

สรุปผลการสัมมนา
เรื่อง “การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
เพื่อการเกษตรของภาคเหนือ”
ของ
คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
สภาผู้แทนราษฎร

วันเสาร์ที่ 27 กันยายน 2546
ณ ห้องพิชญ์โลกคอนเวนชัน
โรงแรม อัมรินทร์ ลากูน จังหวัดพิษณุโลก

จัดทำโดย
กลุ่มงานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
สำนักกรรมการ 1
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สรุปผลการสัมมนา

เรื่อง “การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อการเกษตรของภาคเหนือ”

ของ

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์

สภาผู้แทนราษฎร

วันเสาร์ที่ 27 กันยายน 2546

ณ ห้องพิชญ์โลกคอนเวนชั่น

โรงแรม อัมรินทร์ ตากูน จังหวัดพิษณุโลก

จัดทำโดย

กลุ่มงานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์

สำนักกรรมการ 1

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
สภาผู้แทนราษฎร

นายกำชุง ประภากรแก้วรัตน์
ประธานคณะกรรมการ

นายสนั่น สบายเมือง
รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง

นายฉลาด ขามช่วง
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง

นายสุชาติ ศรีสังข์
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม

นายชวลิต มหาจันทร์
รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่

นายเมธี ฉัตรจินดารัตน์
เลขานุการคณะกรรมการ

นางสาวสุวิมล พันธุ์เจริญวรกุล
ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง

นายวิวัฒน์ นิติกาญจนา
ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สอง

นางสาวรังสิมา รอดรัมย์
ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สาม

นายธีระชัย แสนแก้ว
โฆษกคณะกรรมการธิการ

นายสุภชัย โพธิ์สุ
ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการธิการ คนที่หนึ่ง

นายเทวฤทธิ์ นิกเรต
ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการธิการ คนที่สอง

นายทรงชัย วงศ์สวัสดิ์
ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการธิการ คนที่สาม

นายกมล จิระพันธุ์วณิช
กรรมการและที่ปรึกษา

นายตรีพล เจาะจิตต์
กรรมการและที่ปรึกษา

นายสฤษฎ์ อึ้งกินันท์
กรรมการและที่ปรึกษา

นายชัยวัฒน์ กุลศักดิ์วิมล
กรรมการและที่ปรึกษา

สารบัญ

	หน้า
1. โครงการสัมมนา	1
2. กำหนดการสัมมนา	5
3. ราชานามคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร และคณะทำงาน	7
4. คำกล่าวรายงาน	15
5. คำกล่าวในพิธีเปิดการสัมมนา	17
6. การบรรยายพิเศษของวิทยากร	21
7. สรุปผลการอภิปรายกลุ่ม	33
8. ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ	35
9. ผลการอภิปรายกลุ่ม ลุ่มน้ำสาละวิน ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำกก	37
10. ผลการอภิปรายกลุ่ม ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำวัง	42
11. ผลการอภิปรายกลุ่ม ลุ่มน้ำน่าน ลุ่มน้ำป่าสัก	44
12. ผลการอภิปรายกลุ่ม ลุ่มน้ำยม	47
13. ผลการสำรวจทัศนคติของผู้เข้าร่วมสัมมนาจากแบบสอบถาม	51
14. คำกล่าวปิดการสัมมนา	62
15. ภาคผนวก ก. ข้อคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนา	ก 1 - ก 18
16. ภาคผนวก ข. ภาพกิจกรรม	ข 1 - ข 10

โครงการสัมมนา
การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ
ของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร
วันเสาร์ ที่ 27 กันยายน 2546
ณ ห้องพินิจโลก คอนเวนชัน โรงแรมอัมรินทร์ ลากูน จังหวัดพินิจโลก

.....

ชื่อโครงการ

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ

หลักการและเหตุผล

ด้วยคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร ได้พิจารณาเห็นว่า การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในภาคเหนือ นั้น ถึงแม้จะได้มีการดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้วก็ตาม สภาพปัญหาในปัจจุบันก็ยังคงมีความรุนแรง ทั้งความแห้งแล้ง ปัญหาน้ำท่วม รวมถึงสภาพการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำและการพังทลายของดิน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำรงชีพของเกษตรกรภาคเหนือโดยทั่วไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแนวทางการพัฒนาในอดีต ยังขาดการบูรณาการที่จะผสมผสานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับการแก้ไขการบริหารและจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในภาคเหนือให้มีการพัฒนาและผสมผสานอย่างเป็นระบบคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร จึงได้จัดให้มีการสัมมนาขึ้น เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นโดยเน้นการบูรณาการระหว่างหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และประชาชนทุกสาขาอาชีพในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในเขตภาคเหนือ

วัตถุประสงค์

- เพื่อเป็นการระดมความคิดของนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญทรัพยากรน้ำจากหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภาคเอกชน ผู้นำเกษตรกร และประชาชนทุกสาขาอาชีพ ในการที่จะเสนอแนวทางการแก้ไข ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร
- เพื่อหาแนวทางบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในเขตภาคเหนือ โดยการดำเนินการของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- เพื่อให้ได้ข้อสรุปแนวทางและแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในเขตภาคเหนือให้เกิดเป็นระบบอย่างเป็นมาตรฐานและยั่งยืน
- เพื่อให้ชุมชนและองค์กรท้องถิ่นตลอดจนภาคเอกชน ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการตัดสินใจ และการจัดการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการดำเนินการสัมมนา

การสัมมนาโดยวิธีการอภิปรายทั่วไป เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ และการแก้ไขปัญหา

ผู้รับผิดชอบโครงการสัมมนา

คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

งบประมาณ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ค่าใช้จ่ายของผู้เข้าร่วมสัมมนา

ผู้เข้าร่วมการสัมมนาสามารถเบิกค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก ค่ายานพาหนะ จากต้นสังกัดของผู้เข้าร่วมสัมมนาได้โดยตรง ตามระเบียบของทางราชการ ผู้จัดประชุมสัมมนาจะจัดอาหารกลางวันและอาหารว่างให้กับผู้เข้าร่วมสัมมนาในวันที่มีการสัมมนา

ผู้เข้าร่วมสัมมนา จำนวน 1,354 คน ประกอบด้วย

- คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร	จำนวน	5	คน
- คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา	จำนวน	-	คน
- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดภาคเหนือ และที่สนใจ	จำนวน	6	คน
- สมาชิกวุฒิสภา จังหวัดภาคเหนือและที่สนใจ	จำนวน	2	คน
- ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์	จำนวน	11	คน
- ผู้ว่าราชการจังหวัดในภาคเหนือ หรือผู้แทน	จำนวน	4	คน
- วิทยากร	จำนวน	4	คน
- วิทยากร ประจำกลุ่ม	จำนวน	7	คน
- คณะทำงาน มหาวิทยาลัยนเรศวร	จำนวน	2	คน

- มหาวิทยาลัยนเรศวร	จำนวน	46	คน
- สถาบันราชภัฏ	จำนวน	9	คน
- เกษตรอำเภอ	จำนวน	24	คน
- พัฒนาที่ดิน	จำนวน	3	คน
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ส่วนกลาง	จำนวน	3	คน
- กรมอุตุนิยมวิทยา ส่วนกลาง	จำนวน	1	คน
- การประปาส่วนภูมิภาค	จำนวน	1	คน
- สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	จำนวน	1	คน
- กรมชลประทาน	จำนวน	13	คน
- กรมส่งเสริมการเกษตร	จำนวน	2	คน
- กรมประมง	จำนวน	10	คน
- กรมป่าไม้	จำนวน	1	คน
- กรมปศุสัตว์	จำนวน	2	คน
- กรมพัฒนาที่ดิน	จำนวน	8	คน
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	จำนวน	2	คน
- กรมทางหลวงชนบท	จำนวน	8	คน
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย	จำนวน	1	คน
- กรมทางหลวง	จำนวน	1	คน
- กรมโยธาธิการและผังเมือง	จำนวน	1	คน
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	จำนวน	2	คน
- กรมการปกครอง	จำนวน	3	คน
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	จำนวน	8	คน
- สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	จำนวน	1	คน
- กรมทรัพยากรน้ำ	จำนวน	12	คน
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล	จำนวน	8	คน
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	จำนวน	1	คน
- ส่วนประสานและบริหารจัดการลุ่มน้ำวังและกก	จำนวน	1	คน
- องค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน	225	คน
- พัฒนาที่ดินจังหวัดในภาคเหนือ	จำนวน	16	คน

- ปฏิรูปที่ดินจังหวัดในภาคเหนือ	จำนวน	21	คน
- ปศุสัตว์จังหวัดในภาคเหนือ	จำนวน	25	คน
- ประมงจังหวัดในภาคเหนือ	จำนวน	12	คน
- เกษตรจังหวัดในภาคเหนือ	จำนวน	17	คน
- เกษตรและสหกรณ์จังหวัดในภาคเหนือ	จำนวน	15	คน
- ป่าไม้จังหวัดในภาคเหนือ	จำนวน	16	คน
- ชลประทานจังหวัดในภาคเหนือ	จำนวน	24	คน
- สหกรณ์จังหวัดในภาคเหนือ	จำนวน	16	คน
- ทางหลวงจังหวัด	จำนวน	14	คน
- อุตสาหกรรมจังหวัด	จำนวน	12	คน
- นายอำเภอ	จำนวน	45	คน
- ปลัดอำเภอ	จำนวน	24	คน
- เกษตรอำเภอ	จำนวน	147	คน
- ทางหลวงชนบท	จำนวน	4	คน
- ปลัดจังหวัด	จำนวน	2	คน
- หัวหน้าสำนักงานจังหวัด	จำนวน	4	คน
- ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	จำนวน	4	คน
- สถาบันการศึกษา	จำนวน	273	คน
- องค์การบริหารส่วนจังหวัด	จำนวน	19	คน
- ตัวแทนเกษตรกร	จำนวน	9	คน
- เทศบาล	จำนวน	1	คน
- สถานีสูบน้ำ	จำนวน	3	คน
- นายกเทศมนตรีและเทศมนตรี	จำนวน	35	คน
- กำนัน	จำนวน	55	คน
- ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน	32	คน
- สื่อมวลชน	จำนวน	34	คน
- เจ้าหน้าที่	จำนวน	28	คน

กำหนดการสัมมนา
เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ
จัดโดย
คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร
ในวันเสาร์ที่ 27 กันยายน 2546
ณ ห้องพิชญ์โลก คอนเวนชัน โรงแรมอัมรินทร์ ลา구나 จังหวัดพิษณุโลก

-
เวลา 08.00 - 09.00 นาฬิกา	- ลงทะเบียน พร้อมฉายวิดีโอทัศน์
เวลา 09.00 - 09.45 นาฬิกา	- พิธีเปิดการสัมมนา
กล่าวรายงานโดย
นายกำชุง ประภากรแก้วรัตน์
ประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
เปิดการสัมมนา และ บรรยายพิเศษ เรื่อง แนวนโยบาย
ในการจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศไทย โดย
นายสุวิทย์ คุณกิตติ
รองนายกรัฐมนตรี
เวลา 09.45 - 10.00 นาฬิกา	- พักรับประทานอาหารว่าง พร้อมฉายวิดีโอทัศน์
เวลา 10.00 - 12.00 นาฬิกา	- อภิปรายภาพรวมเกี่ยวกับสภาพปัญหาของกลุ่มน้ำ
ในภาคเหนือโดย
- รศ. ชูเกียรติ ทรัพย์ไพศาล
- ศาสตราจารย์ นิพนธ์ ตั้งธรรม
ศาสตราจารย์ประจำคณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์
- นายอนันต์ ผลอำนวย สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดกำแพงเพชร
- ผู้ดำเนินการอภิปราย
นางจุฬารัตน์ นีรัตติยกุล
ผู้อำนวยการประจำคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
เวลา 12.00 - 13.00 นาฬิกา	- รับประทานอาหารกลางวัน

เวลา 13.00 - 15.00 นาฬิกา

สัมมนากลุ่มย่อย (แบ่งผู้เข้าร่วมสัมมนาตามลุ่มน้ำ)

กลุ่มที่ 1 อภิปรายเรื่อง สภาพปัญหาและอุปสรรคพร้อมแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืน บริเวณลุ่มน้ำสาละวิน ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำกก

กลุ่มที่ 2 อภิปรายเรื่อง สภาพปัญหาและอุปสรรคพร้อมแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืน บริเวณลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำวัง

กลุ่มที่ 3 อภิปรายเรื่อง สภาพปัญหาและอุปสรรคพร้อมแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืน บริเวณลุ่มน้ำน่าน ลุ่มน้ำป่าสัก

กลุ่มที่ 4 อภิปรายเรื่อง สภาพปัญหาและอุปสรรคพร้อมแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืน บริเวณลุ่มน้ำยม

ผู้ดำเนินการอภิปราย

นางจุฬารัตน์ นิรัติศยกุล

ผู้อำนวยการประจำคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์

เวลา 15.00 - 15.15 นาฬิกา

- พักรับประทานอาหารว่าง พร้อมฉายวีดิทัศน์

เวลา 15.15 - 16.00 นาฬิกา

- การนำเสนอผลการอภิปรายกลุ่มย่อย ทั้ง 3 กลุ่ม

เวลา 16.00 - 16.30 นาฬิกา

- **สรุปและปิดการสัมมนา** โดย

นายคำซุง ประภากรแก้วรัตน์

ประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์

สภาผู้แทนราษฎร

รายชื่อคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์

สภาผู้แทนราษฎร

1. นายกำแหง ประภากรแก้วรัตน์	ประธานคณะกรรมการ
2. นายสนั่น สบายเมือง	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
3. นายฉลาด ขามช่วง	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
4. นายสุชาติ ศรีสงฆ์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
5. นายชวลิต มหาจันทร์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
6. นายธีระชัย แสนแก้ว	โฆษกคณะกรรมการ
7. นายศุภชัย โพธิ์สุ	ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
8. นายเทวฤทธิ์ นิกรเทศ	ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการ คนที่สอง
9. นายทรงชัย วงศ์สวัสดิ์	ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการ คนที่สาม
10. นายกมล จิระพันธุ์วณิช	กรรมการ (ที่ปรึกษา)
11. นายตรีพล เจาะจิตต์	กรรมการ (ที่ปรึกษา)
12. นายสฤษฏ์ อึ้งอภินันท์	กรรมการ (ที่ปรึกษา)
13. นายชัยวัฒน์ กุลศักดิ์วิมล	กรรมการ (ที่ปรึกษา)
14. นายเมธี ฉัตรจินดารัตน์	เลขานุการคณะกรรมการ
15. นางสาวสุวิมล พันธุ์เจริญวรกุล	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
16. นายวิวัฒน์ นิติกาญจนา	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สอง
17. นางสาวรังสิมา รอดรัมย์	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สาม

**รายนามที่ปรึกษา ผู้ชำนาญการ นักวิชาการ และเลขานุการ
ประจำคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
สภาผู้แทนราษฎร**

1. นายสมพงษ์ ปองเกษม	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
2. นายปราโมทย์ วาณิชานนท์	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
3. นายกฤษณะ เอี่ยมวงศ์นที	ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการ
4. นางชนิศา คิ้วक्षा	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
5. นายวรวิทย์ จันทร์ศิริ	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
6. นางจุฬารัตน์ นิรัติศยกุล	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
7. นายสหรัฐ กุลศรี	ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมการ
8. นายกฤตพัฒน์ ชูจิต	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
9. นายกมล เลิศเดชเดชา	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
10. นายขุนศรี ทองย้อย	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
11. นายสมพงษ์ เด่นรัศมีเทพ	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
12. นายสมบัติ ลำเพาพงศ์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
13. นายสมชาย นิติกาญจนา	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
14. นายสุพัฒน์ เลิศนัทสน์	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
15. ดร.อิสรา ภูมาศ	นักวิชาการประจำคณะกรรมการ
16. นายมานิช วีระกุล	เลขานุการประจำคณะกรรมการ

รายนามที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
ประจำคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
สภาผู้แทนราษฎร

1. พันจ่าอากาศโท กิตติคุณ นาคะบุตร	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
2. นายเจ็ย ก๊กผล	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
3. นายจ่านงค์ โปธิสาโร	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
4. นท.ฐาภุร นาคกรพรรพ	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
5. ว่าที่ร้อยตรี ชีรศานต์ ศิริชยาพร	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
6. นายปิยะชาติ อำนวยเวช	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
7. นายประกิจ พลเดช	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
8. นายพ่ายพ์ ปั่นเกตุ	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
9. นายชอดยิ่ง พันธุ์ศรีนคร	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
10. นายศรีวิชัย จอมธัญ	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
11. นายสงวน พงษ์มณี	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
12. นางสาวชล มิตรานนท์	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
13. นายสุรกิจ สังขวรรณ	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
14. นายสไกร พิมพ์บึง	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์
15. นายเอี่ยม ทองใจสด	ที่ปรึกษาอดีตมศักดิ์

รายนามคณะกรรมการ
เตรียมการสัมมนาเรื่อง “การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ”

ในคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์

สภาผู้แทนราษฎร

1. นายสนั่น สบายเมือง	ประธานคณะกรรมการ
2. นายสมพงษ์ ปองเกษม	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
3. นายทรงศักดิ์ วงศ์ภูมิวัฒน์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
4. นายสุวิทย์ ธโนภาณุวัฒน์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
5. นายสุรพล ปัตตานี	เลขานุการคณะกรรมการ
6. นายปัญญา เจริญยุทธ	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
7. นายมนตรี เต่งตระกูล	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สอง
8. นายสถยภู อึ้งอภิรักษ์	โฆษกคณะกรรมการ
9. นายมาโนช วีระกุล	ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
10. นายสหรัฐ กุลศรี	ผู้ช่วยโฆษกคณะกรรมการ คนที่สอง
11. นายวรวิทย์ จันทร์ศิริ	คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
12. นายทรงชัย วงศ์สวัสดิ์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
13. นายฉลาด ขามช่วง	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
14. นายเมธี ฉัตรจินดารัตน์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
15. นายจำนงค์ โพธิสาโร	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
16. นายประกิจ พลเดช	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
17. นายแพทย์ ปั่นเกตุ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
18. พันจ่าอากาศโท กิตติคุณ นาคะบุตร	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
19. นายสงวน พงษ์มณี	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
20. นางชนิศา คิ้วคชา	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
21. นางจุฬารัตน์ นิรัตติยกูล	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
22. นายกมล เลิศเดชเดชา	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
23. นายขุนศรี ทองย้อย	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
24. นายสมพงษ์ เต๋นรัสมิเทพ	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

25. นายสมบัติ ลำเพาพงศ์	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
26. นายสมชาย นิติกัญจนา	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
27. นายสุพัฒน์ เลิศนันทน์	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
28. ดร.อิสรา ภูมาศ	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
29. นายกฤตพัฒน์ ชูจิต	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
30. นายเจ็ย กักผล	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
31. ว่าที่ร้อยตรี ธีรसानต์ ศิริขยาพร	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
32. นายปิยะชาติ อำนวยเวช	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
33. นายปราโมทย์ วาณิชานนท์	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
34. นายศรีวิทย์ จอมธัญ	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
35. นายสุรภกิจ สังขวรรณ	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
36. นายชอดยั้ง พันธุ์ศรีนคร	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
37. นางสาวชล มิตรานนท์	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
38. นายสไกร พิมพ์บึง	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
39. นายเอี่ยม ทองใจสด	ที่ปรึกษาคณะทำงาน
40. ผศ.ดร.ชฎา ณรงค์ฤทธิ	มหาวิทยาลัยนเรศวร
เป็นที่ปรึกษาคณะทำงาน
41. ผศ.สมบัติ ชื่นชุกกลิ่น	มหาวิทยาลัยนเรศวร
เป็นที่ปรึกษาคณะทำงาน
42. รศ.ไพฑูรย์ รอดวินิจ	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เป็นที่ปรึกษาคณะทำงาน
43. รศ.จรูญ สุขเกษม	ภาควิชาปฐพีศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่ เป็นที่ปรึกษาคณะทำงาน
44. นายไชยะ พลาตพ	คณะทำงาน
45. นายประเจตน์ พลคชา	คณะทำงาน
46. นายชัยพร ศิริพรไพบูลย์	คณะทำงาน
47. นายเทอดศักดิ์ ทรัพย์ทวีวัง	คณะทำงาน
48. นายเสรี เตมใจ	คณะทำงาน

49. นายเทวัญ จันทร์พรหม	คณะทำงาน
50. นายประวัติ คงสม	คณะทำงาน
51. นายวิรัตน์ จำปา	คณะทำงาน
52. นางชุณี พลอยสุข	คณะทำงาน
53. นายมานิต สีวกุล	คณะทำงาน
54. นายวิชิต ชาติไพสิฐ	คณะทำงาน
55. นายชัยพัฒน์ ไชยสวัสดิ์	คณะทำงาน
56. นายสถาพร โรจน์รัตนพล	คณะทำงาน
57. นายพิชัย ชัยสัมฤทธิ์โชค	คณะทำงาน
58. นายวิทยา โชคเศรษฐกิจ	คณะทำงาน
59. นายธนศ ดาवासวรรณ	คณะทำงาน
60. นายสรารุช ชิวประเสริฐ	คณะทำงาน
61. นายมนตรี ชนะชัยวิบูลย์รัตน์	คณะทำงาน
62. ดร.นภดล กรณ์ศิลป์	คณะทำงาน
63. นายชูเกียรติ ทรัพย์ไพศาล	คณะทำงาน
64. นายช่อ พงศ์รุ่งทรัพย์	คณะทำงาน
65. ร้อยตรี ประเสริฐ มินหะรีสุไลมาน	คณะทำงาน

รายนามคณะกรรมการสรุปผลการสัมมนา
เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ

1. นายสนั่น สบายเมือง	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
2. นายทรงชัย วงศ์สวัสดิ์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
3. นายสมพงษ์ ปองเกษม	ประธานคณะกรรมการ
4. นายทรงศักดิ์ วงศ์ภูมิวัฒน์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
5. นายธเนศ คาวาสวรรณ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
6. นายสุวิทย์ ธโนภาณุวัฒน์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
7. ผศ.สมบัติ ชื่นชูกลิ่น	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
8. นายมานิช วีระกุล	โฆษกคณะกรรมการ
9. นายวรวิทย์ จันทร์ศิริ	คณะกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์
10. นายสุรพล ปัดตานี	เลขานุการคณะกรรมการ
11. นายปัญญา เจริญยุทธ	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
12. นางสาวพุลศรี อยู่แพทย์	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สอง
13. นายสาธิต ประเสริฐศักดิ์	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สาม
14. นางสาวสุรรัตน์ ดันพัฒนอนันต์	ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ คนที่สี่
15. นายไชยะ พลาตพ	คณะกรรมการ
16. นายประเจตน์ พลคชา	คณะกรรมการ
17. นายชัยพร ศิริพรไพบูลย์	คณะกรรมการ
18. นายเทิดศักดิ์ ทรัพย์ทวีวงศ์	คณะกรรมการ
19. นายเสรี เต็มใจ	คณะกรรมการ
20. นายเทวัญ จันทร์พรหม	คณะกรรมการ
21. นายสราวุธ ชิวประเสริฐ	คณะกรรมการ
22. นายช่อ พงศ์รุ่งทรัพย์	คณะกรรมการ

รายนามเจ้าหน้าที่
ประจำกลุ่มงานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์

1. นางสาวพุดศรี อยู่แพทย์	ผู้อำนวยการกลุ่มงาน คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
2. นายสาริต ประเสริฐศักดิ์	นิติกร 7 ว
3. นางสาวปรียาภรณ์ แก้วโยน	วิทยากร 5
4. นายณัฐพงศ์ ศรีพา	นิติกร 3
5. นางนภา โปสะวุฑฒะ	เจ้าหน้าที่ธุรการ 3
6. นางปิยกมล ชุมสงฆ์	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 4
7. นางสาวสุรรัตน์ ดันพัฒน์อนันต์	นักวิชาการประจำสำนักกรรมการ 1
8. นางวนิดา สำฤทธิ์	นักวิชาการประจำสำนักกรรมการ 1
9. นายสุรพันธ์ ธีระวันธุ์	นักวิชาการประจำสำนักกรรมการ 1

คำกล่าวรายงาน
เรื่องการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรภาคเหนือ
โดย ประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
สภาผู้แทนราษฎร
(นายกำชุง ประภากรแก้วรัตน์)

นายกำชุง ประภากรแก้วรัตน์ (ประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์) กราบเรียน ฯพณฯ สุวิทย์ คุณกิตติ รองนายกรัฐมนตรี ท่านสมาชิกวุฒิสภาท่านสมาชิก สภาผู้แทนราษฎร ผู้เข้าร่วมสัมมนาที่เคารพในนามของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้จัดสัมมนา เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ ได้พิจารณาเห็นว่าในปัจจุบันนี้ประชาชนในภาคเหนือได้ประสบปัญหาภัยแล้งอุทกภัยมาเป็นระยะเวลานาน ถึงแม้จะมีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวนานแล้วก็ตาม แต่สภาพปัญหาการขาดแคลนน้ำและปัญหาน้ำท่วมก็ยังทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น และเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี รวมไปถึงสภาพความเสื่อมโทรมของป่าต้นน้ำลำธารและการกัดเซาะพังทลายของหน้าดิน อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาความแห้งแล้งและปัญหาน้ำท่วม ปัญหาภัยแล้ง ปัญหามหาภัยเป็นเหตุให้พี่น้องประชาชนและเกษตรกรในภาคเหนือต้องประสบกับความเดือดร้อนในการดำรงชีพเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะปัญหาอุทกภัยที่ประชาชนในภาคเหนือได้ประสบอยู่ในพื้นที่หลายจังหวัดเป็นประจำทุกปี ได้สร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินและชีวิตของราษฎรอย่างมากดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องหามาตรการแก้ไขปัญหากับทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้นในภาคเหนืออย่างเป็นระบบในเชิงบูรณาการ และเป็นการพัฒนาทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์จึงเห็นสมควรให้มีการจัดสัมมนาขึ้นในวันนี้ โดยมีวัตถุประสงค์ของการสัมมนา คือ

1) เป็นการระดมความคิดของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการทรัพยากรน้ำจากหลายหน่วยงาน สถาบันการศึกษา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ภาคเอกชนผู้นำเกษตรกรและประชาชนทุกสาขาอาชีพ ในการที่จะเสนอแนวทางแก้ไขปัญหากับแล้งน้ำท่วม รวมทั้งปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดิน ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม อีกทั้งเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร

2) เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนในการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรกลุ่มน้ำต่าง ๆ ในภาคเหนือ ซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) เปิดโอกาสให้ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการตัดสินใจในการจัดการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการสัมมนาครั้งนี้ ได้จัดให้มีการอภิปรายทั่วไปเพื่อหาแนวทางในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในภาคเหนือ และแนวทางแก้ไขปัญหากับทรัพยากรน้ำ คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้รับผิดชอบโครงการสัมมนาในครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมสัมมนาในครั้งนี้มีจำนวนประมาณ 1,500 คน ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการ

การเกษตรและสหกรณ์ วุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรภาคเหนือ สมาชิกวุฒิสภาภาคเหนือที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดในภาคเหนือหรือผู้แทน และส่วนราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงส่วนราชการในภาคกลางและภูมิภาคอื่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล และสถาบันการศึกษาส่วนท้องถิ่น และสื่อมวลชน

ผลที่คาดว่าจะได้จากการสัมมนาในครั้งนี้

1) แนวทางการดำเนินงานจัดทำแผนแม่บท ในการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรภาคเหนือที่จะผสมผสานแนวทางแก้ไขในระหว่างส่วนราชการ

2) แนวความคิดเห็นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ ระหว่างประชาชนทุกสาขาอาชีพ

3) เพื่อสรุปแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำที่ยั่งยืนในระดับมหภาค อันได้แก่การพัฒนาแหล่งน้ำและการฟื้นฟูแหล่งน้ำภาพรวมของระบบลุ่มน้ำ ให้สามารถใช้ประโยชน์ทั้งในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลาง และระดับท้องถิ่น เช่น โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งแหล่งน้ำ เป็นต้น

อนึ่ง การจัดการสัมมนาครั้งนี้ คณะกรรมการได้รับความร่วมมืออย่างดีจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานทางราชการที่เกี่ยวข้อง และคณาจารย์จากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ซึ่งได้มาร่วมเป็นคณะทำงานในการพิจารณากำหนดรูปแบบการจัดสัมมนา รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้เกียรติร่วมอภิปรายและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่ได้ร่วมจัดนิทรรศการ จนทำให้การสัมมนาครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี

บัดนี้ ได้เวลาอันเป็นสมควรแล้ว กระผมขอกราบเรียนเชิญ ฯพณฯ สุวิทย์ คุณกิตติ รองนายกรัฐมนตรี ได้กล่าวเปิดสัมมนา เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ ต่อไป

คำกล่าวในพิธีเปิดการสัมมนา
เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ
โดย รองนายกรัฐมนตรี (นายสุวิทย์ คุณกิตติ)
ในวันเสาร์ที่ 27 กันยายน 2546
ณ ห้องพิชญโลก คอนเวนชัน โรงแรมอัมรินทร์ ลาภูณ จังหวัดพิษณุโลก

ท่านประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร (นายกำชุง ประภากร แก้วรัตน์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยภูมิ ท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ท่านสมาชิกวุฒิสภา ท่านผู้มีเกียรติที่รักและเคารพ ท่านประธานฯ กับผมทำงานเรื่องน้ำด้วยกันมาหลายยุคหลายสมัย สนใจเรื่องน้ำ น้ำคือชีวิต ถ้าขาดน้ำ ชีวิตนั้นก็ไม่เป็นชีวิต ชีวิตก็ไม่มีความสุข ชีวิตไม่มีความสุข เพราะน้ำสร้างความชุ่มชื้น ไม่ใช่ชุ่มชื้นเฉพาะดินเท่านั้น ยังชุ่มชื้นทั้งด้านจิตใจของเราด้วย ดังนั้นเรื่องน้ำจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เราได้มีการจัดการสัมมนาอย่างนี้ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปครั้งหนึ่ง ซึ่งผมก็ไปร่วมการสัมมนาฯ ด้วย ท่านนายกรัฐมนตรี (พ.ต.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร) ท่านได้ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ค่อนข้างมากทีเดียว เมื่อเร็วๆ นี้ท่านก็เรียกประชุมเพื่อที่จะกำชับให้ทุกหน่วยงานลงไปแก้ไข ปัญหาความเดือดร้อนของพี่น้องประชาชนที่เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูน้ำหลาก ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ปัญหาน้ำท่วมซึ่งกำลังเกิดปัญหาอยู่ในขณะนี้ ท่านนายกรัฐมนตรีได้กำชับผมในฐานะรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลในเรื่องทรัพยากรน้ำ ท่านให้ดูทั้งประเทศ ดูในภาพรวม ครอบมองในภาพรวมลักษณะ Holistic Approach เป็นการมองภาพรวมทั้งหมด ทั้งน้ำเสีย น้ำแล้ง และน้ำท่วม แล้วเราถึงจะมาดูว่าปัญหาเกิดที่ไหนอย่างไร เพราะการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาทุกเรื่องนั้น ถ้าเราไม่มองในภาพรวมแล้ว เมื่อเราทำที่จุดหนึ่งเราสามารถแก้ไขปัญหาดตรงนั้นได้หรือพัฒนาตรงนั้นได้ แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะไปกระทบพื้นที่ติดกันหรือพื้นที่ห่างไกลออกไป อีกปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพสิ่งแวดล้อม สภาพธรรมชาติ ป่าไม้ถูกทำลายไป การใช้ดินโดยไม่คำนึงถึงกระบวนการการอนุรักษ์ การบำรุงรักษา ก็ทำให้เกิดการชะล้างและพังทลายของดินเพิ่มมากขึ้น ดินถูกชะล้างพังทลายก็ทำให้ความสมบูรณ์ของดินลดลง เกิดผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร เกิดผลกระทบต่อปัญหาในเรื่องความตื่นเงินของลำน้ำต่าง ๆ

ฉะนั้นในเรื่องของการใช้ที่ดินนั้นเป็นส่วนสำคัญเช่นเดียวกัน การใช้ที่ดิน การอนุรักษ์ดิน กรมพัฒนาที่ดินมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต้องให้การศึกษา การประชาสัมพันธ์ ให้ทราบเกี่ยวกับการใช้ที่ดินที่ถูกต้อง

ในเรื่องของน้ำ ช่วงนี้ผมคงพูดเรื่องน้ำท่วมก่อน เพราะปัญหาตอนนี้ก็เป็นปัญหาเรื่องน้ำท่วม ซึ่งปีนี้จริง ๆ แล้ว คนที่ถูกน้ำท่วมเดือดร้อนแน่ แต่น้ำท่วมปีนี้อ่าเปรียบเทียบกับปีก่อน ๆ ต้องยอมรับว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งกรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมทางหลวง กรมทางหลวงชนบทและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมมือประสานงานกันค่อนข้างดี เพราะว่าเราได้มีการเตรียมการวางแผนในเรื่องของการป้องกันน้ำท่วมไว้ล่วงหน้าประมาณ 3 – 4 เดือนก่อนที่จะเข้าสู่ฤดูฝนอยู่แล้ว

ลำน้ำยมวันนี้มีปัญหาเพราะว่าน้ำแล้งทุกปี ไม่มีน้ำเหลือเลย พอถึงหน้าฝนก็ท่วมล้นตลอด เราถึงพูดกันเรื่องของเขื่อนแก่งเสือเต้น พูดว่าเก็บน้ำได้ประมาณพันล้านลูกบาศก์เมตร บางคนก็บอกว่าการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้นก็ไม่ได้แก้ปัญหาน้ำท่วม เพราะน้ำไม่ได้ลงมาจากแก่งเสือเต้นแห่งเดียว มาจากแหล่งน้ำข้าง ๆ ท่านนายกรัฐมนตรีบอกว่า ให้ไปดูในภาพรวมทั้งหมดเลย การบูรณะ พัฒนาลุ่มน้ำสาขาที่จะไหลลงมาในลำน้ำยมว่าถ้าไปสร้างเขื่อนขนาดเล็ก เก็บกักน้ำไว้เพื่อไม่ให้น้ำลงมาในลำน้ำยม ในช่วงฤดูฝน จะสามารถชะลอน้ำเพียงพอที่จะไม่ให้เกิดผลกระทบกับพื้นที่ตอนล่างได้ไหม เราเห็นภาพชัดเจนอยู่แล้วว่าน้ำยม เป็นแม่น้ำที่ไหลลงมาจากจังหวัดแพร่ผ่านจังหวัดสุโขทัย น้ำยมในพื้นที่จังหวัดแพร่สามารถรับปริมาณการไหลของน้ำได้ถึง 1,400 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที พอมาถึงจังหวัดสุโขทัย ปรากฏว่าน้ำยมรับได้ประมาณ 300 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที และน้ำอีกประมาณ 1,000 ลูกบาศก์เมตร จะไปไหน ก็ต้องล้นเป็นธรรมชาติ ในเมื่อน้ำยมเป็นคอขวดอยู่บริเวณจังหวัดสุโขทัย เพราะฉะนั้นน้ำที่จังหวัดแพร่จึงขึ้นสูงถึง 7 – 8 เมตร ทำให้เกิดภาวะน้ำท่วมทั้งจังหวัดแพร่และจังหวัดสุโขทัย แต่จังหวัดสุโขทัยก็มีบางพื้นที่เหมือนกันที่เป็นที่ราบลุ่มซึ่งน้ำท่วมเป็นประจำ เช่น อำเภอสามง่าม ลงมาทางใต้ซึ่งเชื่อมกับอำเภอบางระกำซึ่งน้ำท่วมเป็นประจำอยู่แล้ว แต่เดิมน้ำเคยไหลออกไปได้ ตอนหลังมาสร้างเขื่อน ฝ่ายทำนบกั้นไว้ก็มีปัญหา แต่ว่าในภาพรวมคงต้องว่าลุ่มน้ำยม ถ้าเราทำเขื่อนเก็บกักน้ำจากลำน้ำสาขาลงมาแล้ว ดูปริมาณน้ำที่ไหลลงมาว่ามีปริมาณเท่าไร ถ้าพื้นที่ปูรูณะแล้วจะเก็บกักน้ำได้เท่าไร ชะลอน้ำได้เท่าไรจริง ๆ แล้วก็เป็นประโยชน์ หน้าฝนก็สามารถชะลอน้ำไม่ให้ไหลลงมาในน้ำยมพร้อม ๆ กันได้ หน้าแล้งก็สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้เพื่อสร้างความชุ่มชื้น ใช้ในการเกษตรได้เหมือนกัน ก็คงต้องมองในภาพรวม แต่ลุ่มน้ำยมเองมองเฉพาะลุ่มน้ำยมเองไม่ได้ เราต้องมองพื้นที่ลุ่มน้ำใกล้เคียง อย่างเช่น ลุ่มน้ำน่าน มีบางช่วงอาจจะใช้คลองชลประทานที่มีอยู่แล้วหรือว่าการขุดคลองเพิ่มเติมในการระบายน้ำ หรือการส่งน้ำเชื่อมโยงกันระหว่างสองแม่น้ำนี้ได้ไหม ในช่วงฤดูน้ำหลากจะทำอย่างไร มาถึงจุดนี้ ท่านนายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้ผมไปดูว่าเราจะทำเครือข่ายน้ำทั้งประเทศอย่างไร เครือข่ายน้ำเวลาฟังแล้วอาจจะว่าเป็นอย่างไร เปรียบเทียบได้กับระบบไฟฟ้าแรงสูงที่ส่งมาจากแหล่งผลิตต่างๆ มาแล้วมาเชื่อมโยงกัน เรียกว่า เครือข่ายไฟฟ้า ถ้ากระแสไฟฟ้าภาคตะวันออกเฉียงเหนือตก ก็สามารถจะเชื่อมสายจากภาคเหนือไปช่วยภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้ หรือภาคกลางกระแสไฟฟ้าตกก็ส่งจากแหล่งผลิตที่มีกำลังผลิตสูงและเหลือไปช่วยได้ น้ำก็เหมือนกัน ถ้าเรื่องใกล้ตัวก็คือระบบประปา ประปาในเมืองเป็นตัวอย่างที่ดี วันนี้ถามว่าในเมืองทำไมทำประปาเข้าไปสู่ทุกบ้านได้ แล้วทำไมเราไม่คิดบ้างว่าเราจะทำประปาเข้าไปถึงที่ไร่นาของพี่น้องเกษตรกรบ้าง ซึ่งเราสามารถทำได้และที่ผ่านมามีหลายโครงการที่กรมชลประทานนำไปดำเนินการแล้ว มีทั้งประสบความสำเร็จ และไม่ประสบความสำเร็จ

วันนี้ที่ผมมองก็คือว่าเทคโนโลยีที่เราเอาเข้ามาใช้กับเรื่องของน้ำ ความจริงแล้วน้ำระบบท่อส่งเข้าไป ไม่ใช่เปิดก๊อกแล้วจะใช้เลย เราต้องพิจารณาว่าเราใช้น้ำทำนาปลูกข้าวก็แบบหนึ่ง แต่ถ้าเราปลูกพืชผลทางการเกษตรก็อีกแบบหนึ่ง บางทีอาจจะนำเอาเทคโนโลยี Micro – Irrigation คือ ชลประทานแบบน้ำหยดหรือแบบ Mini-Sprinkle คือเป็น Sprinkle ที่เราพูดคือตัวใหญ่ เขามี Mini-Sprinkle ตัวเล็ก ๆ เวลาฝนเฉพาะน้ำ และให้น้ำเป็นเวลา ระยะเวลา ระยะเวลาเกษตรและสหกรณ์ ต้องมาช่วยกันทำการปฏิรูประบบเกษตรของประเทศทั้งหมด ผมมองเรื่องน้ำแล้วการจัดการน้ำอย่างเดียวไม่มีประโยชน์ จัดหาน้ำไปให้แต่ไม่รู้จักใช้น้ำ บริหารจัดการน้ำไม่เป็น ความคุ้มค่าในการลงทุน ความคุ้มค่าในการใช้น้ำ ประสิทธิภาพในการใช้น้ำก็ไม่เกิด ถึงแม้รัฐจะลงทุนสี่แสนล้านบาท ในการพัฒนาชลประทานระบบท่อทั้งประเทศ ถ้าคิดเฉลี่ยต่อเกษตรกร 40 ล้านคนทั่วประเทศ ที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการนี้ คิดเฉลี่ยแล้วเกษตรกรหนึ่งคนรัฐบาลลงทุนแค่ 10,000 บาทเท่านั้นเอง ถ้าจะลงทุนให้เกษตรกรคนละ 10,000 บาท ผมว่าคุ้ม เพราะว่าจากประสบการณ์ พื้นที่ในเขตชลประทานกับพื้นที่ที่เรียกว่า เกษตรน้ำฝน รายได้ต่างกัน 3 เท่า แล้วแต่ชนิดพืชที่ปลูก ถ้าเราลงทุนให้หัวละ 10,000 บาท ปีเดียวก็คืนทุนแล้ว รายได้เกษตรกรเพิ่มขึ้น 3 เท่าจากเดิม และรัฐได้คืนแบบไหน ได้คืนจากภาษีอากร ได้คืนจากผลของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ความเจริญเติบโต การลงทุน ที่เราจะต้องวางแผนการผลิตให้เป็นระบบ เพื่อทำให้เกิดอุตสาหกรรมแปรรูปที่จะเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรเหล่านี้มารองรับ ตลอดจนการสร้างงาน เวลาเรามองภาพรวมทั้งหมดในเรื่องของน้ำ เรามองแต่น้ำไม่ได้ เรามองเฉพาะสิ่งแวดล้อมกับน้ำไม่ได้ ต้องมองไปถึงระบบการตลาด การผลิต การแปรรูป การเพิ่มมูลค่า เขาเรียกว่า ห่วงโซ่ของมูลค่าเพิ่ม (Value Chains) ที่จะเกิดขึ้น ต้องมองเหมือนกันหมด ต้องมองในภาพรวม ต่อไปนี้ต้องมาเริ่มวางแผนในเรื่องของการทำความเข้าใจ ให้การศึกษาพัฒนาเกษตรกรของเรา ต่อไปเกษตรกรของเราใช้น้ำต้องมีการบริหารจัดการน้ำที่ดี ระบบที่จะทำเราคงต้องศึกษาในภาพรวมและดูว่าระบบ main หรือที่เรียกว่า Primary System

เรามีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 130 ล้านไร่ มีพื้นที่ชลประทานประมาณ 20 ล้านไร่ อีกประมาณ 100 ล้านไร่ ไม่มีระบบชลประทาน ใช้ระบบน้ำฝนอยู่ ถ้าเราสามารถพัฒนาได้ มีน้ำสะอาดให้ใช้ในหมู่บ้าน ผมว่าสุขภาพพี่น้องจะดีขึ้น มีน้ำก็เหมือนมีเงิน เมื่อเราทำระบบหลักไปแล้ว ระบบรองที่จะทำต่อไป คือ การกระจายน้ำในพื้นที่ซึ่งจะต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วม ถ้าไม่มีส่วนร่วมระบบน้ำก็ไม่เกิด เพราะว่าพอเราทำการสำรวจออกแบบเรียบร้อยแล้ว เราจะรู้เลยว่ากลุ่มผู้ใช้น้ำในพื้นที่นี้อาจจะข้ามหลายตำบล หลายอำเภอ หรือข้ามจังหวัด กลุ่มผู้ใช้น้ำตรงนี้จะต้องมาคุยกันว่า จะเอาไหม ถ้าเอาต้องรวมกลุ่มกันตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นมา แล้วต้องเลือกคณะกรรมการบริหาร เพราะกลุ่มผู้ใช้น้ำจะเป็นคนรับผิดชอบในการบริหารจัดการและการบำรุงรักษา ระบบกระจายน้ำของกลุ่ม ไม่ใช่กรมชลประทานดูแล กลุ่มผู้ใช้น้ำต้องดูแลเอง พอตั้งกลุ่มขึ้นมาแล้วก็อาจจะต้องมีการจัดตั้งกองทุนด้วย เมื่อเรียบร้อยแล้วเสนอมาที่คณะกรรมการฯ คณะกรรมการฯ พิจารณาแล้วบอกว่ากลุ่มพร้อมใช้ไหม ถ้าพร้อมก็จะมีการพัฒนา มีการฝึกอบรมในเรื่องของการนำเอาเทคโนโลยีในเรื่องของการผลิตไปใช้ การเก็บเกี่ยว การแปรรูปเพิ่มมูลค่าต่าง ๆ ตลอดจนเรื่องของการบรรจุหีบห่อ การส่งออกไปขาย ทั้งระบบจะต้องวางภาพรวมหมดเลย วางแผนใหญ่ในการดำเนินการตามโครงการนี้ กลุ่มผู้ใช้น้ำจะเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และรายได้ที่เกิดขึ้นจากการดูแลของกลุ่มเอง ก็เป็นรายได้ที่จะนำไปพัฒนาในเรื่องบุคลากร จ้างคนมาดูแล

แลร์กษา ผมเชื่อว่าตรงนี้ ถ้าเรามีการบริหารจัดการที่ดี มีการพัฒนาคน มีการเตรียมความพร้อมจัดระบบการเพาะปลูกให้ดีแล้วก็ไม่น่าจะเกิดปัญหา จะเป็นโครงการใหญ่มาก และท่านนายกรัฐมนตรี สั่งผมไว้แล้วว่า จะดูว่าทำเสร็จภายในกี่ปี ผมจะสำรวจออกแบบให้เสร็จภายใน 1 ปี ซึ่งเป็นงานยากมาก แต่คิดว่าน่าจะทำได้ และก่อสร้างให้แล้วเสร็จภายใน 4 ปี รวมเวลาแล้ว 5 ปี ซึ่งเริ่มต้นแล้วตั้งแต่วันที่ 23 กรกฎาคม 2546 เมื่อเรามีการประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop) เรื่องน้ำ เพราะฉะนั้น วันที่ 23 กรกฎาคม 2551 โครงการนี้จะต้องเสร็จ การที่ท่านนายกรัฐมนตรี จะแก้ไขปัญหาคความยากจนให้หมดสิ้นภายใน 6 ปี ต้องเป็นความจริงแน่นอน ระหว่างการก่อสร้างจะต้องมีการจ้างแรงงานทั่วประเทศเป็นจำนวนเท่าไร รายได้ที่กระจายลงไปในพื้นที่ไหนเท่าไร หลังจากโครงการเสร็จแล้ว ทุกคนมีความพร้อม เกษตรกรมีความพร้อม สามารถลงไปร่วมกันพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ของประเทศ รัฐบาลช่วยสนับสนุนการทำวิจัยเรื่องการตลาด ดูว่าจะขายอย่างไร เพราะผลผลิตเพิ่มขึ้นแน่ 3 - 5 เท่า ตลาดเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งท่านนายกรัฐมนตรี บอกแล้วว่าไม่ต้องกังวลผลผลิตมีมาก หน้าที่ของรัฐบาลก็คือการช่วยหาตลาดให้กับเกษตรกรให้สามารถขายสินค้าออกไปได้ เพราะฉะนั้นเรามองในภาพรวมอยู่แล้ว ความจริงอยากจะพูดอยากจะคุยกับพวกเรามากกว่านี้ แต่เนื่องจากเวลาจำกัด แค่นี้พอมองเห็นภาพแล้วใช้ใหม่ครับว่ากำลังจะเกิดอะไรขึ้นกับประเทศไทยในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจ เมื่อเศรษฐกิจดี รายได้ดี คุณภาพชีวิตดี สังคมดี เรามีน้ำ เราทำการเกษตร เราสามารถทำการเกษตรได้ตลอดปี ลูกหลานเราไม่ต้องไปทำงานที่กรุงเทพฯ มีโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่ มีกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมารองรับ ครอบครัวก็จะอบอุ่น ไม่แตกแยก คนแก่ก็ไม่ต้องเลี้ยงหลานอยู่กับบ้าน ปล่อยให้พ่อกับแม่ไปสนุกสนานทำงานอยู่ในกรุงเทพฯ ทำให้เกิดปัญหาสังคม ปัญหาสุขภาพจิต กระบวนการตรงนี้เป็นกระบวนการที่เรามองทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และกระบวนการการมีส่วนร่วม จะเป็นหัวใจที่สำคัญทำให้โครงการนี้สำเร็จลุล่วงไปได้

ผมต้องขอขอบคุณท่านประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ (นายกำซุง ประภากรแก้วรัตน์) และท่านกรรมาธิการทุกท่าน ท่านสมาชิกวุฒิสภา ท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คิดอยู่ตลอดเวลาว่าจะทำอย่างไรถึงจะแก้ไขปัญหานี้ได้ เราคิดกันมานานไม่เคยทำได้ แต่ตอนนี้ความฝันของพวกเราน่าจะเป็นความจริงได้ ท่านนายกรัฐมนตรีจะเปลี่ยนแปลงปฏิรูประบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การบริหารราชการจะต้องเน้นที่ประชาชน ต้องให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง เมื่อประชาชนเป็นศูนย์กลาง ทำอะไรก็ถึงประชาชน ท่านบอกอย่างนี้ตลอดเวลา อยากรู้ก็ตาม นี่คือนโยบายที่เกิดขึ้น แต่ก็เล่าให้ฟังว่ากระบวนการจะเดินได้ต้องเป็นอย่างไร ก็ฝากท่านทั้งหลายไว้ด้วย และฝากให้ช่วยกันใส่ความคิดเห็นลงไปแล้วก็มีอะไรที่ตัวเองจะมีโอกาสรับฟังความคิดเห็นของท่านได้ ก็อย่าได้เกรงใจ ท่านนายกรัฐมนตรี บอกแล้วว่ามีปัญหาเรื่องน้ำ ให้ส่งมาที่รองนายกรัฐมนตรี (นายสุวิทย์ คุณกิตติ) ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพฯ 10300 และถ้าใครมี E-mail ก็ส่งได้ที่

Suvit@Thaigov.go.Th ขอขอบคุณมากครับ

ศาสตราจารย์นิพนธ์ ตั้งจรรยา

กราบเรียนท่านคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สถาบันเทคนิควิทยาศาสตร์ ท่านผู้ร่วมสัมมนา ท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน เรื่องที่ผมจะนำเสนอท่านในวันนี้ ผมจะพูดในส่วนที่เป็นตำบลของพื้นที่ เป็นต้นน้ำลำธาร และลงมาถึงบริเวณอ่างเก็บน้ำหรือแหล่งน้ำต่าง ๆ คงจะทราบกันดีว่าประเทศเราแบ่งพื้นที่ออกเป็น 25 ลุ่มน้ำหลัก ลุ่มน้ำทางภาคเหนืออย่างที่ทราบ แม่น้ำสาละวิน โขง ปิง วัง ยม และน่าน จริง ๆ แล้วเวลาเราพูดถึงการพัฒนาแหล่งน้ำ แต่เดิม น้อยคนที่จะคิดถึงเรื่องของตอนบนของกลุ่มน้ำว่าสภาพเป็นอย่างไร ส่วนใหญ่จะมองถึงอ่างเก็บน้ำ แหล่งเก็บน้ำและได้อ่างลงมาว่าจะพัฒนาอย่างไร เรามองกันอย่างนั้น และหลาย ๆ เรื่องเราคิดว่าแยกกัน ในปัจจุบันแม้แต่ในสหประชาชาติก็เริ่มคิดถึงเรื่องของการบูรณาการ สิ่งเหล่านี้ ประเทศเราสถานภาพของการใช้ประโยชน์ที่ดินในประเทศเปลี่ยนแปลงตลอด เฉพาะช่วง 20 กว่าปีที่ผ่านมามีหลายท่านคงจะทราบ เราได้สูญเสียทรัพยากรป่าไม้ ต่อมาเรื่องของดินและน้ำอย่างมากมาย อันนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งของลุ่มน้ำปิง วัง ยม และน่าน ที่จะทำให้เห็นว่าสภาพโดยทั่วไปแล้วคุณเป็นพื้นที่ป่าแต่พื้นที่ป่าที่เห็นอยู่นี้จริง ๆ แล้วสภาพกระจายไม่ป็นกลุ่มก้อนมากนัก บริเวณแม่น้ำปิงจะมีเหลือประมาณ 33 เปอร์เซ็นต์ แม่น้ำน่านเหลือ 52 เปอร์เซ็นต์ แม่น้ำวังประมาณ 64 เปอร์เซ็นต์ และแม่น้ำยมประมาณ 49 เปอร์เซ็นต์ ตัวเลขเหล่านี้ค่อนข้างจะเปลี่ยนแปลงไปตามหน่วยงานต่าง ๆ ที่ทำการสำรวจ แต่จะอยู่ในสภาพใกล้เคียงกัน เนื้อเขื่อนภูมิพล เนื้อเขื่อนสิริกิติ์ขึ้นไปจะมีเรื่องของพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินรูปแบบต่าง ๆ อย่างไร ก็จะชี้ให้เห็นว่าในลุ่มน้ำปิงตอนบนดูจากตัวเลขดูแล้วยังมีสภาพป่าที่ค่อนข้างมาก ส่วนลุ่มน้ำน่านนั้นน้อยกว่าลุ่มน้ำปิง ชี้ให้เห็นว่าสถานภาพของพื้นที่ตอนบนของกลุ่มน้ำหรืออ่างเก็บน้ำต่าง ๆ เป็นอย่างไร ตัวเลขจากกรมชลประทานแสดงถึงปริมาณตะกอนแขวนลอยที่ไหลลงสู่บริเวณที่เป็นอ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล ปีหนึ่งประมาณ 117 ตันต่อตารางกิโลเมตรต่อปี หรือถ้าคิดในแง่ของหน้าดินหลุดออกมาจากพื้นที่ลุ่มน้ำ ประมาณ 2.99 มิลลิเมตรต่อปี ดูแล้วตัวเลขไม่มากนักแต่ถ้าคิดถึงพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมด ถ้าหน้าดินหลุดออกมาปีละเท่านี้จะตกลงมาทับถมบริเวณที่เป็นร่องน้ำอ่างเก็บน้ำมากน้อยแค่ไหน

ถามว่าสถานภาพของลุ่มน้ำที่ดีควรจะเป็นอย่างไร เท่าที่เป็นตัวเลขสากล ลุ่มน้ำไหนที่มีการสูญเสียหน้าดินออกมาประมาณปีละ 0.2 มิลลิเมตร ถือว่ายังอยู่ในสภาพที่ดี แต่ทั้งลุ่มน้ำปิงและวังก็จะมีตัวเลขที่สูงกว่า 0.2 มิลลิเมตร โดยเฉพาะลุ่มน้ำน่านค่อนข้างจะสูงมาก สถานภาพข้างบนของพื้นที่ลุ่มน้ำเป็นป่ากระจายไม่เป็นกลุ่มเป็นก้อน บางแห่งก็ถูกใช้ประโยชน์ไป พื้นที่ที่ลาดชันสูง ๆ ก็ถูกใช้ประโยชน์มาเป็นเวลานานพอสมควร ตามวิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น ลุ่มน้ำปิงบางส่วนก็มีการทำเป็นสวนผลไม้ แต่เดิมเคยใช้ปลูกฝิ่นมาก่อน ปัจจุบันส่วนหนึ่งที่น่าสนใจและต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือ การเปลี่ยนแปลงหรือขยายพื้นที่มาใช้ประโยชน์ในการปลูกกะหล่ำปลี ซึ่งจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยและยามาก เป็นส่วนที่เราจะต้องคิดระมัดระวังมากขึ้น

มีตัวเลขในเชิงที่จะบอกให้เราทราบว่า การเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากสภาพป่ากลายเป็นการใช้เพื่อการเกษตรและใช้เป็นเวลานาน ๆ โดยปราศจากการอนุรักษ์ดินและน้ำจะส่งผลทำให้การไหลของน้ำเพิ่มขึ้น 3-4 เท่าตัว ลุ่มน้ำปิง วัง ยม และน่าน มีการศึกษากันมาแล้วปรากฏว่าน้ำไหลเร็วขึ้นกว่าในอดีต พูดักง่าย ๆ คือสมัยก่อนเราเคยพูดว่าเดือนสิบสอง น้ำนองตลิ่ง ปัจจุบันนี้แค่เดือนสิบเอ็ดก็นองตลิ่งแล้ว คือ เร็วขึ้นกว่าเดิม การทำไร่มุมนเวียนบนภูเขาสูงเท่าที่มีตัวเลขอยู่ มีการสูญเสียปีหนึ่งประมาณ 220 ตันต่อตารางกิโลเมตร ต่อปี

โดยภาพรวมแล้ว การใช้ที่ดินในพื้นที่รับน้ำหรือลุ่มน้ำหรืออ่างสำคัญอย่างไร มีส่วนให้น้ำไหลเร็วขึ้น ยิ่งเราใช้ปุ๋ยใช้ยาเพื่อการเกษตรมากขึ้นเท่าไร เป็นธรรมชาติที่ต้องมีผลกับคุณภาพน้ำ อายุขัยของการใช้งานของเขื่อน โดยเฉพาะเขื่อนเล็ก ๆ หรือขนาดกลางก็อาจจะลดน้อยลงไป แต่ที่สำคัญที่สุดเวลานี้ก็คือ ปัญหาความขัดแย้งในเรื่องการใช้น้ำไม่ว่าจะเป็นลุ่มน้ำเล็กหรือใหญ่จะมีมากขึ้น ๆ

ถ้าพื้นที่ตอนบนได้รับการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่ถูกต้องมากนัก หรือเราปล่อยปละละเลยในการใช้ดินและน้ำ ปัญหาเรื่องน้ำท่วมน้ำหลากจะมีให้เห็นอย่างที่เพชรบูรณ์เมื่อปี 2544 ที่แม่แจ่มจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อปีที่แล้ว มีแผ่นดินถล่ม น้ำท่วมหลากลงมาทำให้เหมือนฝายบางเหมือนพัง ภาคใต้ที่กระทุงเกิดมีแผ่นดินถล่ม และน้ำหลากที่ผู้คนสูญเสียชีวิตไปเยอะ

วิสัยทัศน์และนโยบายน้ำแห่งชาติ ในปี 2568 ประเทศควรจะต้องมีน้ำใช้อะไรอย่างไร ผมคงจะไม่ลงในรายละเอียด แต่มาในส่วนของนโยบายน้ำแห่งชาติ จุดหนึ่งที่ผมอยากจะให้เราช่วยกันคิดว่านี่เป็นวิสัยทัศน์อันใหม่อันหนึ่งที่ว่า แต่เดิมการพัฒนาเรื่องของทรัพยากรน้ำ เราไม่ได้มองในลักษณะของบูรณาการในการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรที่อยู่ตอนบน ตอนกลาง และ ตอนล่าง

สำหรับบ้านเราต่อไปในอนาคต ในเรื่องของการใช้ที่ดินในพื้นที่ที่เป็นต้นน้ำลำธาร ควรจะมีบูรณาการ ในเรื่องมติของคณะรัฐมนตรีเรื่องการจําแนกชั้นลุ่มน้ำเข้ากับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรดินและทรัพยากรน้ำให้มากขึ้นเท่าที่ผ่านมาเราไม่ค่อยได้สนใจเราไม่ค่อยได้คิด เป็นแต่เพียงมติคณะรัฐมนตรี ออกมาเมื่อปี 2528 ก็ออกกันไป มีแต่หน่วยงานต่าง ๆ เท่านั้นที่นำมาใช้เป็นบรรทัดฐานบ้าง ผมอยากจะเห็นวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำที่กรมพัฒนาที่ดินพยายามทำมาตั้งแต่ตอนเริ่มตั้งกรมให้มีมากขึ้น โดยเฉพาะเกิดจากความรู้สึกหรือความอยากทำของผู้ใช้ที่ดินเอง ส่วนสำคัญอันหนึ่งที่ผมคิดว่าบ้านเราน่าจะมีการดำเนินการ คือ แต่ละตำบลควรมีลุ่มน้ำสำหรับชุมชนของตัวเอง จะได้น้ำที่ดี น้ำที่สะอาดมาเก็บไว้สำหรับเลี้ยงตำบลของตัวเองข้างบนจะต้องดูแลรักษาการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ดี ไม่ให้มลพิษลงมา และถ้าเราไม่ให้ความสำคัญกับชุมชนในการบริหารจัดการก็ยากที่จะสำเร็จ ส่วนตัวผมเองให้ความสำคัญกับเรื่องของการบูรณาการ การให้ความสำคัญกับชุมชนในการบริหารจัดการให้มากยิ่งขึ้น

ในประเทศไทยไม่ว่าจะภาคไหน พื้นที่ต้นน้ำลำธารควรจะต้องเก็บรักษาไว้สำหรับที่จะเป็นต้นน้ำลำธาร ให้น้ำที่ใสสะอาด มีน้ำตลอดทั้งปี แต่ส่วนไหนที่ราษฎรใช้ไปแล้วก็ควรมีวิธีการที่จะใช้ที่ดินให้เหมาะสม ส่วนพื้นที่ป่าชั้นสองซึ่งเป็นป่าเศรษฐกิจควรจะต้องคิดถึงมากขึ้น เวลานี้ประเทศไทยส่งไม้เข้าปีละประมาณ 50,000 - 60,000 ล้านบาท ซึ่งในอดีตเราเป็นประเทศที่ส่งไม้เป็นสินค้าออก พื้นที่ป่าชั้นสองอาจจะมีพื้นที่ส่วนนี้ไว้สำหรับการที่จะมีป่าไม้ขึ้นมา ซึ่งจะช่วยให้ราษฎรในประเทศมีไม้ใช้เองและยังมีส่วนในการที่จะช่วยปกป้องรักษาพื้นที่ต้นน้ำลำธารอีกด้วย

แผ่นดินไทยถูกใช้ประโยชน์ไปแล้วกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ในการทำการเกษตร ด้วยความมุ่งหวังที่ว่าเราจะให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ถ้าใช้นานไปที่ดินก็เสื่อมลง น้ำก็เสื่อมลง ทรัพยากรป่าไม้ก็เสื่อมลง ผู้คนก็ยังไม่ได้รับรายมากขึ้นเท่าไร

การปลูกป่าต่าง ๆ ทำเป็นขั้นบันไดเล็ก ๆ มากขึ้น ไม่ใช่ปลูกแบบขั้นลงอย่างที่เรากันในอดีต เรื่องหญ้าแฝกก็เป็นส่วนหนึ่งที่ผมคิดว่ามันจะช่วยเรื่องนี้ได้มากขึ้น ทำให้เราดูแลเรื่องของดินมากขึ้น ปลูกกะหล่ำปลีถ้าอยากจะปลูกก็ควรจะดูแลให้ดี รักษาดินไว้ เก็บน้ำไว้ในดินให้มากขึ้น เก็บดินให้อยู่กับที่มากขึ้น

ในหลายประเทศได้ดูแลพื้นที่ของตัวเองเพื่อจะทำให้พื้นที่ของตัวเองตกเป็นมรดกของลูกหลานต่อไปข้างหน้า บางพื้นที่การใช้ระบบทางด้านเกษตรผสมผสานระหว่างป่าไม้กับเกษตร อย่างภาคใต้ เรียก สวนสมโรง มีหมากมีอะไรก็สามารถช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำได้ในระดับหนึ่ง และอีกเรื่องหนึ่งคือการจัดแบ่งเขตพื้นที่ที่น้ำท่วมถึงและอุทกภัยที่จะเกิดเพราะกำลังจะมากขึ้นทุกปี ถ้าทำให้เกษตรกรได้รับรู้ว่าตรงไหนบ้างที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยก็น่าจะเป็นประโยชน์ และกรมชลประทานเองก็อาจจะสามารถสร้างระบบเตือนภัยขึ้นมาได้

อีกส่วนหนึ่งที่อยากจะเห็นก็คือทำอย่างไรถึงจะทำให้แบ่งเขตพื้นที่ในส่วนที่จะเกิดแผ่นดินถล่ม เพื่อเป็นการเตือนให้พี่น้องในพื้นที่ได้รับทราบ ตรงไหนบ้างที่เสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินถล่ม ต่อไปข้างหน้าฝนตกขนาดไหนถึงจะเกิดแผ่นดินถล่ม ผมคิดว่าถึงเวลาที่มีการจัดการทรัพยากรน้ำจะต้องทำได้ โครงการนี้ผมได้ยืนยันว่าถ้าสัมฤทธิ์ผลหรือว่าเป็นไปตามที่คิด โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งแหล่งน้ำจะต้องเกิดขึ้น ถ้าจะเกิดขึ้นจริงอีกพันอ่างหมื่นอ่างที่จะเกิดขึ้น การดูแลอ่างเป็นสิ่งจำเป็น จะต้องดูแลไม่ใช่ปล่อยไปตามยถากรรม จะต้องดูแลพื้นที่เหนืออ่างขึ้นไปต้องดูแลอย่างไรไม่ให้เกิดผลเสียต่อพื้นที่ข้างล่าง ในกรณีขำรุคหรือพังขึ้นมาเราได้เตรียมแผนอะไรช่วยเหลืออย่างไร พื้นที่ข้างบนเป็นสิ่งให้อ่อนโยนน้ำให้กับพื้นที่ข้างล่าง คนอยู่ตอนบนตอนล่าง ต้องเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ไม่มีอีกแล้วที่ข้างบนจะทำอย่างไรก็ได้ และข้างล่างต้องได้รับความเดือดร้อน คนปิง วัง ยม และน่าน ก็จะต้องคิดถึงคนที่อยู่เจ้าพระยาตอนล่างด้วย

รศ. ชูเกียรติ ทรัพย์ไพศาล

กราบเรียนท่านประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร และท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน ถ้าดูความจริงตามธรรมชาติของทรัพยากรน้ำทางภาคเหนือและภาคกลาง คือ ปิง วัง ยม และน่าน ซึ่งไหลต่อเนื่องลงมาทางภาคกลาง คือ ท่าจีน เจ้าพระยา และป่าสัก มีส่วนที่น้ำไหลลงทางภาคเหนือ คือ ไหลลงสาละวิน กก และโขง ส่วนหนึ่ง ถ้าดูปริมาณน้ำประเทศไทยมีอยู่ประมาณ 50,000 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ความต้องการใช้น้ำปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 16,000 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ในอนาคตจะเพิ่มขึ้นเป็น 21,000 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ส่วนในภาคกลางมีพื้นที่น้อยกว่า และน้ำก็มีน้อยกว่า คือ 19,000 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี แต่ความต้องการใช้น้ำในปัจจุบันเพิ่มขึ้นเป็น 33,600 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี อนาคตอาจจะเพิ่มขึ้นถึง 37,000 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี

คำถามที่มักจะถามกันอยู่เสมอว่า น้ำต้นทุนก็ยังมีมากกว่าความต้องการใช้น้ำ แต่ทำไมถึงบอกว่าขาดแคลนน้ำ คำตอบง่าย ๆ คือน้ำมีมากในฤดูฝน แต่มีน้อยในฤดูแล้ง และการกระจายตัวของน้ำไม่สม่ำเสมอตลอดปี และไม่กระจายตัวตามความต้องการน้ำ ซึ่งการกระจายไม่สม่ำเสมอและยังมีความต้องการใช้น้ำตลอดปี เพราะฉะนั้นเมื่อสองอย่างขัดแย้งกัน จะบริหารอย่างไร

ปัญหาทรัพยากรน้ำของเราแยกเป็น 3 ปัญหา ปัญหาในเชิงปริมาณมี 2 ส่วน คือน้ำน้อยเกินไปในฤดูแล้งก็ขาดแคลน น้ำมากเกินไปในฤดูฝนก็เกิดอุทกภัย ส่วนในเชิงคุณภาพ ก็คือน้ำเน่าเสีย ซึ่งจะเกิดในฤดูแล้ง เราต้องการอะไร ความฝันของพวกเรา เราอยากเห็นการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบยั่งยืน เราทำได้แน่นอนถ้าเรามีการบูรณาการความต้องการในการใช้น้ำ โดยเน้นที่ความต้องการให้สอดคล้องกับทรัพยากรต้นน้ำของพื้นที่ลุ่มน้ำ ถ้าทำอย่างนี้ได้ฤดูฝนก็จะปลอดภัยจากอุทกภัย ฤดูแล้งก็จะปลอดภัยจากการขาดแคลนน้ำ และน้ำเสีย การบูรณาการดูเหมือนพูดง่าย แต่จริง ๆ แล้วประชาคมส่วนใหญ่และต้องให้การยอมรับ มีความเป็นไปได้ในทางเทคนิค ประหยัด และที่สำคัญต้องกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ถ้าลองคิดรวมน่าจะประกอบด้วย การอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ มีการพัฒนาแหล่งน้ำ ควรมีการจัดสรรการใช้ทรัพยากร มีการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและแก้ไขปัญหาน้ำเสีย ซึ่ง 5 ส่วนนี้จะต้องดำเนินการไปด้วยกันถึงจะเกิดการบูรณาการแบบยั่งยืน ขอยกตัวอย่างการบริหารทรัพยากรน้ำแบบยั่งยืนในลุ่มน้ำเจ้าพระยา โครงการนี้เกิดขึ้นโดยโครงการ ๕ ประสงค์ใด ของสำนักงานทรัพยากรน้ำส่วนพระมหากษัตริย์ โดยได้รับความอนุเคราะห์จากทุกหน่วยงาน ทุกคนมาพูดคุยกันเพื่อชาติ เรามาร่วมกันพิจารณาความต้องการของเราคือ ถ้าเราจะบริหารและพัฒนาทรัพยากรน้ำแบบยั่งยืนได้ สิ่งแรกเลยต้องมีทิศทางหรือนโยบาย ต่อมาเราต้องมีแนวทางหรือทางเลือกและมีแผนที่บูรณาการทรัพยากรทุกตัวเข้ามาด้วยกัน ไม่ใช่เฉพาะน้ำอย่างเดียว จากนั้นเมื่อทิศทางดี นโยบายดี แนวทางแผนดี ต้องปรับปรุงองค์กรและบุคลากร ซึ่งตอนนี้แม้จะปฏิรูปแล้วก็ยังมีปัญหาอยู่อีก เรามาลุ่มน้ำเจ้าพระยาเป็นตัวหลัก น้ำทั้งหมดในฤดูฝนมีอยู่ประมาณ 33,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ฤดูแล้งประมาณ 4,000 ล้านลูกบาศก์เมตร เบ็ดเสร็จประมาณ 37,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ประกอบด้วยลุ่มน้ำตอนเหนือ ข้างล่าง คือ ผู้ใช้น้ำหลัก ผมคิดว่าการบูรณาการที่ดีที่สุดคือเราต้องรู้ว่า ธรรมชาติมีอะไรให้เรา และเราเข้าใจเขาดีแค่ไหน จัดการกันอย่างไร มาดูลุ่มน้ำเจ้าพระยา พื้นที่ตอนบนเป็นเทือกเขา อุดมด้วยป่าไม้มี ที่ราบ

อยู่ตรงกลางเพียงเล็กน้อย ส่วนตอนล่างเป็นที่ราบกว้างใหญ่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรมหลักของประเทศ พื้นที่ภาคกลางและเป็นพื้นที่เศรษฐกิจ เป็นศูนย์กลางของการบริหารประเทศ ตอนนี้ ปิง วัง ยม และน่าน ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ป่า พื้นที่เกษตรกรรมจะอยู่ตอนล่างได้จังหวัดนครสวรรค์ลงมา บริเวณจังหวัดพิจิตร และจังหวัดพิษณุโลกบางส่วน พื้นที่ชุมชนมี 2.78 เปอร์เซ็นต์ สำหรับเรื่องความเสียหายเวลาเกิดน้ำท่วม และพื้นที่เสี่ยงภัยคือพื้นที่อุดมสมบูรณ์ น้ำสามารถท่วมถึง พื้นที่เพาะปลูกมีประมาณ 35,000 ตารางกิโลเมตร หรือ 22 เปอร์เซ็นต์ของกลุ่มน้ำ ส่วนแหล่งน้ำมีอยู่ไม่ถึง 1 เปอร์เซ็นต์

การไหลของแม่น้ำ น้ำเมื่อไหลมาถ้ำสันตลิ่งก็เป็นอุทกภัย ที่นครสวรรค์น้ำไหลได้ประมาณ 4,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ที่ชัยนาทไหล 4,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที พอมาถึงอยุธยาเหลือ 1,500 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ที่กรุงเทพฯ 3,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที เพราะฉะนั้นกรุงเทพฯ ยังมีโอกาสที่น้ำจะไม่ท่วมสูง คุณภาพน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ต้นน้ำไม่ว่าปิง วัง ยม และน่าน ซึ่งสมมุติว่าต้องมีคุณภาพน้ำที่ดีต้องเป็นน้ำประเภทหนึ่ง แต่ตรงไหนที่ไหลผ่านชุมชนจะเป็นประเภท 4 - 5 ชุมชนกับเกษตรกรรมทำให้น้ำคุณภาพแย่ง เช่น ตั้งแต่ได้จังหวัดชัยนาทลงมาถึงบุรี อ่างทอง จนถึงอ่าวไทย แม่น้ำทำจีน เป็นต้น สำหรับภาคเหนือเมื่อน้ำไหลผ่านเมืองอย่างผ่านเชียงใหม่คุณภาพน้ำก็จะแย่งเพราะชุมชนเป็นตัวทำให้เกิดน้ำเสีย

ปริมาณการชะล้างจะเห็นว่าแม่น้ำปิงเกิดการชะล้างค่อนข้างรุนแรงถึงรุนแรงมาก แม่น้ำวังการชะล้างน้ำรุนแรง แม่น้ำยมรุนแรง แม่น้ำน่านรุนแรง แม่น้ำป่าสักรุนแรง แม่น้ำสะแกกรังรุนแรง และแม่น้ำเจ้าพระยาสายหลักไม่รุนแรงเพราะไม่มีป่าและเป็นที่ยาบด้วย ฉะนั้นการชะล้างจึงไม่รุนแรง ส่วนแม่น้ำทำจีนการชะล้างปานกลาง

การพัฒนาทรัพยากรน้ำสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ก็มีเขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนเจ้าพระยา เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ทำหน้าที่เก็บน้ำที่มีมากในฤดูฝนซึ่งมีประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ ในฤดูแล้งประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ เราต้องเก็บน้ำในฤดูฝน 90 เปอร์เซ็นต์มาเพื่อใช้ในฤดูแล้งสำหรับการอุปโภค บริโภค และการปลูกพืชในฤดูแล้งประเทศไทยมีฤดูแล้งอยู่ประมาณ 4 เดือนเพราะฉะนั้นจำเป็นที่เราต้องมีที่เก็บกักน้ำมาเก็บน้ำในฤดูฝนไว้ ถ้าเราไม่มีที่เก็บกักน้ำแล้วถ้ามีน้ำมากจนเกินขีดความสามารถของลำน้ำก็จะเกิดอุทกภัย

น้ำบาดาลเป็นน้ำอีกประเภทหนึ่งที่น่ามาใช้ได้ ตอนนี้อยู่ที่สภาพน้ำบาดาลมีใช้ได้ประมาณ 3,400 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ปัจจุบันเรานำมาใช้เพียงประมาณ 1,200 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี แต่ทำไมแผ่นดินทรุดบางพื้นที่ที่ไม่เกิดแผ่นดินทรุด เช่น จังหวัดสุโขทัยเป็นแหล่งน้ำท่วมบริเวณศรีนคร สุบน้ำมาทำเกษตรกรรมแล้วแผ่นดินทรุด เป็นต้น ถ้าดูจากความต้องการใช้น้ำในปัจจุบันจะเห็นภาคการเกษตรเป็นภาคที่ใช้น้ำมากที่สุดประมาณ 20,000 ล้านลูกบาศก์เมตร จาก 26,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ เป็นการเกษตรกรรม ที่เหลือใช้สำหรับการอุปโภค บริโภค อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การปศุสัตว์ และรักษาสมดุลนิเวศ การสร้างเขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ เพื่อเก็บน้ำไว้แต่เกษตรกรรมทำตลอดทั้งปี ปัจจุบันเกษตรกรรมในฤดูแล้งมากเกินขีดความสามารถของกลุ่มน้ำที่เรามีแล้ว เพราะฉะนั้นผมเลยสรุปปัญหาให้ท่านเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในอนาคตเรื่องเกี่ยวกับน้ำจะรุนแรงขึ้น การเสียหายจากอุทกภัยจะมีเพิ่มขึ้น คุณภาพน้ำจะต่ำกว่ามาตรฐานมากขึ้น ผลกระทบก็คือทางด้านเศรษฐกิจของประเทศก็จะมีปัญหามากขึ้น จะเห็นว่าตอนนี้พื้นที่ที่มีปัญหาเรื่องน้ำในฤดูแล้งก็คือพื้นที่ในภาคเหนือ พื้นที่ในภาคกลางเกือบจะไม่มีปัญหาเลยเพราะแม่น้ำเจ้าพระยา มีน้ำน้อยกว่าทาง

ภาคเหนือแต่ได้นำส่วนใหญ่มาจากภาคเหนือ แต่ถ้าเราเปิดพื้นที่เกษตรกรรมฤดูแล้งในพื้นที่ภาคเหนือมากขึ้น ปัญหาจะเกิดความ ขัดแย้งคือพื้นที่ป่าลดลง เพราะฉะนั้นจะต้องมีการจัดการที่ดี การกสิกรรมในรูปแบบปัจจุบันคือปลูกข้าวเป็นหลัก เมื่อขยายพื้นที่การเกษตรกรรมก็ปลูกข้าวเป็นหลักอีก ปัจจุบันเราใช้น้ำประมาณ 26,000 ล้านลูกบาศก์เมตร อนาคตเราจะใช้น้ำถึง 32,000 ล้านลูกบาศก์เมตร น้ำทั้งลุ่มน้ำเจ้าพระยามีประมาณ 37,000 ล้านลูกบาศก์เมตร จะใช้ 32,000 ล้านลูกบาศก์เมตร หรือ 88 เปอร์เซ็นต์ หมายความว่าพื้นที่ทุกตารางนิ้วจะต้องเก็บน้ำเกือบหมด น้ำที่ลงมาในลุ่มน้ำเจ้าพระยาจะต้องเก็บเกือบหมดถึงจะพอใช้ ซึ่งไม่มีทางทำได้ประสิทธิภาพขนาดนั้น การวางแผนในลักษณะนี้โดยใช้เกษตรกรรมเป็นหลัก ปัจจุบันจะต้องมองว่าถูกหรือไม่ พื้นที่เสี่ยงอุทกภัยคือพื้นที่ที่ดีที่สุดสำหรับปลูกข้าวและใช้น้ำมากก็เป็นพื้นที่ที่อยู่ตามริมน้ำ เพราะฉะนั้นเวลาเกิดอุทกภัยก็จะเกิดครึบ พื้นที่เสี่ยงอุทกภัยประมาณ 35,000 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ชลประทานประมาณ 16,000 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ชุมชนประมาณ 18,000 ตารางกิโลเมตร น้ำจะล้นตลิ่งทุก 3 - 5 ปี ซึ่งไม่เป็นไรอย่างนี้ ข้าวจะดีเขาเรียกน้ำงาม แต่ถ้าทุก 25 ปี จะเป็นอุทกภัยขนาดใหญ่ เช่น อุทกภัยปี 2538 เป็นต้นอย่าง มีพื้นที่น้ำท่วมเกือบ 35,000 ตารางกิโลเมตร ในการเปรียบเทียบ ปี 2526 ท่วม พอปี 2538 กรุงเทพฯ กับปริมณฑลถูกกันไว้หมด ชุมชนที่เป็นชุมชนเมืองถูกกันไว้หมด เพราะฉะนั้นพื้นที่ที่ท่วมก็คือพื้นที่เกษตรกรรมนั่นเอง พื้นที่ดี ๆ นั้นเอง ทางเหนือมีเขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ ในภาวน้ำท่วมเหนือนครสวรรค์มีน้ำอยู่ประมาณ 5,000 ล้านลูกบาศก์เมตร นครสวรรค์มีน้ำอยู่ประมาณ 1,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ระหว่างนครสวรรค์ถึงบางโทรมมีน้ำอยู่ 7,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ระหว่างบางโทรมถึงรอบกรุงเทพฯ มีน้ำอยู่ 3,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ถ้าคิดความเสียหาย ณ ปีนั้นประมาณ 72,000 ล้านบาท หลังจากนั้นทุกคนเลยบอกต้องแก้ไขน้ำท่วมโดยยึดว่าต้องเสริมตลิ่งให้สูงกว่าปี 2538 เราคิดว่ามันจะกันได้นั่นก็คือแนวความคิด ณ ตอนนั้น ทุกคนสร้างคันกันน้ำมาหมดเลยตามลำน้ำเราป้องกันกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยสร้างพื้นที่ปิดล้อม โดยสร้างคันสูงขึ้นมาป้องกันน้ำ ถ้าเกิดอุทกภัยอย่างปี 2538 อีกน้ำจะล้นคันกันน้ำที่สร้างไว้ มาดูผลกระทบของการสร้างคันกันน้ำ แต่เดิมน้ำกระจายออกไปได้ทุกทิศทาง อย่างนี้ทุกคนก็เฉลี่ยสุขหรือเฉลี่ยทุกข์ คือ กระจายน้ำ น้ำไม่ท่วมมาก พอควบคุมด้วยคันกันน้ำคนเดือดร้อนมากคือคนอยู่นอกคัน แต่ถ้าน้ำมากแบบปี 2538 เอาไม่อยู่เหมือนกัน คราวนี้ถ้าเอาไม่อยู่ในเมื่อเราบอกว่าตลิ่งนี้เรากันน้ำท่วมได้แล้ว ตอนนี้ทุกคนขอพัฒนาที่แถวนี้หมดเลยเปลี่ยนเป็น โรงงานอุตสาหกรรมบ้าง เปลี่ยนเป็นที่อยู่อาศัยบ้าง ถ้าเกิดอุทกภัยแบบปี 2538 จะเกิดอะไรขึ้น ถ้าไม่มีการแนะนำการใช้ที่ดินที่ถูกต้อง ไม่มีการควบคุมการใช้ที่ดินที่ถูกต้อง เราสร้างสิ่งก่อสร้างเข้าไปในพื้นที่น้ำท่วมหมดเลย ถ้าคันกันน้ำตัวนี้กันน้ำไม่ได้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นประมาณ 164,000 ล้านบาท หรือประมาณ 2 เท่า น้ำท่วมเท่าเดิม พื้นที่ก็คือพื้นที่เดิม เพียงแต่เราเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเท่านั้นเอง เพราะฉะนั้นความเสียหายต่อพื้นที่มันมากขึ้น สิ่งที่มาคือคุณภาพน้ำซึ่งตอนนี้ต่ำกว่ามาตรฐาน เรามักจะวัดคุณภาพน้ำในรูปของออกซิเจนกับ BOD ออกซิเจนบริเวณเจ้าพระยาตอนล่างได้อยุธยาตอนนี้ต่ำมากสิ่งมีชีวิตอยู่แทบไม่ได้ น้ำบริเวณกรุงเทพฯสกปรกมาก ตอนนี้เรามาคิดกันว่าเราจะแก้ไขปัญหารักษาทรัพยากรกันอย่างไร คณะทำงานคิดกันว่าเราจะใช้ปรัชญาการบริหารจัดการก็คือทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง และกระแสพระราชดำรัส คือ "...ต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่ามีชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่มีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้..." เป็นภาพที่เราจะบูรณาการ การบูรณาการก็คือ การเอาข้อมูลจากความจริงมากำหนดว่าจะแก้ไขที่จุดไหน อย่างน้ำท่วมแก้ไขแบบ

ปี 2538 ได้ใหม่ ถ้ามามากกว่านี้ต้องขอมจมน้ำ น้ำขาดแคลนจะแก้ที่ไหน ก็คงจะแก้ที่เรียกว่าแก้เบื้องต้นคือ แก้พื้นฐาน กับอีกอันหนึ่งก็คือเป็นขั้นก้าวหน้า เพราะฉะนั้นหลักการพัฒนาตรงนี้ควรจะต้องมีทั้งสองอย่าง และการพัฒนาควรจะพัฒนาทั้งระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว และใช้สองมาตรการควบคู่กัน คือไม่ใช้สิ่งก่อสร้างกับมาตรการใช้สิ่งก่อสร้างประกอบกัน แล้วแก้ปัญหาหน้าขาดแคลน น้ำท่วม และคุณภาพน้ำ ในคราวเดียวกัน เพื่อจะเข้าสู่เป้าหมายเราจะต้องดูเรื่องการอนุรักษ์ การบริหารจัดการน้ำผิวดิน น้ำใต้ดิน น้ำท่วมน้ำเสีย และข้อมูลสำหรับการบริหารจัดการ ตัวอย่างป่าอนุรักษ์ตั้งเป้าหมายไว้ 15 เปอร์เซ็นต์ ป่าเศรษฐกิจ 25 เปอร์เซ็นต์ รวมแล้วเราต้องการเป้าหมายเพียง 40 เปอร์เซ็นต์ อย่างไรก็ตามทำอะไรก็ได้ แต่ป่าก็อยู่ในภาคเหนือเพราะเป็นพื้นที่เขา การบริหารจัดการน้ำผิวดินก็ควรจะพัฒนาให้มีพอเพียง น้ำใต้ดินก็ควรใช้ให้สมดุลกับการไหลของธรรมชาติ มีการวิเคราะห์ มีการตรวจสอบอยู่ สรุปว่าถ้าไม่ท่วม น้ำที่จะไหลซึมลงไปเป็นน้ำใต้ดินก็น้อยลง ส่วนป้องกันน้ำท่วมเราจะป้องกันโดยใช้เกณฑ์ปี 2538 ส่วนคุณภาพน้ำก็คือให้ได้มาตรฐานน้ำทิ้ง และพัฒนาระบบข้อมูล จากการศึกษาเรากำหนดทิศทางพัฒนาในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา คือ

1. การพัฒนาลุ่มน้ำให้เหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องทำ
2. การพัฒนาที่ดิน โดยยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง
3. กำหนดเป้าหมายพื้นที่ชลประทานการปลูกพืชเศรษฐกิจ ถ้าทำอย่างปัจจุบัน ปัจจุบันเราทำได้ประมาณ 20 ล้านไร่ คือ มีพื้นที่โครงการชลประทานที่ทำได้ทั้งหมด 30 ล้านไร่ ปลูกพืชเศรษฐกิจได้ประมาณ 10 ล้านไร่ ซึ่งสามารถพัฒนาได้อีกไม่เกิน 5 ล้านไร่ และมีพื้นที่ชลประทานขนาดเล็กอยู่ประมาณ 5 ล้านไร่ เราจะปรับกระบวนการกระจายน้ำและปลูกพืชรูปแบบใหม่หรือไม่ น้ำมีเท่าเดิมไม่สามารถหาเพิ่มได้ แต่เราจะเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำหรือไม่ เพราะถ้ายังใช้น้ำแบบเดิม 20 ล้านไร่น้ำก็จะหมด
4. ส่งเสริมพื้นที่เกษตรฤดูฝน โดยใช้พื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ตามพระราชดำริ โดยมีการแบ่งพื้นที่เป็น 30:30:30:10 แล้วใช้ทำเกษตรกรรมในฤดูฝน ฤดูแล้งก็ปลูกพืชสวนไป
5. กำหนดมาตรการและควบคุมการใช้น้ำที่ดินให้ชัดเจน
6. กำหนดการมีส่วนร่วมของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เน้นที่กลุ่มผลประโยชน์ ทุกคนมีผลประโยชน์ทั้งนั้น จะบริหารจัดการอย่างไร ฉะนั้นจะต้องจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของผู้ใช้น้ำควบคู่กับการวางแผนการใช้น้ำที่ดินและการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจสังคมและประชากร ประเทศที่เจริญแล้ว ประเทศที่มีสังคมที่ดีแถบสแกนดิเนเวีย แอวูโรป อัตรการเพิ่มของประชากรเท่ากับศูนย์ เขาควบคุมประชากรเขาชัดเจน เพราะฉะนั้นทรัพยากรกับประชากรมันจะใช้คู่กัน ถ้าควบคุมได้ก็สามารถจะทำการบูรณาการที่ยั่งยืนได้
7. ผลักดันให้มีการจัดหาเงินทุนเพิ่มขึ้น ประเทศไทยยังมีน้ำเยอะมากแต่เก็บน้ำได้ไม่หมด แล้วเราจะหาเงินทุนเพิ่มขึ้นใหม่ เพื่อกระจายความอยู่ดีกินดีทั่วพื้นที่ลุ่มน้ำอันนี้เป็นสิ่งสำคัญทุกคนมีสิทธิ
8. ปฏิรูปองค์กรกฎหมายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
9. ควรมีกองทุนน้ำ

10. เก็บเงินผู้ใช้น้ำเพื่อมาเป็นค่าดำเนินการบำรุงและรักษาระบบที่รัฐลงทุนไป ถ้าเรายอมรับอย่างนี้การประสานแผนการแก้ไขปัญหาทั้ง 3 อัน คือ ขาดแคลนน้ำ น้ำท่วม และปรับปรุงคุณภาพน้ำควรจะทำไปพร้อม ๆ กัน มี 3 ระยะ คือ ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ตอนนี้ถ้ายังไม่เปลี่ยนรูปแบบการใช้น้ำ รูปแบบการปลูกพืช เรายังขาดน้ำฤดูแล้งอีก 5,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ในฤดูน้ำหลากถ้าเราจะเอาปี 2538 เป็นเกณฑ์ จิตความสามารถของแม่น้ำมี 3,000 ล้านลูกบาศก์เมตร แต่ขณะที่เกิดอุทกภัยขึ้นมีน้ำประมาณ 4,900 ล้านลูกบาศก์เมตร เพราะฉะนั้นเราต้องหาที่เก็บน้ำที่เหลืออีก 1,900 ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นเวลา 3 เดือน น้ำท่วมหนักปกติจะเกิดทุก 10 ปี ถ้าท่วมขนาดปี 2538 จะเกิดทุก 25 ปี

คุณภาพน้ำ มีคน 24 ล้านคนในกลุ่มน้ำที่ต้องดูแลอยู่ 9 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน ถ้าลองใช้มาตรการไม่ใช้สิ่งก่อสร้างก่อน คือ

1) ปรับปรุงการบริหารจัดการน้ำ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ ถ้าเราไม่คิดกันรูปแบบการบริหารจัดการน้ำ รูปแบบการปลูกพืช 20 ล้านไร่ จะมีการใช้พื้นที่เต็มแล้ว แต่ท่านต้องเปลี่ยนท่านมีสิทธิ

กำหนดวางแผนควบคุมการใช้ที่ดิน ปรับเปลี่ยนพื้นที่ข้าวนาปรังเป็นพืชไร่ พืชสวน อนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ

2) จัดระบบตรวจวัด ติดตาม ทำนายและคาดการณ์น้ำท่วม

3) การบริหารผลประโยชน์ เพราะฉะนั้นจะต้องจัดตั้งองค์กรเพื่อดูแลและการบริหารจัดการตรงนี้ เช่น ตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำ เป็นต้น

4) เนื่องจากมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่น้ำท่วมถึงหรือพื้นที่เสี่ยง เพราะฉะนั้นต้องตั้งระบบช่วยเหลือชดเชยทรัพย์สิน

ถ้าแก้ปัญหาโดยมาตรการใช้สิ่งก่อสร้าง

1. ปัจจุบันเรามี 2 เขื่อน จะเพิ่มเขื่อนหรือไม่ เขื่อนกัวคอกมา เก่งเสียดั้น แควน้อยและแม่วงก์ เขื่อนต่าง ๆ เหล่านี้ควรมีเพิ่มขึ้นหรือไม่ ถ้าเพิ่มเขื่อนจะเก็บน้ำได้

2. ปรับปรุงชุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ อ่างเก็บน้ำขนาดเล็กให้มีความจุเพิ่มขึ้น

3. โครงการชลประทานระบบท่อ ถ้าเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ จะต้องใช้ชลประทานระบบท่อเข้ามาช่วย การผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ เช่น ผันจากเมย สาละวิน และเขื่อนภูมิพลมาบ้างได้ไหม ในเมื่อน้ำตรงนั้นมีเยอะ ขอผันกลับมาใช้ภาคกลางได้ไหม หรือไม่อย่างนั้นก็ไปผันจากกก อิง น่าน ที่ลงแม่น้ำโขงผันกลับเข้ามาในประเทศไทย เราไม่ได้ไปเอาน้ำจากแม่น้ำโขงหรือแม่น้ำสาละวิน แต่เราผันน้ำก่อนที่จะไหลลงแม่น้ำโขงกลับมาสู่ภาคกลาง

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นทางเลือกทั้งนั้นแต่ละทางเลือกมีทั้งผลดีและผลเสีย เราจะต้องมาตัดสินใจกันว่าเราจะเลือกทางไหนซึ่งจะต้องมีการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย ตอนนี้ทางฝ่ายวิชาการสามารถตอบคำถามได้หมดว่าจะได้อย่างไร แต่จะเอาอย่างไรประชาชนต้องช่วยกันพิจารณา แล้วมาช่วยกันคิด

ธรรมชาติยุคธรรมเสมอ แต่เราจะใช้ธรรมชาติอย่างไรให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การขาดแคลนน้ำ เราไม่เคยขาดแคลนน้ำในฤดูฝน เราขาดแคลนในฤดูแล้ง เพราะฉะนั้นก็ลดพื้นที่ปลูกข้าว นาปรังลง เพราะการทำนาปรังใช้น้ำ 22,000 ล้านลูกบาศก์เมตร จากน้ำในธรรมชาติทั้งหมด 26,000 ล้านลูกบาศก์เมตร

การแก้ปัญหาอุทกภัยก็สามารถอาศัยธรรมชาติที่เป็นอยู่แก้ไข เช่น เมื่อน้ำไหลลงมามากๆ ก็เอาไปเก็บไว้ในทุ่งเหมือนเดิม ทุ่งพวกนี้คือทุ่งน้ำท่วม แต่ที่จริงก็คือพื้นที่เกษตรกรรมเหมือนกัน ก็ต้องกระจายน้ำเข้าไปเก็บตรงนี้ไว้ก่อน อันนี้เป็นการกระจายน้ำ ในปี 2545 เราก็กระจายน้ำแบบนี้ในการแก้ไขปัญหาอุทกภัยที่เห็นว่ากรุงเทพฯ และปริมณฑลน้ำไม่ท่วม เรากระจายเข้าไปในทุ่ง ขอเคลื่อนน้ำไปเก็บในทุ่ง ในปี 2538 เก็บเอาไว้ได้ 16,000 ล้านลูกบาศก์เมตร หรือประมาณเท่ากับเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์รวมกัน อันนี้เป็นภาพที่พยายามชี้ให้เห็นว่าท่านจะยอมให้เกิดอุทกภัยแบบเฉียดกันหรือต่างช่วยกันสร้างคันริมน้ำทั้งหมด แล้วถ้ากันกันน้ำรับไม่ไหวคราวนี้อุทกภัยจะมหาศาลมาก แต่ละทางเลือกมีคนได้ประโยชน์และมีคนเสียประโยชน์ทั้งนั้น อีกอันหนึ่งก็คือปรับปรุงรูปแบบการคาดการณ์และเตือนภัย ราษฎรตอนนี้เขาต้องการ เราผู้ธรรมชาติของน้ำ น้ำเดินทางจากภาคเหนือไปถึงภาคกลางประมาณ 7 - 9 วัน หมายถึง น้ำที่เกิดอุทกภัยคือน้ำที่เกิน 3,000 ล้านลูกบาศก์เมตร เราสามารถพยากรณ์น้ำล่วงหน้าได้ 7 วัน แล้วใช้เวลาตรงนี้มาบริหารจัดการเอาน้ำไปเก็บ ถ้าเกิดอุทกภัยขึ้นมาเราควรจะปรุงระบบการช่วยเหลือหรือหาวิธีการลดความเสียหายจากอุทกภัยอีกทางหนึ่งด้วย ผมขอสรุปการบรรยายวันนี้ว่าท่านจะบริหารแบบบูรณาการหรือยังยืนทำได้ แต่ต้องพัฒนากลุ่มน้ำแบบบูรณาการให้เหมาะสมกับทรัพยากรในกลุ่มน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติที่ต้องนึกถึงก็คือน้ำ ดิน ป่าไม้ และคน ต้องมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้ชัดเจนและควบคุมให้ได้ กำหนดการพัฒนาโดยยึดแนวเศรษฐกิจพอเพียง และท้ายที่สุดต้องมีการมีส่วนร่วม ถึงเวลาแล้วที่พวกเราจะมาช่วยกันแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำของชาติกันเถอะครับ
ขอขอบคุณครับ

.....

นายอนันต์ ผลอำนวย

กราบเรียนท่านประธานคณะกรรมการเกษตรและสหกรณ์ ท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ท่านพลเอก ดอกเตอร์ศิริ ทิวะพันธุ์ ท่านสมาชิกวุฒิสภา ผู้เข้าร่วมสัมมนาจากหน่วยราชการต่าง ๆ ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลายที่ให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของการใช้ทรัพยากรน้ำในประเทศเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาเรื่องของการจัดการทรัพยากรน้ำ ผมในฐานะสมาชิกวุฒิสภาจังหวัดกำแพงเพชร ในฐานะตัวแทนของปวงชนชาวไทยอีกท่านหนึ่งที่ได้เห็นความจำเป็นและความสำคัญในการจัดการสัมมนาครั้งนี้ เพราะเป็นเรื่องพื้นฐานของมนุษย์เรา

ในเรื่องของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การใช้น้ำในกลุ่มน้ำต่าง ๆ นั้น นี่เป็นสิ่งแรกที่พวกเราจะได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในอนาคตเรื่องของการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ส่วนจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่สัมฤทธิ์ผลขึ้นอยู่กับพวกเราทั้งหมดที่อยู่ในห้องประชุมแห่งนี้ที่จะนำไปปฏิบัติและนำไปสานต่อ ในส่วนที่ 2 คือเรื่อง ส่วนของการบริหารจัดการของรัฐบาลคือเรื่องของนโยบาย นโยบายของรัฐบาลนั้น ไปจากไหน ก็ไปจากการที่ท่านมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มานั่งอยู่กับท่านทั้งหลายในวันนี้เป็นตัวรับทราบสะท้อนปัญหาจากท่าน วันนี้ก็มีารับฟังปัญหาจากท่าน เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ท่านได้รับเรื่องราวไป คณะกรรมการฯ ได้รับเรื่องราวไป ก็คงจะได้ให้คำแนะนำเสนอแนะต่อรัฐบาลในการบริหารจัดการต่อไป

เราต้องกล้าแสดงความคิดเห็นแล้วกล้านำเสนออย่างตรงไปตรงมา เขาบอกว่าความล้มเหลวในการบริหารจัดการเรื่องน้ำหรือเรื่องอื่น ๆ ในประเทศไทยเรา ที่ทำให้ล่าช้ามันมีคนอยู่ 3 พวกที่ทำให้กระบวนการบริหารจัดการรวมทั้งการเมืองการปกครองมันไม่พัฒนา คน 3 พวก พวกที่ทำให้การบริหารจัดการล่าช้า คือ ผมขออนุญาตใช้เป็นภาษาอีสาน คนกลุ่มหนึ่งเวลามีการประชุมสัมมนา เวลาเขาถามปัญหาว่าในหมู่บ้านเราจะจัดกิจกรรมสักกิจกรรมหนึ่งพวกเราเห็นว่าอย่างไร พวกแรกก็จะตอบเลยจ๊กแล้ว พอประชุมไปประชุมมาถามไปถามมาเราจะจัดกิจกรรม เราจะช่วยกันรักษากลุ่มน้ำ พวกที่ 2 จะพูดว่าแล้วแต่ พอการบริหารจัดการการจัดงานในหมู่บ้าน ในชุมชนล้มเหลว พวกที่ 3 ก็พูดเลยว่าขอยั้งว่าแล้ว ผมคิดว่าวันนี้เป็นนิมิตหมายที่ดีที่พวกเราที่มาจากทุกอำเภอ ทุกตำบล ทุกหมู่บ้านที่เห็นความสำคัญของน้ำแล้วก็มาร่วมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของท่านทั้งหลายจะได้กลับไปช่วยกันณรงค์บอกพวกเราว่าถ้ามีอะไรก็ช่วยกันคิดหน่อย ไม่ใช่เขาถามอะไรก็จ๊กแล้ว พอถามไปถามมาก็แล้วแต่ พอสุดท้ายก็บอกกั๊งว่าแล้ว มันก็ล้มเหลวหมด

ปัญหาเรื่องของการจัดการน้ำเป็นปัญหาในทางทฤษฎี งานวิจัยที่นักวิชาการได้ทำไว้ สิ่งเหล่านี้ฝ่ายที่นำไปปฏิบัติหรือฝ่ายนโยบายมักไม่ค่อยได้นำงานวิชาการที่มีข้อมูลอยู่ นำไปใช้ พอเวลาไปทำแผนงาน โครงการไปจัดการบริหารจัดการนั้น ก็ไปจัดการเอาตามใจ ตรงนี้ประชาชนจะไม่ได้รับประโยชน์อะไรเลย เจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการฯ มาจัดการสัมมนาก็เพื่อจะได้มารับทราบความเห็นของประชาชนในพื้นที่

เรื่องปัญหาการจัดการลุ่มน้ำ ผมอยากเรียนท่านทั้งหลายว่าเราเห็นว่าบางทีในหน่วยงานที่ไปจัดการบริหารเรื่องน้ำในประเทศไทยมีตั้ง 9 กระทรวง ที่จัดการเรื่องน้ำ แล้วก็อีก 30 กว่าหน่วยงาน ฉะนั้นถ้าเราไม่มีการปฏิรูประบบการจัดการน้ำให้เป็นเอกภาพต่างคนต่างทำมีคำถามต่อไปว่าการที่ต่างคนต่างทำนั้นทำเพื่อตัวเองหรือทำเพื่อชาติ คณะกรรมการการเกษตรของวุฒิสภา เคยเชิญเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำมาชี้แจงในเรื่องของการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ขนาดกลาง ท่านทราบไหมครับว่าในหลายหมู่บ้าน ในหลายตำบลที่กระบวนการจัดการบริหารของภาครัฐนั้นต่างคนต่างทำแล้วเกิดอะไรขึ้น มีหลายหน่วยงานที่ไปขุดสระให้กับประชาชนปรากฏว่ากลายเป็นไปขุดหลุม ขุดบ่อในไร่นาประชาชน ที่จริงแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท่านทรงวางไว้ชัดเจนในเรื่องไร่นาสวนผสม สามารถที่จะสร้างอ่างเก็บน้ำหรือที่เก็บน้ำขนาดเล็กไว้ในพื้นที่ตัวเอง หรือบางโครงการบางท้องถิ่นมีโครงการที่จะขุดลอกคลองหรือทำคลองส่งน้ำขนาดเล็ก ปรากฏว่าไปขุดคลองผ่านไร่นาเขา ไม่มีต้นน้ำ กลายเป็นว่าไปขุดร่องยาวอยู่ในไร่นาหมดงบประมาณไปมากมาย จะเห็นว่ากระบวนการบริหารจัดการตรงนี้นั้นไม่ครอบคลุมแล้วก็ไม่เกิดประโยชน์

ในอนาคตจะมีกฎหมายออกมาอีกหนึ่งฉบับในเร็ว ๆ นี้ คือ เรื่องพระราชบัญญัติน้ำ ผมคิดว่ากฎหมายฉบับนี้ทางสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและรัฐบาลจะต้องนำกฎหมายฉบับนี้ออกมาทำประชาพิจารณ์หรือออกมารับฟังความคิดเห็นของประชาชนในทุกภาคของประเทศ ถ้าพูดถึงเรื่องของการจัดการน้ำเราต้องจัดการให้เป็นระบบได้ทั่วประเทศ คงไม่ได้จัดการเฉพาะภาคเหนือ คงไม่ได้เป็นการเฉพาะภาคกลางหรือภาคใต้ แต่ต้องทำทั้งระบบเพื่อจะให้ระบบน้ำสมบูรณ์ได้ เราต้องยอมรับความจริง บางครั้งเราไม่สามารถฝืนธรรมชาติได้ แต่เราสามารถที่จะป้องกันเหตุที่เกิดจากธรรมชาติให้ได้มากที่สุดในวันนี้ ดังนั้นกระบวนการบริหารจัดการน้ำในด้านของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผมคิดว่ามันมีกฎหมายมากเกินไปที่จะมาใช้ในการบริหารจัดการน้ำ แยกเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนาอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำมี 26 ฉบับ กฎหมายการจัดสรรน้ำมี 6 ฉบับ กฎหมายการป้องกันบรรเทาปัญหาน้ำท่วม 3 ฉบับ และกฎหมายป้องกันมลพิษทางน้ำ 14 ฉบับ แต่เราก็ต้องยอมรับว่าการบริหารจัดการของรัฐบาลในบ้านเมืองนี้ต้องอิงกฎหมาย เพราะกฎหมายคือเครื่องมือการบริหารจัดการแล้วก็สร้างวินัยให้กับสังคม ฉะนั้นความหลากหลายของกฎหมายที่มาบังคับใช้ทำให้ไม่เกิดประโยชน์ แม้กระทั่งกระทรวงศึกษาธิการยังมีกฎหมายน้ำในโรงเรียนกรมสามัญ น้ำดื่มมาใช้ ต่อไปก็เป็นความไม่ครอบคลุมของกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติน้ำบาดาล ซึ่งพบว่าออกมาใช้เป็นเฉพาะพื้นที่

ในอนาคตเรื่องน้ำได้ดิน ในอนาคตจะมีความจำเป็นกับพวกเราเพราะน้ำบาดาลมีถึง 96 เปอร์เซ็นต์ของน้ำทั้งหมด ในอนาคตคงจะมีกระบวนการทำน้ำบาดาลที่จะมาใช้ในการเกษตร ทางอุตสาหกรรม ทางการบริโภค ดังนั้น น้ำบาดาลยังมีความจำเป็นแล้วมีโอกาสใช้ไปได้อีกหลายร้อยปี สิ่งสำคัญคือความซ้ำซ้อนของกฎหมาย กฎหมาย 30 ฉบับ ผมได้เรียน ไปในเบื้องต้นนั้น บางทีมันก็ซ้ำซ้อนกัน ผมถึงบอกว่าการปะทะกันของการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้าไปเป็นตัวแทนนั้น ถ้ามองเห็นความสำคัญเหมือนบรรดาท่าน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหลายที่นั่งอยู่ตรงนี้ได้เห็นความสำคัญของเรื่องนี้ ประชาชนก็จะได้ประโยชน์สูงสุด แล้วก็ความล้ำสมัยและการมีช่องว่างของกฎหมาย สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้กระบวนการจัดการต่าง ๆ ซ้ำแล้วก็ขาดความเป็นเอกภาพ เมื่อกฎหมายขาดความเป็นเอกภาพอย่างนั้น รัฐบาลคิดจะบูรณาการเรื่องน้ำให้มีเจ้าภาพออกกฎหมายน้ำมา

ในประเทศไทยมีพื้นที่แค่ประมาณ 320 ล้านไร่ มีพื้นที่รวมประมาณ 531,000 ตารางกิโลเมตร มีฝนตกเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 1,573 มิลลิเมตร หน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้ง ข้อมูลสารสนเทศ นักวิชาการที่อยู่ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีข้อมูลมากมาย เสียค่าใช้จ่ายในการทำวิจัย ค่าใช้จ่ายในการเก็บข้อมูลมากมาย แต่ภาครัฐเอาไปใช้น้อยมาก งานวิจัยถูกเก็บขึ้นทั้งหมด ต่อไปนี้ความสำคัญของท้องถิ่นงานวิจัยอะไรต่าง ๆ จะต้องให้ไปเกี่ยวข้องกับ พวกเราต้องเป็นคนให้ข้อมูลกับท้องถิ่น

ปัญหาการขาดแคลนน้ำ ผมไม่โทษประชาชนครับ ผมไม่โทษธรรมชาติ แต่ผมโทษในเรื่องของการบริหารจัดการของภาครัฐ ความขาดแคลนน้ำของบ้านเราเป็นปัญหาที่ไม่ใช่ปัญหาใหญ่ ถ้าเราสามารถบูรณาการสามารถจับมารวมกันได้แล้ว ก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ งานวิชาการจะใช้น้อยมาก แต่ว่าสิ่งหนึ่งที่ผมอยากจะกระตุ้นอีกครั้งก็คือการมีส่วนร่วมของพวกเรานั้น นี่คือการเมืองการปกครองในระบอบใหม่ที่ไม่เคยมีมาในอดีต ดังนั้นพวกเราจะมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงได้หรือไม่ การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลจะชัดเจนหรือไม่ จะสมบูรณ์หรือไม่ ปัญหาการจัดการในด้านต่าง ๆ มันก็จะจบลงได้ด้วยดีหรือไม่ก็ต้องรอดูกันต่อไป ดังนั้น ขอแสดงความยินดีกับผู้นำท้องถิ่นที่มาจากหลายจังหวัดที่ท่านได้มามีส่วนร่วม แล้วก็ได้มีส่วนแสดงความคิดเห็น เพราะต่อไปนี่มันจะเริ่มชัดเจน การเมืองการปกครองบ้านเราตั้งแต่ปี 2475 เป็นต้นมา มีการพูดเรื่องนำมาทุกรัฐบาล พูดปัญหาเรื่องเกษตรกรรมทุกรัฐบาลทุกสมัย พูดมายาวนานกว่า 70 ปี คนจนก็จนอย่างเก่า เกษตรกรรมก็รับกรรมรับเวรไปอย่างเก่า แต่วันนี้เราเริ่มที่จะได้เห็นวิสัยทัศน์และแนวทางการบริหารจัดการของรัฐบาลแล้ว ที่คิดว่ามันจะเป็นประโยชน์กับประเทศชาติกับคนที่อยู่ในภาคเกษตร เราก็ต้องให้ความร่วมมือแล้วก็ต้องให้การดูแลต่อไป แต่ไม่ใช่เลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ไปแล้วเป็นเรื่องของผู้แทน ผู้แทนจะไปทำอะไรก็ทำฉันไม่เกี่ยว เรื่องของงบประมาณ เรื่องของหลวง หลวงจะจัดอะไรมา ขอให้เป็นหลวงให้มาเอาหมด สิ่งเหล่านี้คือเงินภาษีอากรของราษฎรทั้งหมด

ในการจัดการสัมมนาเรื่องปัญหาน้ำในภาคเหนือวันนี้ของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผมคิดว่าเป็นจุดเริ่มต้นแล้วก็ก็เป็นนิมิตหมายที่ดีของพวกเราที่อยู่ในภาคเกษตรที่ต้องอาศัยลุ่มน้ำต่าง ๆ ที่จะได้ช่วยกันพัฒนาแล้วแก้ไขปัญหาต่อไป ถ้ามีปัญหอะไรท่านสะท้อนกลับให้เต็มที่ ท่านต้องมีส่วนช่วยกันในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยเฉพาะท้องถิ่น เพราะท้องถิ่นเป็นส่วนที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด ถ้าท่านใช้คนที่ป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจรัฐไปในทางที่ผิด หาผลประโยชน์ให้กับตัวเอง คนที่รับกรรมก็คือท่านทั้งหลายและบรรดาญาติของท่านที่ต้องรับไป วันนี้ผมก็คงใช้เวลาสั้น ๆ เพียงเท่านี้ ขอบคุณครับ

.....

สรุปผลการอภิปรายกลุ่ม

การอภิปรายกลุ่มได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าสัมมนาทุกท่าน ได้แสดงความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง เพื่อรับทราบปัญหาและอุปสรรค พร้อมแนวทางในการพัฒนา แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยได้แบ่งกลุ่มของกลุ่มน้ำ เป็น 4 กลุ่มด้วยกัน ตามภูมิภานาหรือที่ผู้เข้าสัมมนาได้ปฏิบัติงานอยู่ หรือตามที่ผู้เข้าสัมมนามีความสนใจเป็นพิเศษ กลุ่มดังกล่าวได้แก่

- 1) กลุ่มลุ่มน้ำสาละวิน ลุ่มน้ำโขง (เฉพาะในเขตภาคเหนือ) และ ลุ่มน้ำกก
- 2) กลุ่มลุ่มน้ำปิง และ ลุ่มน้ำวัง
- 3) กลุ่มลุ่มน้ำน่าน และ ลุ่มน้ำป่าสัก
- 4) กลุ่มลุ่มน้ำยม

โดยที่ทุกๆกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นในหลายๆประเด็น แต่สามารถจัดกลุ่มเป็นประเด็นหลักๆ ได้แก่ เป็นการนำเสนอภาพรวมของปัญหาในระดับลุ่มน้ำหลัก และ ลุ่มน้ำย่อยๆ ซึ่งประกอบไปด้วย

- ก) ปัญหาภัยแล้ง
- ข) ปัญหาอุทกภัย
- ค) ปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและน้ำ การกัดเซาะตลิ่ง ถ่าน้ำต้นเขิน ดินถล่ม
- ง) ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น คุณภาพน้ำเน่าเสีย
- จ) ปัญหาทางสังคมบุกรุกที่สาธารณะ เช่น ป่าไม้ และ ทางน้ำ
- ฉ) ปัญหาองค์กรการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ผ่านมา

นำเสนอภาพรวมในการแก้ไขปัญหายั่งยืนในอนาคตในระดับลุ่มน้ำหลักและลุ่มน้ำย่อย โดยส่วนใหญ่แล้วจะเสนอรูปแบบของแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรที่คล้ายๆกัน แต่จะต่างกันบ้างตามสภาพของพื้นที่ ลักษณะของภูมิประเทศ ตลอดจนวิธีการดำเนินงานตาม โครงการขนาดใหญ่ของรัฐที่จะนำไปแก้ไขปัญหา และ ขนบธรรมเนียม หรือ อุปนิสัยการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหายของท้องถิ่นในพื้นที่ดังกล่าว

โดยสรุปแล้วสภาพปัญหาด้านทรัพยากรน้ำและแนวทางแก้ไขจัดรวมเป็นกลุ่มๆ คือ

สภาพปัญหาด้านทรัพยากรน้ำที่พบในภาคเหนือ ในปัจจุบันสามารถสรุปได้ดังนี้

1.ปัญหาด้านแหล่งน้ำต้นทุน

- (1) สภาพปัญหาที่เกิดขึ้น คือ มีน้ำต้นทุนไม่เพียงพอ
- (2) การขาดการวางแผนการจัดการน้ำของ โครงการต่างๆอย่างเป็นระบบ
- (3) เกิดความขัดแย้งในการพัฒนาโครงการแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่
- (4) มีการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน แล้วถางป่าทำไร่เลื่อนลอย และบุกรุกพื้นที่สาธารณะประโยชน์
- (5) ขาดแหล่งเก็บกักน้ำขนาดต่างๆให้กระจายทั่วถึงในพื้นที่ของลุ่มน้ำ

(6) แหล่งน้ำต้นทุนที่มีอยู่แล้วมีประสิทธิภาพในการเก็บกักต่ำลง เพราะการตกตะกอนของดินที่ถูกชะล้างมาจากพื้นที่ต้นน้ำตอนบนสูงมาก จึงจำเป็นต้องมีระบบการอนุรักษ์ดิน และน้ำที่มีประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการขุดลอก และกำจัดตะกอนที่สะสมอยู่ในอ่างเก็บน้ำเหล่านั้นต่อไป

2. ปัญหาด้านความต้องการใช้น้ำ

(1) การเจริญเติบโตของชุมชนเมือง และการขยายตัวของเมือง ทำให้เกิดปัญหาการส่งน้ำเพื่อการเกษตรและการใช้น้ำด้านต่างๆ

(2) ปัญหาการในพื้นที่ในลุ่มน้ำจากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ และการเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินทำให้มีการใช้น้ำในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น

(3) ปัญหาด้านประสิทธิภาพการใช้น้ำ ทางด้านระบบประปา และโครงการชลประทานต่างๆ ต่ำ ทำให้มีการใช้น้ำในด้านต่างๆ สูง

(4) ไม่มีการกำหนดลำดับความสำคัญการใช้น้ำในด้านต่างๆ อย่างเด่นชัดในลุ่มน้ำเพื่อเป็นนโยบายในการจัดสรรน้ำในช่วงสภาวะวิกฤติ

(5) พื้นที่การเกษตรในลุ่มน้ำส่วนใหญ่เพาะปลูกข้าว ในลุ่มน้ำที่มีแหล่งน้ำต้นทุนและไม่มีแหล่งน้ำต้นทุน รวมทั้งในพื้นที่ที่มีสภาพดินเหมาะสมและไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าว ทำให้มีการใช้น้ำมาก ก่อให้เกิดปัญหาในการขาดแคลนน้ำในลุ่มน้ำ

3. ปัญหาด้านองค์กร

(1) ปัญหาในการบริหารจัดการน้ำจากแหล่งน้ำต้นทุนขนาดใหญ่ เช่น เขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ ของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของการใช้น้ำท้ายเขื่อน

(2) การพัฒนาโครงการแหล่งน้ำ และระบบป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่ต่างๆ ในลุ่มน้ำ ดำเนินการโดยหน่วยงานต่างๆ ขาดการประสานงานและวางแผนอย่างเป็นระบบ

(3) ขาดการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำในกิจกรรมต่างๆ ระดับต่างๆ อย่างเป็นระบบ ทั้งระดับโครงการ ระดับลุ่มน้ำจนเป็นผลให้การใช้น้ำของผู้ใช้น้ำในแต่ละกิจกรรมเป็นไปอย่างไม่ประหยัด และไม่รู้ถึงความสำคัญของน้ำ

(4) ขาดการสร้าง ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์น้ำ การใช้น้ำและจิตสำนึกในการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างๆ

(5) รัฐไม่ได้มีการวางแผนและกำหนดนโยบายในระยะยาวให้เด่นชัด ทำให้ขาดการพัฒนาบริหารจัดการแหล่งน้ำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

แนวทางการแก้ไขและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว สามารถสรุปแนวทางแก้ไขปัญหา และการบริหารจัดการน้ำ ควรจะมีการดำเนินการในด้านต่างๆ ดังนี้

(1) การพัฒนาการเกษตรในพื้นที่นอกเขตชลประทานตามแนวทฤษฎีใหม่โดยเน้นหลักเศรษฐกิจแบบพอเพียง

(2) กำหนดให้มีการดำเนินงานอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เกษตรกรรมอาศัยน้ำฝนอย่างจริงจัง เพื่อควบคุมการชะล้างพังทลายของดินที่เปรียบเสมือนเป็นฟองน้ำช่วยเก็บเกี่ยวน้ำและหน่วงเหนี่ยวน้ำไว้ในดินเพื่อลดความรุนแรงของอุทกภัยและภัยแล้งในพื้นที่เกษตรกรรมตอนล่างและพื้นที่เมืองกับทั้งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักของแหล่งน้ำต้นทุนที่มีอยู่แล้ว โดยป้องกันไม่ให้มีตะกอนไปตกทับถมในแม่น้ำ ลำคลองและอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ต่อไป

(3) กำหนดระดับควบคุมการใช้น้ำและจัดสรรน้ำจากอ่างเก็บน้ำต่างๆ ให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำต้นทุน

(4) ควบคุมกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำต้นทุนที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ

(5) ปรับปรุงระบบการปลูกพืช ตามปริมาณน้ำต้นทุน

(6) วางแผนและปรับปรุงประสิทธิภาพในการจัดสรรน้ำในระดับลุ่มน้ำ และระดับโครงการ

(7) ดำเนินการก่อสร้างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในกลุ่มน้ำระดับต่างๆ โดยเฉพาะโครงการแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมเพื่อเป็นแหล่งน้ำต้นทุน

(8) จัดทำแผนเพื่อแก้ไขและบรรเทาปัญหาอุทกภัย

(9) จัดทำแผนแม่บทในการวางแผนปรับปรุงแหล่งน้ำเก็บกักตามธรรมชาติ เช่น หนอง บึง ลำน้ำเดิม เป็นต้น

(10) การฟื้นฟูสภาพป่า แหล่งต้นน้ำลำธาร

(11) บริหารจัดการ และดูแลบำรุงรักษาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำในแหล่งน้ำที่มีอยู่แล้วให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

(12) วางแผนและกำหนดนโยบายการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการจัดทำแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรแบบบูรณาการ ของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร

การแก้ปัญหาในระยะสั้น หรือ ระยะเร่งด่วน (ภายใน 3 ปี)

1. ควรดำเนินการขุดลอกแหล่งน้ำ บูรณะแหล่งน้ำ และขยายช่องทางระบายน้ำตามถนนให้สามารถระบายน้ำได้อย่างสะดวก รวมทั้งพัฒนาหรือสร้างแหล่งกักเก็บน้ำให้กระจายทั่วทุกพื้นที่ลุ่มน้ำเพื่อไว้ใช้ประโยชน์ในฤดูแล้ง ทั้งนี้ โดยมอบให้หน่วยราชการในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันดำเนินการ

2. ควรเร่งรัดให้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำให้เสร็จสิ้นทั้งระบบภายในปี 2547 และควรมีหลักเกณฑ์และขั้นตอน ที่ชัดเจน สำหรับให้ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

3. ควรเร่งรัดการดำเนินการจัดทำพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำให้แล้วเสร็จและมีผลบังคับใช้โดยเร็ว
4. รัฐบาลควรมีการปรับปรุงองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ
5. จัดทำแผนบูรณาการการพัฒนาแหล่งน้ำทั้งในระดับลุ่มน้ำและระดับชาติ
6. รณรงค์ปลูกหญ้าแฝกเพื่อขวางความลาดเทในพื้นที่เพาะปลูกที่ต้องอาศัยน้ำฝนให้เต็มพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

การแก้ปัญหาในระยะกลาง (ภายใน 5 ปี)

1. ควรให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และองค์กรเอกชนร่วมกันดำเนินการปลูกป่าในพื้นที่แหล่งต้นน้ำ ลำธาร ให้มากขึ้น
2. ควรให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และองค์กรเอกชนร่วมกันดำเนินการปลูกหญ้าแฝกในพื้นที่เกษตรกรรมอาศัยน้ำฝนอย่างทั่วถึง
3. ควรให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกำหนดมาตรการในการควบคุมการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างเคร่งครัด และควบคุมดูแลพื้นที่ และอนุรักษ์พื้นที่สาธารณประโยชน์ เช่น หนองน้ำธรรมชาติ พื้นที่ลุ่มน้ำต่างๆ เพื่อไม่ให้เกิดการบุกรุก
4. ควรเร่งรัดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดมาตรการในการควบคุมการระบายน้ำเสียจากชุมชน รวมทั้งการควบคุมการใช้สารเคมีสำหรับเกษตรกรรม โดยมีระบบบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสม
5. รัฐบาลควรเร่งรัดจัดสรรงบประมาณให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องให้เพียงพอในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างบูรณาการ โดยจัดทำเป็นแผนบูรณาการของลุ่มน้ำต่างๆ
6. ควรมีมาตรฐานและมาตรการการควบคุมการทำฝายและคันกั้นน้ำในลำน้ำต่างๆ ของท้องถิ่นให้มีความเหมาะสมไม่เกิดผลกระทบซึ่งกันและกัน
7. ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการพังทลายของดิน ตลอดจนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและถ่ายทอดเทคโนโลยีและประสบการณ์ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
8. ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำและจัดสรรงบประมาณให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
9. เพื่อให้การบริหารทรัพยากรน้ำเกิดประโยชน์สูงสุดนอกเหนือจากแผนของแต่ละลุ่มน้ำแล้ว ควรสนับสนุนแนวทางในการดำเนินการผันน้ำระหว่างลุ่มน้ำเพื่อลดปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง
10. ส่งเสริมและพัฒนาการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ เช่น ชลประทานระบบท่อ หรือวิธีอื่นให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่

การแก้ปัญหาในระยะยาว (10 ปี)

1. ในพื้นที่เกษตรชลประทานควรพัฒนาระบบการเกษตรแบบบูรณาการ การอนุรักษ์ดินและน้ำ เต็มรูปแบบ การจัดรูปที่ดิน การชลประทานระดับแปลงนา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิต ในเขตชลประทาน เพื่อเป็นการสนับสนุนนโยบายการเป็นครัวโลก
2. ในพื้นที่เขตน้ฝน ควรสนับสนุนการพัฒนาตามโครงการทฤษฎีใหม่ การใช้น้ำจากแหล่งน้ำขนาดเล็กอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน
3. ควรมีการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ ในพื้นที่ลุ่มน้ำยม
4. ควรมีการส่งเสริมการสำรวจศักยภาพและพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลให้มาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
5. ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดวางผังเมืองและการใช้ที่ดินให้เหมาะสม

ผลการอภิปรายสามารถสรุปตามประเด็นดังกล่าวข้างต้น แยกเป็นกลุ่มของกลุ่มน้ำต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มน้ำสาละวิน กลุ่มน้ำโขง และ กลุ่มน้ำกก

<u>ประธานการดำเนินการกลุ่ม</u>	นายวิชาญ อมรากุล ศูนย์ภูมิภาคเทคโนโลยีอวกาศฯ มหาวิทยาลัยนเรศวร
<u>วิทยากรกระบวนการกลุ่ม</u>	ประกอบด้วย นางสาวสิริรัตน์ แสนยงค์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิจิตร อุดอ้าย มหาวิทยาลัยนเรศวร รองศาสตราจารย์ ดร. สัจจะ เสถบุตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น นางสาวปาจริย์ ทองสนิท มหาวิทยาลัยนเรศวร
<u>วิทยากรกรมชลประทาน</u>	นายสุชล โพธิ์ทองคำ นายช่างชลประทาน 8
<u>วิทยากรกรมทรัพยากรน้ำ</u>	นางปราณี พงศ์สุวรรณ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 7 ว
<u>วิทยากรกรมทรัพยากรน้ำบาดาล</u>	นายประพจน์ จันทร์แจ่ม ศูนย์ทรัพยากรน้ำบาดาล ภาค 12
<u>วิทยากรกรมพัฒนาที่ดิน</u>	นายสุธรรม ดันดิวนิชชานนท์ วิศวกรโยธา 7 วช
<u>มีผู้เข้าร่วมประชุม</u>	จำนวนรวม 67 คน

ปัญหาส่วนใหญ่ทั้งสามลุ่มน้ำ สามารถสรุปเป็นประเด็นหลักๆ ได้ดังนี้

- ก) การกักเซาะพังทลายของตลิ่งแม่น้ำในช่วงน้ำหลาก
- ข) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรเมื่อยามฝนทิ้งช่วงและในฤดูแล้ง
- ค) แหล่งน้ำธรรมชาติ อ่างเก็บน้ำ เหมืองฝายตื่นเงินเร็วเนื่องจากขาดการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- ง) มีการแผ้วถางป่าทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขาอพยพทางตอนบนของกลุ่มน้ำต่างๆ การทำลายป่าต้นน้ำลำธาร มีการชะล้างหน้าดินสูง
- จ) มีการบุกรุก รุกป่าเขตริมน้ำ พื้นที่หนองน้ำ ลำน้ำ คู คลองสาธารณะขาดการระบายน้ำ การระบายน้ำไม่ดี
- ฉ) น้ำมีคุณภาพต่ำ เนื่องจากสารเคมีของเกษตรกร และ แหล่งชุมชนทิ้งขยะก่อให้เกิดมลพิษ
- ช) ปัญหาองค์กรท้องถิ่นไม่พัฒนาลุ่มน้ำอย่างต่อเนื่อง การบริหารและจัดการน้ำไม่เป็นระบบ เกิดการทะเลาะวิวาทในการใช้น้ำ

1.1 ประเด็นปัญหาของกลุ่มน้ำสาละวิน ซึ่งมีแม่น้ำเมย เป็นแม่น้ำแบ่งเส้นเขตแดนระหว่างไทย-เมียนมาร์ ที่จังหวัดตาก และ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปัญหาสำคัญจะเป็นปัญหาการกักเซาะตลิ่งของกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยว ทำให้ตลิ่งพัง ก่อให้เกิดปัญหาข้อพิพาทในอดีตเรื่องเขตแดนอยู่เนืองๆ เช่น ที่อำเภอแม่สอด เป็นต้น ปัญหาเรื่องดินถล่มในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการชะล้างพังทลายของทรัพยากรดิน และน้ำในพื้นที่ต้นน้ำ เนื่องจากการทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขาอพยพ หรือ ทำเกษตรกรรมไม่ถูกหลักวิชาการ ในพื้นที่ลุ่มน้ำย่อย เช่น แม่น้ำปาย แม่น้ำยวม แม่น้ำปอน และ น้ำแม่หละหลวง ส่วนในฤดูแล้งก็ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรเป็นอย่างมากในพื้นที่ตอนบน

สรุปปัญหาของกลุ่มน้ำสาละวิน

1. ฝายและอ่างเดิมเกิดความเสียหายเนื่องจากอุทกภัยแต่ไม่มีการซ่อมแซม
2. การก่อสร้างใหม่ๆ เกิดปัญหาในเรื่องการรुकป่าเขตริมน้ำ
3. น้ำท่วมน้ำหลากเกิดจากราษฎร ขาดความรู้ ทำให้แหล่งน้ำเกิดความตื่นเงิน
4. พื้นที่ 90 % เป็นพื้นที่สูงชัน ภารกิจในการป้องกันป่าไม้ จึงเป็นเรื่องสำคัญ
5. ไร่เลื่อนลอยเป็นวิถีชีวิต ประชาชนต้องทำไร่เพื่อให้ได้ข้าว ดังนั้นควรจัดให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์พื้นที่ใช้สอย และพื้นที่ทำกิน โดยประชาชนเป็นผู้จัดสรร

1.2 ประเด็นปัญหาของกลุ่มน้ำโขง (เฉพาะในส่วนที่อยู่ในเขตภาคเหนือ) ซึ่งแม่น้ำโขงจะไหลผ่านจังหวัดเชียงราย โดยมีลุ่มน้ำจากภายในประเทศจากจังหวัดเชียงราย และ จังหวัดพะเยา คือ รองรับปริมาณน้ำจากแม่น้ำกก แม่น้ำลาว แม่น้ำแม่จาว แม่น้ำมา แม่น้ำอิง และ แม่น้ำจัน ปัญหาที่พบมากคือการพังทลายของตลิ่งแม่น้ำ และ การชะล้างพังทลายของทรัพยากรดินและน้ำในพื้นที่ต้นน้ำที่เกิดจากการทำไร่เลื่อนลอย ส่วนในฤดูแล้งก็ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรเป็นอย่างมากในพื้นที่ตอนบน

- ลุ่มน้ำย่อยแม่น้ำจัน

ข้อมูลลุ่มน้ำจัน จากการสำรวจในระยะ 7 เดือน มีปัญหาดังนี้

1. การทำลายป่าต้นน้ำ
2. น้ำมีคุณภาพต่ำ เนื่องจากสารเคมีของเกษตรกร
3. การชะล้างหน้าดิน การระบายน้ำไม่ดี
4. ที่องถื่นไม่พัฒนาลุ่มน้ำอย่างต่อเนื่อง
5. การบริหารและจัดการน้ำไม่เป็นระบบ เกิดการทะเลาะวิวาทในการใช้น้ำ
6. รุกล้ำเขตริมน้ำ
7. แหล่งชุมชนทิ้งขยะก่อให้เกิดมลพิษ

- ลุ่มย่อยแม่น้ำอิง

มีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังนี้

1. ลดการตัดไม้ทำลายป่า ในเขตต้นน้ำ
2. ตำแหน่งการทำฝายเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วม / น้ำแล้ง ทำอย่างไรจึงจะระบายน้ำได้เร็ว ในฤดูน้ำหลาก หากมีฝายจำนวนมากเกินไป จะทำให้การระบายน้ำช้าลง ชาวบ้านทำฝายกันเอง ซึ่งคิดขวงลำน้าอิง ทำให้ระบายน้ำไม่ทัน กรมชลประทานควรเข้าไปควบคุมการทำฝาย
3. ปรับปรุงพื้นที่รับน้ำ ให้รองรับน้ำได้มากขึ้น เก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง มากขึ้น
4. ผู้ใช้น้ำต้องขึ้นทะเบียนการใช้น้ำ หากฝ่าฝืนจะถูกปรับ 10,000 บาท

1.3 ประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาลุ่มน้ำกก

ลุ่มน้ำกก จะประกอบด้วยลุ่มน้ำย่อยที่สำคัญที่ก่อกำเนิดลำน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำกก แม่น้ำแม่ลาว และ น้ำแม่ฝาง มีประเด็นปัญหาและข้อเสนอแนะดังนี้

1. การบรรเทาน้ำท่วมในลุ่มน้ำกก ควรผันน้ำลงสู่แม่น้ำอิง จากแม่น้ำแม่ลาวที่ไหลจากเวียงป่าเป้า แนวทางแก้ไข ผันน้ำจากแม่น้ำแม่ลาวผ่านคอยปุย ผันไปหนองหลวง และ ผันไปยังเวียงชัย
2. ปัญหาน้ำท่วม ดินถล่ม ตลิ่งพัง แนวทางแก้ไข ผันน้ำจากแม่น้ำกกไปยังแม่น้ำอิง และเขื่อนม่วงก่อนลงสู่แม่น้ำโขง แก้ปัญหาโดยการขุดลอก
3. อุทกภัย เนื่องจากน้ำมาก แต่ไม่มีข้อมูลว่าปีไหน น้ำมาก/น้ำน้อย การระบายน้ำไม่ทันเนื่องจากแนวถนนมีอาคารระบายน้ำไม่เพียงพอ ควรหาทางปรับปรุงทำให้ช่องระบายน้ำให้กว้างขึ้นเพื่อระบายออกได้สะดวก
4. บุคคลภายนอก นอกจากส่วนราชการควรมาให้ข้อมูลในด้านวิชาการ การผันน้ำ การลงทุนสูง และความเป็นไปได้ในน้อย ในการผันน้ำไปหนองหลวง โดยรับน้ำจากห้วยสัก
5. ความถี่ ของฝนที่ตก ไม่สามารถระบายได้ทันหากฝนตกถี่ หากมีน้ำโขงหนุน จะเกิดน้ำท่วมมากขึ้น การแก้ไขปัญหา ขณะนี้ ชลประทานได้ว่าจ้างที่ปรึกษา ในการผันน้ำจากแม่น้ำกก แม่น้ำอิง ไปยังแม่น้ำน่าน เข้าสู่เขื่อนสิริกิติ์ จะสามารถช่วยระบายน้ำจากแม่น้ำกก ได้ การสร้างอ่างเก็บน้ำเปรียบเสมือนคู่มน้ำ 1 คู่มจะเป็นประโยชน์ในฤดูฝน และฤดูแล้ง

6. ผู้แทนหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน และ NGO ดำเนินการคัดเลือกผู้แทนระดับ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เป็นต้น ในพื้นที่ลุ่มน้ำก - จังหวัด พะเยา เชียงใหม่ เชียงราย

7. ห้วยสัก มีศักยภาพน้ำที่มีมากในการเสนอแผน

8. หากชุดหนองเล็งทราย จะสามารถลดปัญหา อุทกภัยซ้ำซาก ปัจจุบันมีการดำเนินการแล้ว สามารถรองรับน้ำ 5 ล้านลูกบาศก์เมตร

- ลุ่มย่อยน้ำแม่ลาว

ปัญหาที่สำคัญของแม่น้ำลาว คือ การระบายน้ำ สาเหตุที่น้ำท่วมในปัจจุบัน เนื่องจาก การตั้งเงิน วัชพืช (ไมยราบยักษ์) ขวางทางระบายน้ำ การทำไร่เลื่อนลอย ควรมีการแนะนำการทำไร่ที่ถูกต้องแนวทางแก้ไขของกลุ่มน้ำย่อยน้ำแม่ลาว เน้นที่การจัดการต้นน้ำ กรมชลประทานขอเพิ่มระดับเก็บกักน้ำชลประทาน โดยการผันน้ำที่จะท่วมพื้นที่ในเมืองจากแม่น้ำลาว ลงสู่ หนองเล็งทราย เข้าสู่บ้านพะเยา อำเภอจุน

1.4 แนวทางการแก้ไข ใน 3 ลุ่มน้ำ สาละวิน โขง กก สรุปได้ดังนี้

1.4.1 การจัดการไร่เลื่อนลอย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับด้านสิ่งแวดล้อม องค์กรเอกชน (NGO) กรมพัฒนาที่ดิน ควรร่วมมือกัน เพื่อตระหนักถึงความสำคัญของการชะล้างพังทลายของผิวดิน เช่นการปลูกพืชคลุมดิน ปลูกหญ้าแฝก ปลูกป่าไม้ทดแทน

2. ภาครัฐชักนำให้ปลูกต้นยางพารา เพื่อรักษาดินน้ำ เช่นเดียวกับที่ดำเนินการในเขตลุ่มน้ำน่าน และน่ายม

3. ควรมีกฎระเบียบที่เข้มงวดมากกว่านี้

4. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแผนการป้องกัน การทำไร่เลื่อนลอยอย่างไร และ องค์กรเอกชน (NGO) ควรมีบทบาทร่วมกันด้วย

5. กำหนดการใช้พื้นที่ที่เหมาะสม โดยการกำหนดเขตการจัดการพื้นที่ให้ชัดเจน (Zoning)

1.4.2 ออกพระราชบัญญัติน้ำให้มีผลบังคับใช้

ปัจจุบันพระราชบัญญัติน้ำแห่งชาติอยู่ในระหว่างฉบับร่าง ซึ่งอยู่ระหว่างการทำประชาพิจารณ์ เพื่อดูมาตรการในการใช้น้ำ แนวทางของพระราชบัญญัติน้ำ ดังนี้

1. อำนาจการตัดสินใจเป็นของคณะกรรมการลุ่มน้ำตัดสินใจ

2. เมื่อตัดสินใจแล้วจึงจะได้รับงบประมาณมาจัดการ

1.4.3 สรุปข้อเสนอแนะต่อคณะกรรมการลุ่มน้ำ

1. เร่งรัดองค์กรลุ่มน้ำให้เข้มแข็งและมีเอกภาพ

2. เร่งรัดการออกพระราชบัญญัติน้ำ เพื่อให้คณะกรรมการลุ่มน้ำ มีอำนาจสั่งการได้

1.4.4 ข้อเสนอแนะต่อองค์กรต่างๆ

1. กรมทรัพยากรน้ำ ผู้แทนหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน และ NGO ดำเนินการคัดเลือกผู้แทนระดับ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เป็นต้น
2. จัดตั้งองค์กรลุ่มน้ำ เพื่อให้ประชาชนรู้จักคุณค่าของน้ำ
3. แผนการดำเนินงานจากประชาชนจะอยู่ในส่วนท้องถิ่น
4. ให้มีโครงการนำร่องที่ดีที่สุด
5. ใช้แผนจัดสรรทรัพยากรการใช้ที่ดิน ใน 1 อำเภอ หรือ 1 จังหวัด เพื่อจัดพื้นที่การใช้สอยให้เป็นระเบียบ ซึ่งพื้นที่ครอบครองส่วนใหญ่เป็นพื้นที่แบบเลื่อนลอย ควรจัดเป็นพื้นที่ทำกินแก่เกษตรกร ในพื้นที่สูง มากกว่า 5 % พื้นที่อนุรักษ์ ป่าไม้ ในพื้นที่ สูง 1 - 3 % จัดสรรแหล่งน้ำให้แก่เกษตรกร การคมนาคมสะดวก มีแหล่งรับซื้อเพื่อแก้ไขปัญหาการทำไร่เลื่อนลอย
6. แนวทางการจัดการน้ำ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องของโครงสร้าง คือ เขื่อน การขุดลอก เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมาแล้ว มีทั้งผู้ได้ประโยชน์ และผู้เสียประโยชน์
7. ระบบการลำเลียงขนส่งน้ำจากแนวคลองส่งน้ำ ควรได้รับความร่วมมือจากราษฎรมากขึ้น และรัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปตามที่ร้องขอของงบประมาณของกรมชลประทาน งบประมาณปกติของคลองผันน้ำ งบประมาณป้องกันน้ำท่วม
8. พัฒนาแหล่งน้ำ และเพิ่มศักยภาพแหล่งน้ำที่มีอยู่แล้ว เช่น ปรับปรุงหนองน้ำขนาดใหญ่ หนองเล็งทราย กว๊านพะเยา ฯลฯ
9. ถ้ามีป่ามากปัญหาของน้ำก็จะน้อยลง แต่ปริมาณคนมากขึ้นก็ต้องมีที่ทำมาหากินมากขึ้น จึงควรให้คนเข้าป่าทำกิน เช่น การปลูกพืชสมุนไพรในป่า การปลูกพืชที่สามารถปลูกร่วมกับป่าได้ เช่น กาแฟ
10. น้ำบาดาล เป็นแหล่งน้ำที่มองไม่เห็น การพัฒนาน้ำบาดาล สามารถนำมาแก้ไขปัญหาก็ได้ และใช้เพื่อการอุปโภค บริโภค พื้นที่ที่ต้องการใช้น้ำในปริมาณมาก และน้ำผิวดินไม่เพียงพอ หากนำน้ำบาดาลมาใช้มากเกินไปอาจ เกิดปัญหาความสมดุลของแหล่งน้ำ ลุ่มน้ำกก อิง และสาละวิน ว่าจะมีการพัฒนาน้ำบาดาลขึ้นมาใช้
11. ปัญหาน้ำบาดาล จัดเป็นแหล่งน้ำขนาดเล็ก ตามขนาดของบ่อที่เจาะ ลงไป เป็นภารกิจถ่ายโอนให้ท้องถิ่น จึงต้องการให้กรมวิชาการมาพิจารณาว่าท้องถิ่นควรมีหน้าที่ดูแลส่วนการจัดหาควรให้เป็นหน้าที่หน่วยงานที่มีความรู้

1.5 ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการ

1.5.1 แผนเร่งด่วนของการแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำสาละวิน/โขง/กก

1. ปรับปรุงและพัฒนาแหล่งน้ำที่มีอยู่ให้ใช้งานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น ขุดลอกหนองเล็งทราย
2. ทำการขุดลอกแม่น้ำลำธารเพื่อให้สามารถเก็บน้ำให้มากขึ้น

3. โครงการสร้างและพัฒนาฝายให้เก็บกักน้ำโดยการเพิ่มระดับการเก็บกักและระบายน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. พัฒนาโครงการและจัดสร้างระบบการส่งน้ำชลประทานเพื่อผันน้ำในพื้นที่ ที่มีน้ำมาก ไปยังพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำ

5. ปรับปรุงแม่น้ำ ลำน้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการระบายน้ำ

6. การจัดการเกี่ยวกับการบุกรุกทำลายป่ากำหนดนโยบายและดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับอนุรักษ์ป่าไม้ ดินและน้ำอย่างจริงจัง การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการคนอยู่กับป่าอย่างมีความสุข รูปแบบการใช้พื้นที่ที่เหมาะสม

7. ภาครัฐกำหนดนโยบายและดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ ดิน และ น้ำอย่างจริงจัง มีประสิทธิภาพทั่วถึงและเป็นธรรม

1.5.2 แผนระยะปานกลางของการแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำสาละวิน/โขง/กก

1. มีการก่อสร้างอาคารควบคุมน้ำที่สามารถปิด-เปิดได้

2. การจัดระเบียบและการใช้น้ำให้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้ความรู้ ทางด้านเทคนิคและถ่ายทอดประสบการณ์ในการบริหารน้ำ

3. จัดทำและกำหนดเขตพื้นที่วางแผนการใช้ที่ดินและผังเมืองที่เหมาะสม

4. จัดสร้างและปรับปรุงระบบการจัดส่งน้ำจากฝายและอ่างเก็บกักน้ำ

5. จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการลุ่มน้ำให้ทุกภาคเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรน้ำ ให้เข้มแข็ง มีเอกภาพ มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และยั่งยืน

1.5.3 แผนระยะยาวแบบยั่งยืนของการแก้ไขปัญหาลุ่มน้ำสาละวิน/โขง/กก

1. พัฒนาแหล่งน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ให้เต็มประสิทธิภาพสูงสุด ตามพื้นที่ที่เหมาะสม เช่น ลุ่มน้ำอิง

2. เร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนและโครงการแบบบูรณาการในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระบบลุ่มน้ำ และการมีส่วนร่วมของประชาชนและตามความต้องการของทุกกลุ่ม

2) ลุ่มน้ำปิง และ ลุ่มน้ำวัง

ประธานการดำเนินการกลุ่ม

รองศาสตราจารย์ วิมาลา ชโยดม มหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยากรกระบวนการกลุ่ม

ประกอบด้วย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีนทร์ทิพย์ แทนธานี มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อำนวย พิรุณสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร

นางสาววิภา หอมหวล มหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยากรกรมชลประทาน

นายพรมงคล ชิดชอบ วิศวกรโยธา 7 วช

วิทยากรกรมทรัพยากรน้ำ

นายสมนึก สุขช่วย วิศวกรโยธา 8 วช

วิทยากรกรมทรัพยากรน้ำบาดาล นายเมธีพงษ์ นารอง ศูนย์ทรัพยากรน้ำบาดาลภาค 6 ลำปาง

มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนรวม 110 คน

2.1 สรุปภาพรวม ปัญหา และ แนวทางแก้ไข ของลุ่มน้ำปิง และแม่น้ำวัง

1. ปัญหาที่พบในด้านต่างๆดังนี้

1.1 เชิงคุณภาพ

- มลพิษทางน้ำ น้ำขาดคุณภาพในการบริโภค น้ำเน่าเสีย มีการปนเปื้อนของสารเคมีและการถ่ายของเสียทิ้งลงยังลำน้ำ
- การบริหารจัดการ และการมีส่วนร่วม

1.2 เชิงปริมาณ

- น้ำแล้ง ไม่พอใช้ในการเกษตร แม้จะน้ำบาดาลเสริมก็ยังไม่พอ
- น้ำท่วม เกิดจากการปรับเปลี่ยนกระแสน้ำ หรือเป็นพื้นที่ลุ่มจัด เป็นท้องกระทะ
- การกัดเซาะ การชะล้างหน้าดิน น้ำตื้นเขิน การพังทลายของตลิ่ง
- การทำลายป่าไม้

2. สาเหตุ

2.1 จากการกระทำของมนุษย์ เช่น

- บุกรุกทำลายป่า
- การปล่อยสารปนเปื้อนลงลำน้ำ จากสารเคมีตกค้างจากการเกษตร และการถ่ายของเสียทิ้งลงยังลำน้ำจากรีสอร์ทที่พักตากอากาศ และ แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ
- การเบี่ยงเบนกระแสน้ำ มีวัชพืช เช่น ไผ่รวบยักษ์ขึ้นในทางน้ำ ทำให้ลำน้ำตื้นเขิน
- การแย่งน้ำระหว่างการปลูกพืชไม้ผลตอนบนกับนาข้าวตอนล่างในพื้นที่ต่อเนื่องกัน
- การอนุญาตให้เจาะน้ำบาดาลนั้นรัฐไม่สามารถเข้าไปควบคุมได้เต็มที่ โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมนำน้ำไปทำการผลิตในราคาที่ไม่เป็นธรรมเมื่อเทียบกับน้ำการเกษตร
- การส่งเครื่องสูบน้ำช่วยเหลือชาวนาไม่รัดกุมพอ ทำให้สูบน้ำไม่พอ เพราะเกิดการคอร์รัปชัน น้ำมันระหว่างทางก่อนถึงหมู่บ้าน (คุณศิริรัตน์ ฯ สารวัตรกำนัน ตำบลไม้งาม จังหวัดตาก)

2.2 ขาดแหล่งเก็บกักน้ำ ระบบส่งน้ำ หรือ โครงการที่มีอยู่ยังไม่พอเพียง

2.3 การขยายตัวของเมืองอย่างไม่เป็นระบบ ก่อให้เกิดน้ำเน่าเสียและท่วมขัง

3. แนวทางแก้ไข

- 3.1 สร้างจิตสำนึกปลูกฝังวิถึชุมชนให้กับทุกๆฝ่ายให้ร่วมมือพัฒนา
- 3.2 เพิ่มงบประมาณในการสร้างฝายและเขื่อนให้เหมาะสมกระจายทั่วทั้งพื้นที่
- 3.3 การสร้างประปาหมู่บ้านให้มีใช้อย่างยั่งยืน
- 3.4 การสร้างกติกาที่มีประโยชน์สูงสุด หรือให้เอกชนมารับสัมปทานไปจัดการ ได้คล่องตัวกว่า
- 3.5 การสร้างกฎที่เื้อต่อทุกฝ่าย

- 3.5 การสร้างกฎที่เอื้อต่อทุกฝ่าย
- 3.6 การจัดรูปที่ดินการเกษตร
- 3.7 การสร้างกฎ กติกา ที่ไม่แบ่งแยกหน่วยงาน ให้มีเจ้าภาพในการทำงานที่ชัดเจน
- 3.8 กำหนดแนวเขตโซนนิ่งให้ชัดเจน และ ทำผังเมืองทั่วประเทศ และมีกฎบังคับใช้
- 3.9 เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำและป่าชุมชน
- 3.10 เพิ่มงบประมาณบำรุงรักษา ขุดลอกตะกอนหน้าฝาย อ่างเก็บน้ำ คลองชลประทาน และ คลองธรรมชาติ ต่างๆ
- 3.11 ให้รัฐออกกฎควบคุมการนำเข้าและการใช้สารเคมีเกษตรที่เป็นพิษอย่างเข้มงวด
- 3.12 บูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ ให้ทำโครงการร่วมกัน
- 3.13 ก่อสร้างทางผันน้ำจากพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วมไปยังพื้นที่อื่นที่มีน้ำน้อยกว่า เช่น ผันน้ำจากแม่วัง ไปยังแม่น้ำป่าสัก
- 3.14 ขุดลอกหนองน้ำ และทางน้ำธรรมชาติในลักษณะแก้มลิง
- 3.15 ออกกฎบังคับให้ชุมชนต่างๆต้องมีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยน้ำลงสู่ลำน้ำสาธารณะ
- 3.16 ให้มีป่าชุมชนและป่าเศรษฐกิจที่ดูแลโดยชุมชนท้องถิ่น โดยมียุทธศาสตร์ คือ คั้นป่าให้แผ่นดิน คั้นทรัพย์คืนให้ธรรมชาติ คั้นอำนาจให้ประชาชน คั้นตัวตนให้สว่างาม
- 3.17 การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำต้องร่วมมือกันตั้งแต่หัวน้ำไปยังท้ายน้ำ

๓) กลุ่มน้ำน่าน และ กลุ่มน้ำป่าสัก

ประธานการดำเนินการกลุ่ม	รองศาสตราจารย์ ดร. มาณะสิริ เชาวกุล มหาวิทยาลัยนเรศวร
วิทยาการกระบวนการกลุ่ม	ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมบัติ ชื่นชูกลิ่น มหาวิทยาลัยนเรศวร นายจตุรพร รัชังการ มหาวิทยาลัยนเรศวร นางสาวมยุรี กระจายกลาง มหาวิทยาลัยนเรศวร
วิทยาการกรมชลประทาน	นายโชติชัย ลีลาชินาวาศ ผู้อำนวยการสำนักชลประทานที่ 3
วิทยาการกรมทรัพยากรน้ำ	นายชนะ นกแก้ว วิศวกรโยธา 7 วช
วิทยาการกรมทรัพยากรน้ำบาดาล	นายพินิจ จำมัน ศูนย์ทรัพยากรน้ำบาดาล ภาค 12
วิทยาการกรมพัฒนาที่ดิน	นายเทพอำนาจ วิมูลละ วิศวกรโยธา 4
มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนรวม ประมาณ 80 คน	

3.1 กลุ่มน้ำน่าน

แม่น้ำน่านมีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาหลวงพระบาง ไหลผ่านที่ราบระหว่างหุบเขาในเขตจังหวัดน่าน ลงสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์ พื้นที่ตอนล่างของกลุ่มน้ำน่านจากจังหวัดอุตรดิตถ์ลงไปเป็นทุ่งราบผืนใหญ่ที่

สำคัญที่สุดของประเทศไทย ไหลไปบรรจบแม่น้ำยมและแม่น้ำปิงที่จังหวัดนครสวรรค์ ก่อนเป็นจุดเริ่มต้นของแม่น้ำเจ้าพระยา ณ บริเวณที่แม่น้ำทั้งสามบรรจบกัน จะก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่ราบลุ่มบริเวณดังกล่าวเป็นระยะเวลานานมากตลอดช่วงฤดูกาลน้ำหลาก ลำน้ำสาขาที่สำคัญ ได้แก่ น้ำว่า น้ำปาด แม่น้ำแควน้อย และแม่น้ำวังทอง จากการสัมมนาพบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ความสำคัญต่อปัญหาน้ำท่วมมาก รองลงมาคือปัญหาภัยแล้ง

3.1.1 สรุปปัญหาที่พบของกลุ่มน้ำ่าน

- การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ ไม่มีที่คูดซับน้ำจากป่าทำให้เกิดน้ำไหลหลากฉับพลัน
- น้ำท่วมขังเกิดจากพายุฝนที่พาดผ่านหลายลูก
- การประกาศพื้นที่ป่าไม้ทับเขตพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยของราษฎร
- การสร้างถนนหนทางเข้าสู่ป่าไม้และตัดขวางทางน้ำ
- การสร้างเขื่อนกั้นน้ำไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็แล้งได้เพราะ ไม่มีน้ำต้นทุนในลำน้ำ
- น้ำท่วมซ้ำซากเกิดจากลำน้ำตื้นเขิน
- การสร้างถนนที่ขวางทิศทางการไหลของน้ำโดยไม่มีช่องระบายน้ำที่เพียงพอ ก่อให้เกิดน้ำท่วม
- การบุกรุกพื้นที่ป่าเกิดจากราษฎรอพยพมาจากถิ่นอื่น
- ขาดการบูรณาการและ การพัฒนาแหล่งน้ำและการชลประทาน
- การกระจายงบประมาณเพื่อการชลประทานลงไปในระดับพื้นที่ยังไม่มีความเหมาะสม และไม่ตรงกับความต้องการของราษฎรที่แท้จริง
- ขาดหลักวิชาการเข้าไปแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่น เช่น การบรรเทาภัยธรรมชาติ ระบบชลประทาน

3.1.2 แนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มน้ำ่าน

- ให้มีการฟื้นฟูป่าต้นน้ำลำธาร และการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสม
- ปลูกป่า ให้เป็นป่าเศรษฐกิจ แล้วมอบให้ท้องถิ่นดูแล
- สร้างเขื่อน หรือ อ่างเก็บน้ำ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- ต้องมีข้อมูลในการแก้ไขปัญหาว่าสมควรแก้ตรงจุดไหน
- ขุดลอกคู คลอง หนองน้ำ ให้ระบายน้ำได้เร็ว แบบแก้มลิง และ เก็บกักน้ำในฤดูแล้ง
- บูรณาการเชื่อมต่อระบบการชลประทานและการระบายน้ำ
- ขยายเขตชลประทานและระบบแพร่กระจายน้ำด้วยระบบท่อ
- จัดสรรงบประมาณลงไปยังท้องถิ่นให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง ภายใต้งบที่มาจากหน่วยงานหลักคอยให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- ขยายช่องทางระบายน้ำตามแนวถนนที่ตัดขวางทางน้ำไหลสายต่างๆ ให้กว้างโตขึ้น

3.2 กลุ่มน้ำป่าสัก

ลักษณะโดยธรรมชาติของกลุ่มน้ำป่าสักจะถูกล้อมรอบด้วยภูเขาทั้ง 2 ด้าน และมีแม่น้ำป่าสักไหลอยู่ตรงกลางจากทิศเหนือลงทิศใต้ โดยมีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ในเขตจังหวัดเลย จากนั้นไหลผ่าน

จังหวัดเพชรบูรณ์ ลพบุรี และสระบุรี จนมาบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดอยุธยา ลำน้ำสาขามีลักษณะเป็นลำน้ำสายสั้น ๆ แต่ชันมาก น้ำจึงไหลเร็วแยกมาจากทางตะวันตกและตะวันออก ได้แก่ ห้วยน้ำพุ ห้วยขอนแก่น ลำปาง ห้วยเกาะแก้ว ลำสนธิ ลำพญากลาง และ ห้วยมวกเหล็ก ดังนั้นปัญหาส่วนใหญ่จึงเป็นน้ำท่วมแบบฉับพลัน และ ดินถล่ม ในพื้นที่ตอนบนของจังหวัดเพชรบูรณ์ ส่วนตอนล่างของจังหวัดจะเกิดน้ำนองล้นตลิ่งในบริเวณที่ราบลุ่มสองฝั่งของลำน้ำป่าสัก เห็นอย่างเด่นชัดเมื่อขึ้นป่าสักชลสิทธิ์ จากการสัมมนาพบว่า ผู้เข้าร่วมสัมมนาให้ความสำคัญการแก้ปัญหาของน้ำท่วมและภัยแล้งใกล้เคียงกัน

3.2.1 ปัญหาที่พบในลุ่มน้ำป่าสัก

- การบุกรุกพื้นที่ป่าทำไร่เลื่อนลอย ทำให้ไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำ สำหรับชะลอน้ำป่าตามธรรมชาติ
- การทำเกษตรกรรม ไม่ถูกหลักวิชาการ
- ในฤดูแล้งก็แล้งจัด ไม่มีน้ำเลย แต่เมื่อถึงฤดูน้ำหลากน้ำก็มากเกินความต้องการและเสียหายมาก
- ภัยธรรมชาติที่เกิดฝนตกชุกติดต่อกันเป็นเวลานาน และมีดินถล่มบางพื้นที่
- บ้านเรือนประชากร ไปสร้างขวางทางน้ำ หรือ อยู่ต่ำ มีการบุกรุกที่สาธารณะมากขึ้น
- ขาดการวางแผนการใช้ที่ดิน
- สร้างถนนและสิ่งก่อสร้างต่างๆขวางทางน้ำ ทำให้เกิดน้ำท่วม

3.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาของลุ่มน้ำป่าสัก

- สร้างแหล่งเก็บกักน้ำให้กระจายทั่วทั้งลุ่มน้ำ
- สร้างฝายน้ำล้น และ ชลประทานระบบท่อ
- แก้ไขแบบบูรณาการ
- ทำการขยายช่องระบายน้ำของถนนให้น้ำไหลผ่านได้สะดวก

3.3 การแนะนำการบริหารจัดการน้ำให้สัมฤทธิ์ผล จากข้อสรุปข้างต้น ควรที่จะดำเนินการต่อไปนี้

1. ควรจะมีนักวิชาการจัดการฝึกรอบรมในเรื่องของการสำรวจและบริหารจัดการน้ำและใช้ข้อมูลร่วมกับชุมชน
2. จัดสรรงบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด
3. กรมชลประทานควรบำรุงรักษาสภาพคลองให้อยู่ในสภาพที่ดี และให้ชุมชนมีส่วนร่วมด้วย
4. เสริมสร้างวินัยในการใช้น้ำให้กับชุมชน
5. ส่งเสริมให้มีการใช้ท่อน้ำมากขึ้น
6. จัดตั้งกลุ่มแยกกันทำในแต่ละเรื่องตามที่ตกลงกันแล้วนำข้อมูลมาพิจารณาร่วมกัน
7. ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ควบคุมดูแลแหล่งต้นน้ำ ลำธาร ล้ำคลอง ให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบต่างๆ
8. ในการพัฒนาพื้นที่ ที่แตกต่างกัน เช่นพื้นที่ป่า ที่ราบลุ่ม ควรให้นักวิชาการจัดทำร่างแนวทางการพัฒนา ก่อน แล้วให้ราษฎร ในท้องถิ่นให้ข้อมูลเสริม
9. กรมทรัพยากรน้ำ ควรมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดการน้ำระดับจังหวัด

10. การแก้ไขปัญหาก็ภัยแล้ง ในพื้นที่ต้นน้ำ โดยการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ สามารถดำเนินการได้โดยใช้หลักวิชาการด้านการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล
11. ควรส่งเสริมให้มีการปรับปรุงบำรุงดิน โดยกรมพัฒนาที่ดิน และทำการสำรวจและพัฒนาน้ำบาดาลโดยกรมทรัพยากรน้ำบาดาล แต่เกษตรกรต้องรวมกลุ่มกันจัดทำโครงการ
12. แผนระยะยาวในพื้นที่ยังไม่ชัดเจน ในด้านโครงการชลประทานระบบท่อให้ทั่วทุกพื้นที่ (จัดกับพื้นที่ชุ่มน้ำ)
13. ควรมีการปรับปรุงขยายช่องทางระบายน้ำตามแนวถนนต่างๆที่ตัดขวางทางน้ำ ให้น้ำไหลผ่าน โดยสะดวกยิ่งขึ้น

๔) ลุ่มน้ำยม

<u>ประธานการดำเนินการกลุ่ม</u>	รองศาสตราจารย์ ดร. สงวน ปัทมธรรมกุล มหาวิทยาลัยขอนแก่น
<u>วิทยาการกระบวนกรกลุ่ม</u>	ประกอบด้วย นางอัจฉริยา เนตรเชย มหาวิทยาลัยนเรศวร นางสาวอุดมพร แผ่งนคร มหาวิทยาลัยนเรศวร นายธนุชัย กองแก้ว มหาวิทยาลัยนเรศวร นางสาวสุรัตน์ บุญผ่อง มหาวิทยาลัยนเรศวร นายคลเดช ตั้งตระการพงศ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
<u>วิทยาการกรมชลประทาน</u>	นายสุนทร เชียรเจริญ ผู้อำนวยการสำนักชลประทานที่ ๑
<u>วิทยาการกรมทรัพยากรน้ำ</u>	นายสุรพล ปัดธานี ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรน้ำ และ นายเจษฎา สดุดี วิศวกร โยธา 8 วช
<u>วิทยาการกรมทรัพยากรน้ำบาดาล</u>	นายวินัย สามารถ นายช่างเครื่องกล 6
<u>วิทยาการกรมพัฒนาที่ดิน</u>	นายสมพงษ์ ภู่อภิสิตธิ์ วิศวกร โยธา 7 วช
<u>มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวนรวม</u>	ประมาณ 80 คน

แม่น้ำยมมีต้นกำเนิดในเขตอำเภอปงและอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ไหลผ่านหุบเขาที่ราบแคบ ๆ ริมแม่น้ำมีความลาดชันสูงสู่เขตจังหวัดแพร่ จากนั้นจะไหลออกสู่ที่ราบพื้นใหญ่ที่อำเภอศรีสาขาลัย จังหวัดสุโขทัย ไหลคูก่นานมากับแม่น้ำน่าน และเริ่มมีความลาดชันลดลงจนแบนราบ ไหลผ่านจังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลก เข้าสู่จังหวัดพิจิตรและบรรจบกับแม่น้ำน่านที่เขตจังหวัดนครสวรรค์ รวมความยาวตลอดลำน้ำประมาณ 735 กิโลเมตร มีลำน้ำสาขาที่สำคัญ ได้แก่ ลำน้ำาว น้ำแม่สอง แม่น้ำรำพัน และ แม่น้ำพิจิตร ปัญหาส่วนใหญ่เกิดขึ้นทั้งสถานะแห้งแล้งที่ยาวนาน และ น้ำท่วมที่มีทั้งท่วมฉับพลัน และ ท่วมแบบน้ำไหลนองล้นตลิ่งของแม่น้ำยมตามสภาพพื้นที่และภูมิประเทศที่แม่น้ำไหลผ่าน เนื่องจากยังไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ไว้รองรับปริมาณน้ำที่มีอย่างมหาศาลในฤดูฝน แต่ก็แล้งมากในฤดูแล้ง นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม การบุกรุกแผ้วถางป่าทำไร่เลื่อนลอย ก่อให้เกิดดินถล่มทางพื้นที่ต้นน้ำอีกด้วย

4.1 สรุปปัญหาของกลุ่มน้ำยม มีดังนี้

4.1.1 สาเหตุของการเกิดน้ำท่วมในกลุ่มน้ำยม

1. ปริมาณน้ำหลากในฤดูฝนมีมากกว่าความจุของตัวลำน้ำของแม่น้ำยมที่ไหลผ่านได้ จึงเกิดการน้ำไหลบ่าล้นตลิ่ง
2. มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยเฉพาะการขยายชุมชน มีสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำกีดขวางทางน้ำ
3. การก่อสร้างถนนสายต่างๆยังมีอาคารระบบระบายน้ำไม่เพียงพอ เมื่อมีฝนตกก็เกิดน้ำท่วมขังได้ง่าย
4. ยังไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ที่จะเก็บน้ำทำส่วนเกินในฤดูน้ำหลากไว้บนต้นน้ำ เพื่อจะเป็นแหล่งน้ำต้นทุนสำหรับการเกษตรช่วงฝนทิ้งช่วง หรือ ฤดูแล้ง
5. ลำน้ำยมต้นเขินลง ยังไม่เคยได้รับการขุดลอกโดยตลอดลำน้ำ
6. อาคารชลประทานทดน้ำในลำน้ำยม บ้านยางซ้าย มีช่องทางให้น้ำไหลผ่านได้น้อย ทำให้เกิดน้ำไหลไม่สะดวก และ น้ำเอ่อท่วมขัง ตัวเมืองสุโขทัย นานขึ้น

4.1.2 สาเหตุของการเกิดภัยแล้งและขาดแคลนน้ำในกลุ่มน้ำยม

1. อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีฝนน้อย
2. มีแหล่งเก็บกักน้ำผิวดินน้อยและไม่กระจายทั่วถึงที่เพียงพอ
3. ในลุ่มน้ำยังไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ที่จะเก็บเป็นแหล่งน้ำต้นทุนสำหรับฤดูแล้ง

4.2 แนวทางแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและสถานะแห้งแล้งในกลุ่มน้ำยม

1. ควรมีการพัฒนาอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ กลาง และ เล็ก ให้กระจุกกระจายทั่วทั้งลุ่มน้ำให้เป็นเสมือนธนาคารน้ำ พร้อมกับมีระบบแพร่กระจายน้ำแบบเครือข่าย เพื่อเก็บกักน้ำที่มีมากในฤดูฝนไว้ใช้ในยามฝนทิ้งช่วงหรือในฤดูแล้ง และในขณะเดียวกันก็ใช้เป็นการบรรเทาปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝนได้

2. พัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติใหญ่ ๆ เช่น พื้นที่ที่มีขนาดโตกว่า 500 ไร่ขึ้นไป ให้เป็นแหล่งกักเก็บน้ำสาธารณะ และ ใช้ชะลอน้ำท่วมได้ด้วยแบบแก้มลิง พร้อมแบบเครือข่ายและระบบแพร่กระจายน้ำให้สามารถส่งน้ำไปทำการเกษตรได้
3. ควรปรับปรุงพื้นที่หนอง บึงสาธารณะที่เป็นแอ่งขนาดใหญ่ให้มีระบบระบายน้ำ ซึ่งทำหน้าที่เป็นระบบกักเก็บน้ำด้วย เช่นเดียวกับการปรับปรุงพื้นที่นา โครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
4. พัฒนาระบบผันน้ำภายในลุ่มน้ำยมเอง (เช่นเดียวกับทางอ้อมเมือง) เพื่อบรรเทาให้น้ำหลากด้านเหนือชุมชนให้ไหลไปยังด้านท้ายชุมชนได้โดยสะดวกและรวดเร็วขึ้น และ การผันน้ำระหว่างลุ่มน้ำยมกับลุ่มน้ำ่านหรือลุ่มน้ำปิงแบบสองทิศทาง พร้อมระบบแพร่กระจายน้ำ
5. ขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติ หนอง บึง และ แม่น้ำ ถ้าคลองที่ตื้นเขินให้สามารถกักเก็บน้ำได้หรือ ระบายน้ำได้สะดวกเหมือนเดิมหรือดีกว่าเดิม
6. ให้มีคณะกรรมการลุ่มน้ำยมกำหนดมาตรการควบคุมการก่อสร้างอาคารชลประทาน ถนน และ สิ่งก่อสร้างต่างๆ รวมไปถึงการขยายตัวของชุมชนต่างๆ ที่อยู่ตามบริเวณลำน้ำหลักสายต่างๆ ไม่ให้กีดขวางทิศทางการไหลของน้ำ หรือ ให้มีระบบระบายน้ำที่เพียงพอ
7. กรณีเขื่อนแก่งเสือเต้น ควรให้ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการบรรเทาปัญหาน้ำท่วมจ่ายภาษีชดเชยให้กับผู้เสียประโยชน์ต่อเนื่องเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน เช่น 15-20 ปี นอกเหนือจากค่าชดเชยเป็นเงินก้อนที่ได้รับครั้งแรก ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เสียประโยชน์ได้รับค่าชดเชยที่เพียงพอและจำเป็นจริง ๆ สำหรับใช้จ่ายเป็นค่าครองชีพ และควรให้มีการทบทวนผลการศึกษาความเป็นไปได้เสียใหม่ โดยใช้หลักยุทธศาสตร์กับกลุ่มผู้เสียประโยชน์ใหม่
8. ให้พัฒนาแหล่งน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรเพิ่มเติมในพื้นที่ ๆ มีศักยภาพพอ โดยเน้นการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีมูลค่าผลตอบแทนที่สูงกว่าข้าว หรือ ส่งเสริมการขยายเมล็ดพันธุ์พืช และ ควรใช้เทคโนโลยีระบบการใช้น้ำแบบประหยัด เช่น ระบบสปริงเกอร์ขนาดเล็ก (Micro Sprinkler) หรือระบบน้ำหยดเข้าร่วมด้วย
9. ให้มีการปรับปรุงโดยขยายช่องทางระบายน้ำต่างๆตามแนวถนนสายต่างๆในปัจจุบัน หรือชุมชนที่กีดขวางการไหลของน้ำในอง โดยใช้งบประมาณของจังหวัดในระบบบูรณาการ

4.3 ปัญหาน้ำเน่าเสียในลุ่มน้ำยม

4.3.1 สาเหตุของน้ำเน่าเสีย

1. น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ และ ชุมชนเมืองปล่อยระบายลงลำน้ำโดยไม่มีกรบำบัดก่อน
2. น้ำที่มีมลพิษปนเปื้อนจากสารเคมีที่ใช้ในเขตเกษตรที่สูงในพื้นที่ดินน้ำ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กรมป่าไม้ได้อนุญาตให้ชาวเขาอพยพไปใช้ประโยชน์พื้นที่
3. สารเคมีเกษตรตกค้างจากการใช้ยาปราบศัตรูพืช ยาฆ่าแมลง และ มาฮอยเซอร์รี่ในนาข้าว ส่งผลเสียให้สัตว์น้ำตายเน่าเหม็นและน้ำในแม่น้ำเน่าเสีย โดยเฉพาะในช่วงระบายน้ำก่อนทำการเกี่ยวข้าว

4.3.2 แนวทางแก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสีย

1. ให้ชุมชนลุ่มน้ำยมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแลเข้มงวดการใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม
2. ให้องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ทำการคัดสรร ไม้ที่ปลูกอยู่ในสวนป่าราชการ ขายให้กับประชาชนที่มีอาชีพช่างเฟอร์นิเจอร์ในราคาที่ถูกลง เพื่อลดการตัดไม้เถื่อนขาย
3. กรมป่าไม้ควรเข้มงวดการใช้ประโยชน์ของพื้นที่จัดสรร ที่ได้มอบให้ชาวเขาอพยพได้ใช้ประโยชน์ทำการเกษตรในพื้นที่สูง และควบคุมไม่ให้ขยายพื้นที่หรือย้ายไปทำในพื้นที่อื่นต่อ
4. ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนปุ๋ยเคมี และ ใช้สารสกัดจากพืชทดแทนการใช้สารเคมีกำจัด

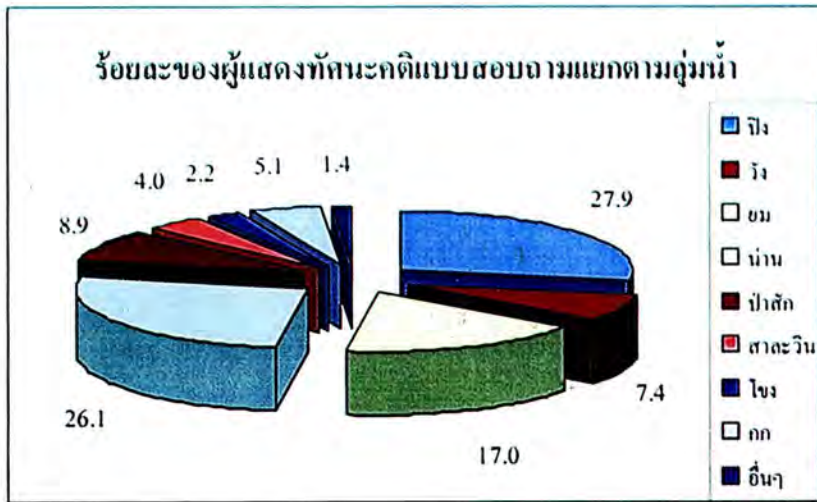
ศัตรูพืช

4.4 ปัญหาการที่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาโครงการต่าง ๆ ของรัฐ ซึ่งจะแก้ไขได้โดย

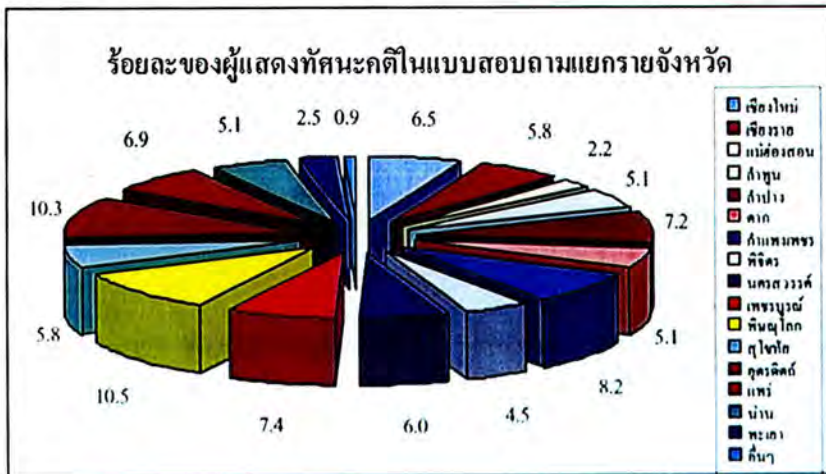
1. ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในคณะกรรมการลุ่มน้ำทุกระดับ เช่น ระดับลุ่มน้ำยม ลุ่มน้ำย่อย ลุ่มน้ำสาขาขนาดเล็กในการดูแลบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำ
2. ประชาชนจัดตั้งกลุ่มที่ใช้ น้ำ เพื่อการใช้ประโยชน์และบำรุงรักษาระบบกระจายน้ำแบบเครือข่ายที่จะสร้างขึ้นใหม่ และระบบกระจายน้ำที่มีอยู่เดิม ให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน โดยหน่วยงานของรัฐเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการที่เกี่ยวข้อง เช่น มีการจัดทำแผนพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำยมโดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย จากภาครัฐเจ้าของ โครงการ ประชาชนในพื้นที่ ประสานงานโดยหน่วยงานที่เป็นกลาง เช่น สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น

สรุปผลการแสดงทัศนคติของผู้เข้าสัมมนา ที่ได้กรอกแบบสอบถามในการสัมมนา
 วันที่ 27 กันยายน 2546 ณ โรงแรมอัมรินทร์ลา구나 จังหวัดพิษณุโลก
 เรื่อง “การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืนในเขตพื้นที่ภาคเหนือ”

1. ข้อมูลทั่วไป มีผู้เข้าร่วมสัมมนาได้แสดงทัศนคติต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืนในเขตพื้นที่ภาคเหนือโดยกรอกแบบสอบถามจำนวน 552 ราย ซึ่งมาจากกลุ่มน้ำต่างๆในภาคเหนือทั้ง 8 กลุ่ม โดยเรียงลำดับตามจำนวนผู้กรอกแบบสอบถามตามกลุ่มน้ำได้ดังนี้ คือ กลุ่มน้ำปิง กลุ่มน้ำน่าน กลุ่มน้ำยม กลุ่มน้ำป่าสัก กลุ่มน้ำวัง กลุ่มน้ำกก กลุ่มน้ำสาละวิน และ กลุ่มน้ำโขง ตามลำดับ ดังแผนภูมิในรูปต่อไปนี้

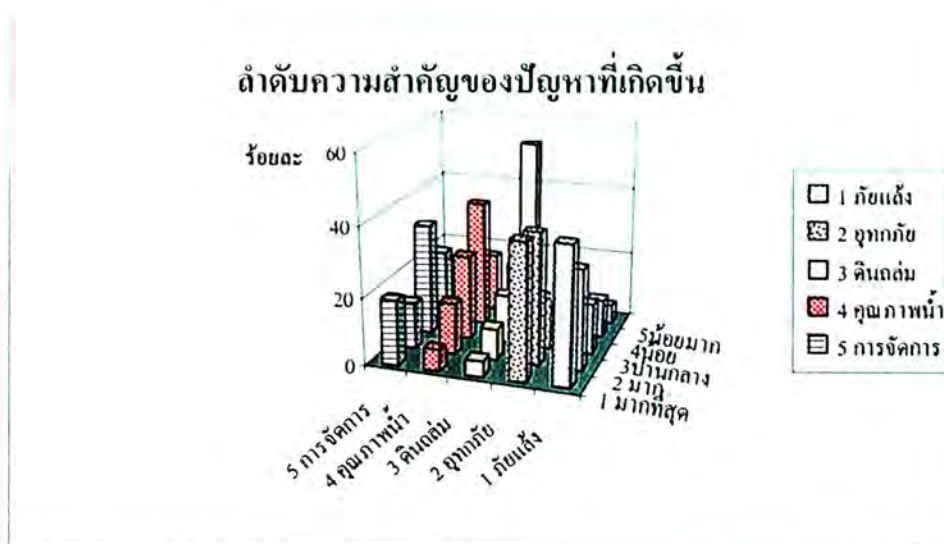

สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่มาจากจังหวัดต่างๆสามารถเรียงลำดับได้ดังนี้ พิษณุโลก อุตรดิตถ์ กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ ลำปาง แพร่ เชียงใหม่ นครสวรรค์ สุโขทัย เชียงราย น่าน ลำพูน ตาก พิจิตร พะเยา แม่ฮ่องสอน และ อื่นๆ (อุทัยธานี ชัยนาท กรุงเทพฯ) ตามลำดับ ปรากฏดังแผนภูมิในรูปต่อไปนี้

2. เพศของผู้เข้าร่วมสัมมนาที่ตอบแบบสอบถาม เป็นชาย 519 คน(ร้อยละ94) หญิง 33 คน(ร้อยละ6) โดยผู้กรอกแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุในระหว่าง 41-50 ปี จำนวน234 คน (ร้อยละ 42.4) รองลงมาคือมีอายุมากกว่า 50 ปี (191 คน) อายุ 31-40 ปี (78 คน) อายุ 21-30 ปี (30 คน) และ ที่เหลือมีอายุต่ำกว่า 20 ปี ตามลำดับ

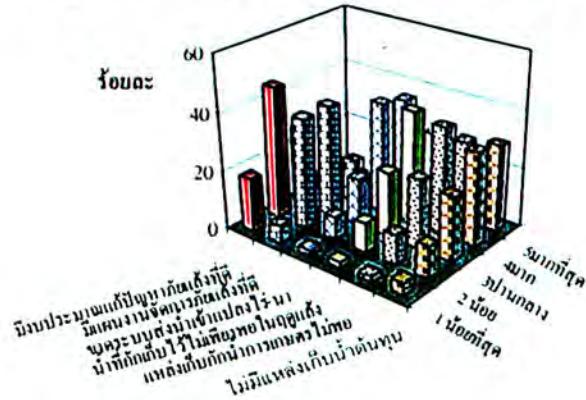
3. ระดับของพื้นฐานการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี(ร้อยละ51.3) รองลงมาคือจบมัธยมศึกษา(ร้อยละ21) สูงกว่าปริญญาตรี(ร้อยละ13.4) ประถมศึกษา(ร้อยละ6.2) อนุปริญญา (ร้อยละ5.3) และ อื่นๆ (ร้อยละ2.7) ตามลำดับ
4. อาชีพ ของผู้เข้าสัมมนาส่วนใหญ่เป็นข้าราชการหรือทำงานรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ61.1) รองลงมาคือเกษตรกร (ร้อยละ25.9) นักศึกษา-พ่อค้า-นักการเมือง-ข้าราชการบำนาญ-ทนายความ (ร้อยละ9) ที่เหลือมีอาชีพรับจ้าง ประกอบการอุตสาหกรรม การบริการและการท่องเที่ยว ตามลำดับ
5. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ทุกกลุ่มน้ำสรุปตามปัญหาและข้อคิดเห็น คือ
- 5.1 ลำดับความสำคัญในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ดังแสดงในแผนภูมิ เรียงลำดับจากปัญหามาก-น้อยตามลำดับดังนี้

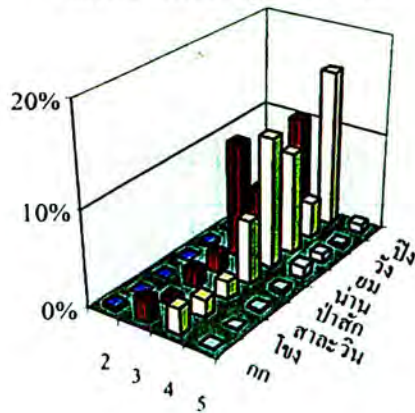
- 5.1.1 ปัญหาภัยแล้ง โดยส่วนใหญ่มาจากกลุ่มน้ำปิง รองลงมาคือกลุ่มน้ำน่านและกลุ่มน้ำยม
- 5.1.2 ปัญหาอุทกภัย (มีค่าร้อยละที่ใกล้เคียงกับปัญหาภัยแล้งมาก) โดยส่วนใหญ่มาจากกลุ่มน้ำยม รองลงมาคือกลุ่มน้ำน่านและกลุ่มน้ำปิง
- 5.1.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยส่วนใหญ่มาจากกลุ่มน้ำปิง รองลงมาคือ กลุ่มน้ำน่าน กลุ่มน้ำวัง และ กลุ่มน้ำยม
- 5.1.4 ปัญหาคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม โดยกลุ่มน้ำปิงมีจะปัญหามาก รองลงมาคือกลุ่มน้ำน่าน กลุ่มน้ำยม และกลุ่มน้ำวัง
- 5.1.5 ปัญหาดินถล่ม พบมากในกลุ่มน้ำน่าน รองลงมาคือกลุ่มน้ำสาละวิน กลุ่มน้ำยม และกลุ่มน้ำป่าสัก
- 5.2 รายละเอียดของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นโดยภาพรวม ได้แบ่งระดับความรุนแรงของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นทั้ง 6 ประเด็น ออกเป็น 5 ระดับ คือ 1) ปัญหาน้อยที่สุด 2) ปัญหาน้อย 3) ปัญหาปานกลาง 4) ปัญหามาก และ 5) ปัญหามากที่สุด สามารถสรุปตามแผนภูมิในรูปดังต่อไปนี้

5.2.1 ภัยแล้ง แสดงถึงการขาดแคลนน้ำ ไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำใช้ในการเกษตรและอุปโภค-บริโภคในหน้าแล้ง ยังไม่มีระบบชลประทานและงบประมาณที่กระจายให้ทั่วถึงอย่างเพียงพอ ค่าระดับปัญหาที่ที่ได้จากการคำนวณทางสถิติ พบว่าค่าเฉลี่ยของสภาพปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง-มาก (อยู่ในระดับ3-4) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 46.1 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยสามารถแยกปัญหาเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำน่าน และ ลุ่มน้ำยม แต่ในลุ่มน้ำยมจะมีปัญหาระดับรุนแรงมาก (ระดับ5) ร้อยละ 1.1

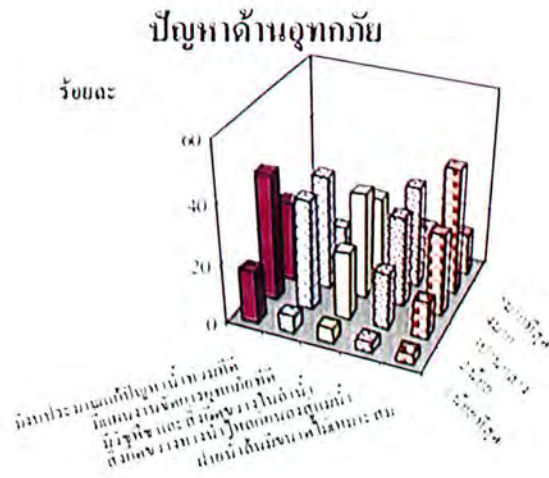
ปัญหาด้านการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร

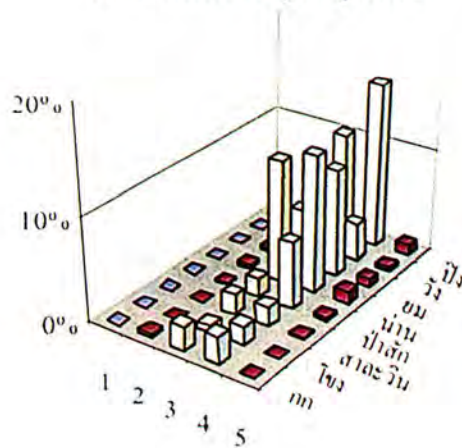
ทัศนคติต่อปัญหาภัยแล้ง

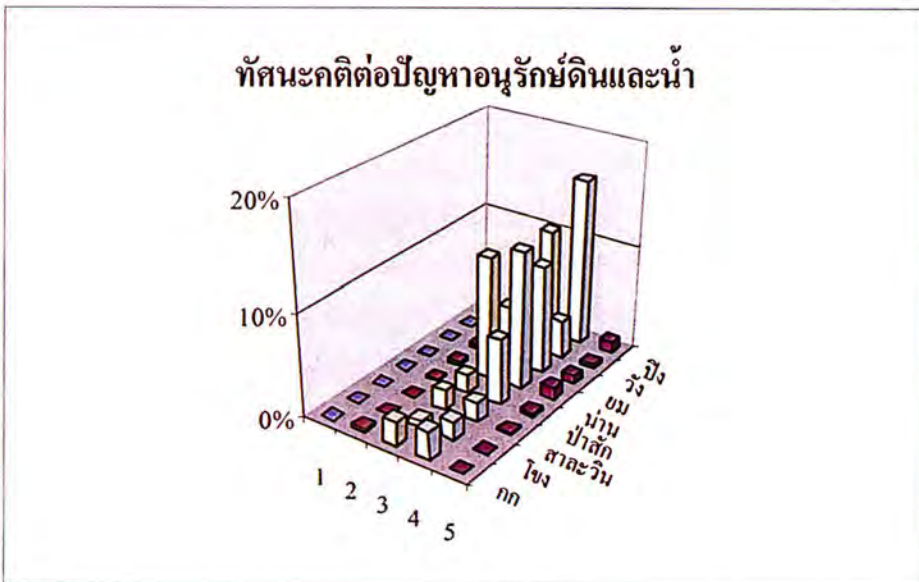
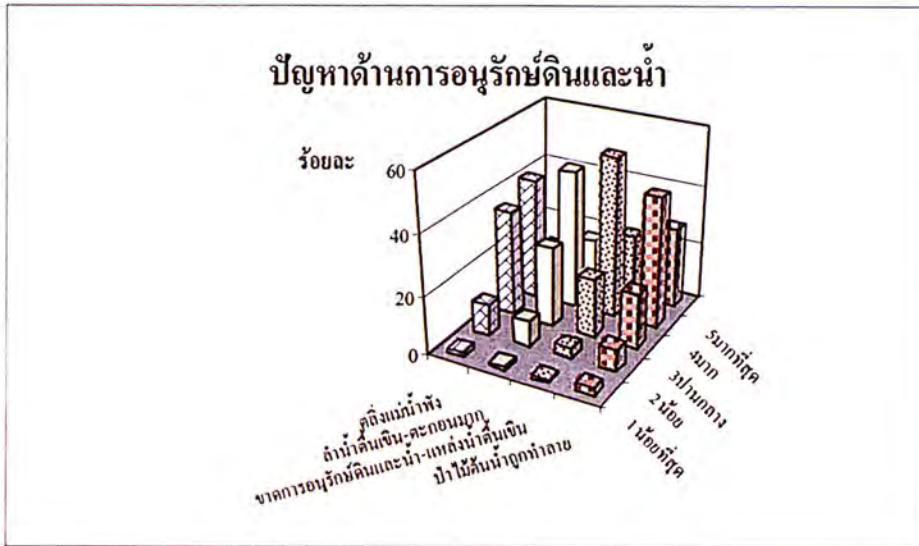
5.2.2 อุทกภัย เกิดจากมีสิ่งกีดขวางในทางน้ำและทางระบายน้ำธรรมชาติต่างๆ เช่น ฝายน้ำล้น ถนน วัชพืช และขาดงบประมาณในการแก้ไข หรือ ขาดการสร้างอ่างเก็บน้ำฯ ฝายเพื่อชะลอความเร็วของการไหล พบว่ามีค่าระดับของปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง (ระดับ3) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 65.6 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยสามารถแยกปัญหาเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำน่าน และ ลุ่มน้ำยม 11.8% แต่ในลุ่มน้ำยมจะมีปัญหาระดับรุนแรงมาก (ระดับ 5) เกิดน้ำท่วมสูงสุดใน จังหวัดสุโขทัย

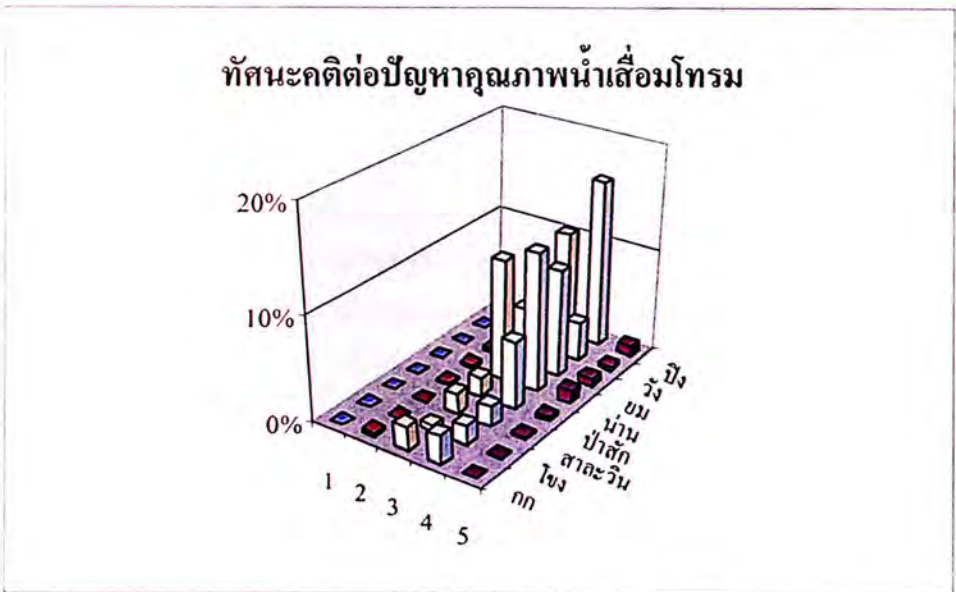
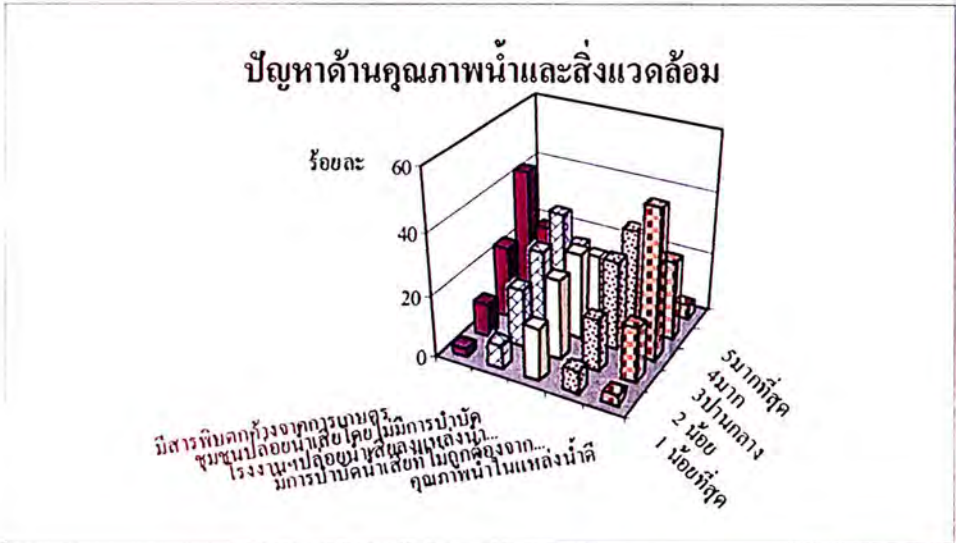
ทัศนคติต่อปัญหาอุทกภัย

5.2.3 การอนุรักษ์ดินและน้ำ บนพื้นที่ต้นน้ำลำธารมีการชะล้างหน้าดินสูง ทำให้มีการตกตะกอนในทางน้ำสูง มีการพังทลายของตลิ่งแม่น้ำ ทางน้ำตื้นเขินเร็ว บางพื้นที่มีดินถล่ม เนื่องจากมีการแผ้วถางป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย ค่าระดับปัญหาอยู่ในระดับมาก (ระดับ4) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 61.5 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยสามารถแยกปัญหาเรียงลำดับตามกลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ กลุ่มน้ำปึง กลุ่มน้ำนาน และ กลุ่มน้ำขม

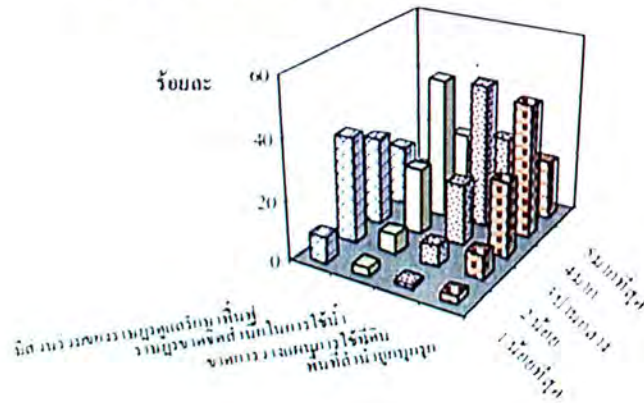

5.2.4 คุณภาพน้ำและสิ่งแวดล้อม มีการทิ้งและปล่อยระบายน้ำเสีย สารเคมี ของเน่าเสีย และ ขยะมูลฝอยลงสู่แหล่งน้ำจากชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม และ พื้นที่เกษตร ค่าระดับปัญหานี้อยู่ในระดับปานกลาง (ระดับ3) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 45.4 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยสามารถแยกปัญหาเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำน่าน และ ลุ่มน้ำยม

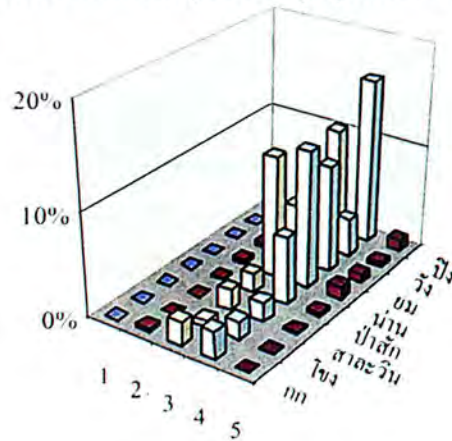

5.2.5 การบุกรุกพื้นที่สาธารณะ เช่น บุกรุกเขตทางน้ำ เป็นปัญหาทางด้านสังคม หรือ ยังไม่มีการจัดวางผังเมืองที่ถูกต้อง ขาดจิตสำนึกในการบูรณะ รักษา และฟื้นฟูระบบแหล่งน้ำธรรมชาติ ค่าระดับปัญหานี้อยู่ในระดับมาก (ระดับ4) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 53.7 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยสามารถแยกปัญหาเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำ่าน ลุ่มน้ำยม โดยพื้นที่ที่มีปัญหามากจะอยู่ในจังหวัดกำแพงเพชร อุตรดิตถ์ และแพร่ ตามลำดับ

ปัญหาด้านการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ

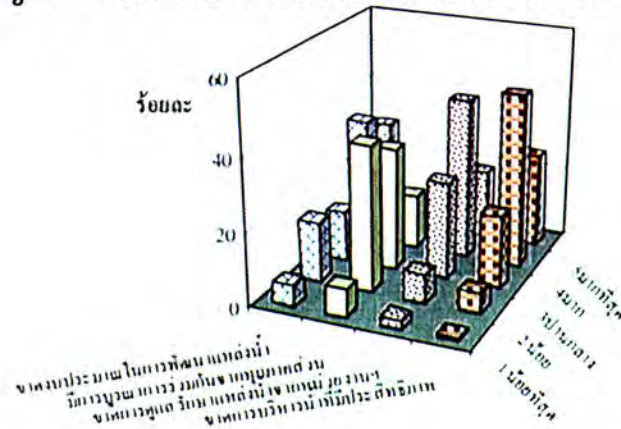

ทัศนคติต่อปัญหาการบุกรุกที่สาธารณะ

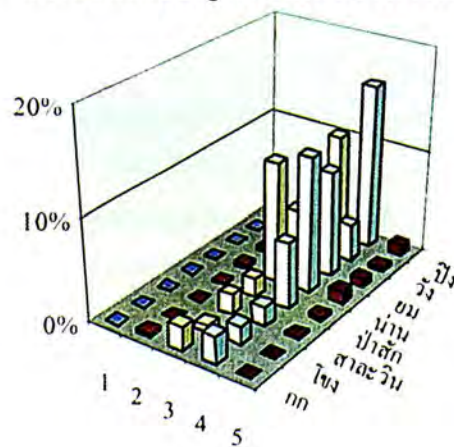

5.2.6 ด้านองค์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ยังไม่มีการบริหารแบบบูรณาการ ยังไม่ได้รับการมีส่วนร่วมจากราชกรรเท่าที่ควร ขาดงบประมาณหรือจัดสรรยังไม่ทั่วถึง ค่าระดับปัญหานี้อยู่ในระดับมาก (ระดับ 4) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 56.2 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยสามารถแยกปัญหาเรียงลำดับตามกลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ กลุ่มน้ำปิง กลุ่มน้ำน่าน และ กลุ่มน้ำยม

ปัญหาด้านองค์กรบริหารจัดการน้ำและงบประมาณ

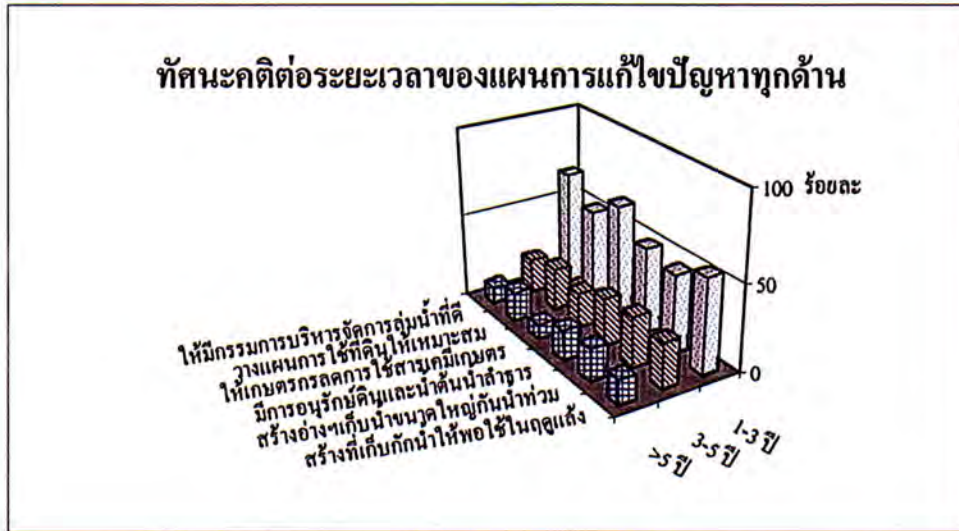
ทัศนคติต่อปัญหาองค์กรบริหารน้ำฯ

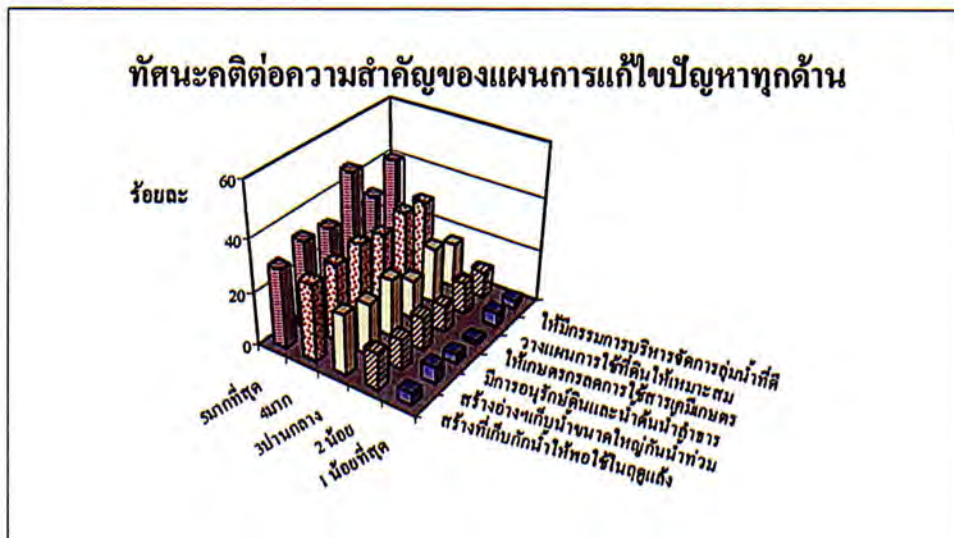
ปัญหาอื่นๆ ที่ปรากฏในแบบสอบถาม เช่น ขาดหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงและแทบไม่มีโครงการพัฒนาด้านน้ำเลย ขาดภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมจัดทำแผนแก้ปัญหาในระดับลุ่มน้ำและพื้นที่ องค์กรขาดจิตสำนึกร่วมกันทำ ร่วมกันดูแลและร่วมกันแก้ไขปัญหา ขาดการติดตามงาน ขาดหน่วยงานเจ้าภาพรับผิดชอบปัญหาเรื่องในด้านต่างๆ ฯลฯ

กล่าวโดยสรุปจากแบบสอบถามทั้งหมด พบว่าค่าเฉลี่ยภาพรวมลำดับของปัญหาในปัจจุบันทั้ง 6 ประเภท จัดได้ว่าปัญหาปัจจุบันอยู่ในลำดับมาก (ระดับ 4) ถึงร้อยละ 34.3 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

6. แนวทางการจัดการและทำแผนพัฒนาทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำ แบ่งออกได้เป็นสอง ประเด็น คือ ประเด็นแรกได้รับการตอบแบบสอบถามในลักษณะแผนงานต่างๆ เพื่อจะใช้แก้ไขปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ผ่านมา โดยได้เสนอแนวทางแก้ไขเป็นแผนงานตามระยะเวลา 3 ระยะ คือ 1) แผนงานระยะสั้น ใช้เวลา 1-3 ปี 2) แผนระยะกลางใช้เวลา 3-5 ปี และ 3) แผนระยะยาวที่ใช้เวลาแก้ไขนานกว่า 5 ปี ปรากฏตามแผนภูมิในรูปต่อไปนี้

อนึ่งผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงทัศนคติโดยให้น้ำหนักความต้องการแผนงานที่แก้ไขเป็น 5 ระดับ คือ 1) น้อยที่สุด 2) น้อย 3) ปานกลาง 4) มาก 5) มากที่สุด ปรากฏตามแผนภูมิในรูปต่อไปนี้

ซึ่งปัญหาต่างๆส่วนใหญ่เกิดกับลุ่มน้ำ 3 ลำดับแรก คือ ปิง น่าน และ ขม มากที่สุด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.1 การแก้ไขปัญหาล้ำแล้ว ให้จัดหาและจัดสร้างแหล่งเก็บกักน้ำขนาดต่างๆให้กระจายทั่วทั้งลุ่มน้ำ และสร้างเขื่อนเพื่อเป็นแหล่งเก็บน้ำขนาดใหญ่ สำหรับใช้ในการเกษตรทำการขุดลอกคลอง ก่อสร้างระบบชลประทาน และจัดสรรงบประมาณให้พอเพียงเพื่อแก้ไขปัญหามาตรการเกษตร และใช้อุปโภค-บริโภคในหน้าแล้งได้ โดยข้อคิดเห็นส่วนใหญ่ขอให้จัดทำเป็นแผนการดำเนินงานแบบระยะสั้น-ปานกลาง(ระดับ1-2) ร้อยละ 46.3 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยเรียงลำดับตามลุ่มน้ำ คือ ลุ่มน้ำปิง (เสนอเป็นแผนระยะสั้น)

ลุ่มน้ำน่าน (เสนอแผนระยะกลาง) และ ลุ่มน้ำยม (เสนอเป็นแผนระยะสั้น) ส่วนค่าน้ำหนักความต้องการ แผนงานในภาพรวมทุกลุ่มน้ำควรเป็นแผนงานระดับปานกลาง (ระดับ3) โดยเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำน่าน ลุ่มน้ำปิง และ ลุ่มน้ำยม แต่ลุ่มน้ำยมต้องการอยู่ในระดับมาก (ระดับ4) ที่สูงกว่าทุกลุ่มน้ำ

6.2 การแก้ไขปัญหาอุทกภัย ให้สร้างแหล่งเก็บกักน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่-กลาง เพื่อเก็บกักน้ำลด อุทกภัยพื้นที่ทางด้านท้ายน้ำ หรือทำการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ ทำการขุดลอกลำน้ำ-หนองน้ำให้เป็นที่พักน้ำแบบแก้มลิง ให้มีการปรับปรุงอาคารควบคุมและอาคารระบายน้ำต่างๆที่มีอยู่แล้วให้มีประสิทธิภาพในการระบายน้ำดีขึ้น ทบทวนการสร้างเขื่อน-พังกันน้ำริมตลิ่งแม่น้ำให้เป็นระบบ ให้มีการรื้อถอนสิ่งรุกล้ำทางน้ำ และ ควรให้มีการศึกษาวิจัยป้องกันน้ำท่วมแบบยั่งยืนจากสถานศึกษา หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดยขอคิดเห็นส่วนใหญ่ ขอให้จัดทำเป็นแผนการดำเนินงานแบบระยะสั้น-ปานกลาง(ระดับ1-2) ร้อยละ 49.6 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำน่าน ลุ่มน้ำปิง และ ลุ่มน้ำยม ส่วนค่าน้ำหนักความต้องการแผนงานในภาพรวมควรเป็นแผนงานในระดับมาก(ระดับ4) ร้อยละ 45.1 โดยเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำน่าน และ ลุ่มน้ำยม

6.3 การแก้ไขปัญหาทรัพยากรดินเสื่อมโทรม – ดินถล่ม ด้วยการพัฒนาระบบอนุรักษ์ดินและน้ำต้นน้ำ ลำธาร โดยรัฐบาลต้องเข้มงวดควบคุมการบุกรุกแผ้วถางป่า ตลอดจนไม่ให้มีการบุกรุกที่สาธารณะ โดยเฉพาะพื้นที่ทางน้ำไหล โดยขอคิดเห็นส่วนใหญ่ขอให้จัดทำเป็นแผนการดำเนินงานแบบระยะสั้น-ปานกลาง(ระดับ1-2) ร้อยละ 49.5 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำน่าน และ ลุ่มน้ำยม ส่วนค่าน้ำหนักความต้องการแผนงานในภาพรวมควรเป็นแผนงานในระดับมาก(ระดับ4) ร้อยละ 40.7 โดยเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำน่าน ลุ่มน้ำปิง และ ลุ่มน้ำยม

6.4 แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในทางน้ำธรรมชาติเสื่อมโทรมน้ำเสีย ด้วยการสร้างจิตสำนึกและส่งเสริมให้ประชาชนภาคการเกษตรเพิ่มการใช้สารอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพในการปลูกพืชและปรับปรุงดิน ลดการนำเข้าสารเคมีเกษตร ภาครัฐต้องเข้มงวดควบคุมและเอาจริงเอาจังต่อชุมชน หรือ โรงงานที่ปล่อยสารเน่าเสียลงทางน้ำสาธารณะ โดยขอคิดเห็นส่วนใหญ่ขอให้จัดทำเป็นแผนการดำเนินงานแบบระยะสั้น(ระดับ1) ร้อยละ 68.9 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำน่าน และ ลุ่มน้ำยม ส่วนค่าน้ำหนักความต้องการแผนงานในภาพรวมควรเป็นแผนงานในระดับมาก(ระดับ4) ร้อยละ 46.4 โดยเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำน่าน ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำยม

6.5 การแก้ไขปัญหาทางสังคมและการบุกรุกสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำทางน้ำ ให้มีการจัดการวางแผนการใช้ที่ดิน ประกาศเขตผังเมือง ทำการขยายเขตสาธารณูปโภคให้เหมาะสม ให้ช่วยกันสอดส่อง และ ภาครัฐต้องเข้มงวดควบคุมการบุกรุกที่ดินสาธารณะ โดยขอคิดเห็นส่วนใหญ่ขอให้จัดทำเป็นแผนการดำเนินงานแบบระยะสั้น (ระดับ1) ร้อยละ 46.3 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำน่าน ลุ่มน้ำปิง และ ลุ่มน้ำยม ส่วนค่าน้ำหนักความต้องการแผนงานในภาพรวมควรเป็นแผนงานในระดับมาก (ระดับ4) ร้อยละ 39.6 โดยเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำน่าน ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำยม

6.7 การแก้ไขปัญหาด้านการจัดการน้ำในระดับพื้นที่ ควรจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการลุ่มน้ำระดับลุ่มน้ำ และระดับย่อยต่างๆลงไปในพื้นที่ให้มีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและยั่งยืน ให้สามารถดำเนินการตามแผนงานให้เสร็จโดยรวดเร็ว และ มีการพัฒนาระบบเตือนภัยน้ำท่วม โดยข้อคิดเห็นส่วนใหญ่ขอให้อัดทำเป็นแผนการดำเนินงานแบบระยะสั้น(ระดับ1)ร้อยละ 60.6 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด โดยเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำน่าน และ ลุ่มน้ำยม ส่วนค่าน้ำหนักความต้องการแผนงานในภาพรวมควรเป็นแผนงานในระดับมากที่สุด(ระดับ5)ร้อยละ 42.4 โดยเรียงลำดับตามลุ่มน้ำสามลำดับแรก คือ ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำน่านและ ลุ่มน้ำยม

โดยสรุปแล้วข้อคิดเห็นส่วนใหญ่ ต้องการให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาต่างๆแบบเร่งด่วนด้วยแผนระยะสั้น(ระดับ1) ร้อยละ 56 ส่วนค่าน้ำหนักความสำคัญในการแก้ไข-ปรับปรุงในด้านการดำเนินงานด้านการน้ำให้มีประสิทธิภาพมีค่าถึงร้อยละ 36 ของผู้แสดงทัศนคติทั้งหมด

7. ข้อเสนอแนะอื่นๆ เช่น

- ควรจัดตั้งกลุ่มใช้น้ำให้มีการบริหารและจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ
 - ควรขยายเขตหรือจัดสร้างระบบคลองชลประทานต่อจะได้ผลดีกว่าการขุดสระตามทฤษฎีใหม่
 - ควรมีการวางยุทธศาสตร์ในอนุรักษ์ดิน/น้ำ/การใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณต้นน้ำลำธาร
 - ควรทบทวนการปฏิรูประบบราชการให้ชัดเจน เพราะเป็นเหตุให้หน่วยราชการด้านน้ำทำงาน
 - ไม่เต็มที่ ไม่มีการประสานงานต่างคนต่างทำ
 - ขาดหน่วยงานเจ้าภาพรับผิดชอบปัญหาในด้านต่างๆ
 - ควรให้องค์กรประชาชนระดับรากหญ้าได้ร่วมคิดร่วมทำร่วมรับประโยชน์กับภาครัฐด้วย
 - ควรจัดสรรงบประมาณด้านแหล่งน้ำให้ท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีพื้นที่การเกษตรมากกว่าด้านอื่น
 - ควรจัดสรรงบประมาณป้องกันอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อลดดินถล่มและอุทกภัย
 - ควรเพิ่มงบประมาณในการอนุรักษ์และฟื้นฟูฝาย อ่าง สระ ให้แก่หน่วยงานใหม่ๆ
- ฯลฯ

คำกล่าวปิดการสัมมนา
เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ
โดย ประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
สภาผู้แทนราษฎร
(นายกำหุง ประภากรแก้วรัตน์)

นายกำหุง ประภากรแก้วรัตน์ (ประธานคณะกรรมการฯ) : ท่านผู้เข้าร่วมสัมมนาที่เคารพทุกท่าน ทางคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วันนี้ได้มาจัดสัมมนาที่จังหวัดพิษณุโลก สัมมนาการจัดการบริหารทรัพยากรน้ำทางภาคเหนือ ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ผมอยากเรียนว่าภารกิจของทางคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ วันนี้เรามาเปิดเวทีที่จะให้ผู้เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งมาจากทั้งฝ่ายคณาจารย์เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหลาย ๆ ท่านมาระดมมันสมอง เพื่อที่จะมาสัมมนาการจัดการทรัพยากรน้ำทางภาคเหนือของเรา ซึ่งถ้าหากได้ฟังวันนี้ก็มีความคิดหลากหลาย เป็นโอกาสที่เปิดเวทีให้กับท่านทั้งหลายมาแสดงความคิดเห็นร่วมกัน อาจจะมีความคิดเห็นแตกต่างกันบ้าง แต่ทางคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ถือว่าเป็นหน้าที่ของเรา ถือว่าให้พี่น้องประชาชนมีส่วนร่วมตามที่รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ใช้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในขณะนี้ถือว่าเป็นยุคที่เปลี่ยนแปลง คงจะต้องให้พี่น้องประชาชนมีส่วนร่วม นั่นเป็นเรื่องที่สำคัญ วันนี้ทางคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางพื้นที่ก็ได้รับความร่วมมือจากทางมหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งให้ความร่วมมือแก่ทางคณาจารย์ต่าง ๆ หลาย ๆ ท่าน ในส่วนทางผู้ที่รับผิดชอบปฏิบัติก็คือทางกรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน กรมทรัพยากรน้ำและกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ซึ่งก็มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องน้ำ ได้มาร่วมสัมมนาจนถึงเวลาเย็น ทั้งหมดก็อยากเรียนกับทางคณะผู้สัมมนาว่า คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการจัดสัมมนาที่จังหวัดขอนแก่นซึ่งในลักษณะเช่นเดียวกัน ก็คือเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายเช่นเดียวกัน ฉะนั้น ปัญหาที่ทางคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ได้รับฟังทุกสิ่งทุกอย่าง ก็คือปัญหาที่หนีไม่พ้นก็คือเรื่องปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง นั่นก็เป็นปัญหาหลัก ซึ่งในฐานะที่ผมเป็นผู้แทนราษฎรเรื่องนี้ก็จะได้ยินมาตลอด ปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้ง แฉมเฉียวนี้มีน้ำเสียขึ้นมาอีก 3 น้ำนี้เราจะจัดการอย่างไร ถือเป็นภาระหน้าที่ของทางคณะกรรมการฯ ซึ่งจะเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากหลาย ๆ ฝ่าย อยากกราบเรียนว่าที่ทางเราได้จัดสัมมนาวันนี้ ซึ่งจัดเป็น 4 กลุ่มลุ่มน้ำทางท่านวิทยากรได้สรุปเรื่องทั้งหมดว่า ปัญหาก็คือเรื่องน้ำท่วม น้ำแล้งแนวทางแก้ไข และที่สำคัญก็คือให้พี่น้องประชาชนมีส่วนร่วม คงจะเป็นในลักษณะเดียวกัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น แนวทางการแก้ไขผมเรียนว่าคงจะต้องแบ่งกัน ระยะแก้ไข เฉพาะหน้าระยะกลาง ระยะถาวร ที่หนีไม่พ้นคือ 4 – 5 หน่วยงาน คงจะต้องร่วมมือกัน เกี่ยวกับเรื่องการอนุรักษ์ดินและน้ำ แนวทางแก้ไขที่จะทำอย่างไรถึงจะกักเก็บน้ำต้นทุนให้มากที่สุดนั่นเป็นส่วนที่เราต้องร่วมมือกันทั้งหมด

อยากกราบเรียนว่าเมื่อเช้านี้ ท่านรองนายกฯ สุวิทย์ เป็นผู้ที่คุณดูแลเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ได้มาบรรยายสรุปหลาย ๆ เรื่อง ผมในฐานะเป็นประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ก็เห็นด้วยหลาย ๆ เรื่อง โดยเฉพาะเรื่องชลประทานระบบท่อ คือเรื่องผันน้ำจากน้ำมากสู่ลุ่มน้ำน้อย แก้ไขปัญหาเรื่องน้ำท่วม เป็น

เรื่องที่เราจะต้องร่วมกันคิด แต่เรื่องที่เราจะวางแผนโครงการต่าง ๆ อยากระวังข้อสังเกตว่าเวลานี้ที่สำคัญก็คือเรื่องต้นทุนน้ำ ทำอย่างไรถึงจะให้พอเพียงเกี่ยวกับความต้องการของพี่น้องเกษตรกร คือเป็นเรื่องหลัก

การจัดการบริหารน้ำโดยตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำให้มีส่วนร่วมได้เสียร่วมกัน เป็นเรื่องที่เราจะต้องร่วมกันพิจารณา ถ้าหากเราทำไปโดยไม่ได้อำนาจถึงต้นทุนน้ำ ปัญหาที่เกิดขึ้นมาแน่นอนเราจะหาน้ำมาใช้กับโครงการที่เราตั้งไว้ก็อาจจะยาก ก็เป็นเรื่องที่ทางหลาย ๆ ฝ่ายคงต้องคิดด้วยกันว่า เราทำอย่างไรถึงจะให้มีต้นทุนน้ำ ถ้าหากดูตามตัวเลขสถิติของเราจริง ๆ ไม่ได้ขาด แต่ว่าเราขาดการจัดการที่จะหาแหล่งกักเก็บน้ำ การที่เราจะหาจุดที่เหมาะสมเพื่อจะกักเก็บน้ำได้มีหลายวิธี จะเป็นการที่ดูความเหมาะสมสร้างอ่าง สร้างเขื่อน เป็นเรื่องที่เราได้คิดกันมาตลอด ถามว่าเวลานี้มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างใหม่ ผมว่าเวลานี้ถ้าความคิดของผม ผมว่ามีความจำเป็น แต่พื้นที่ไหนที่สร้างบรรเทาทั้งน้ำท่วม ทั้งแก้ไขปัญหาเรื่องฝนแล้งได้อีกด้วย อันนั้นเป็นเรื่องที่เราจะต้องรับฟังความคิดเห็นจากหลาย ๆ ฝ่ายว่าจุดไหนเหมาะสม ถ้าหากดูตัวเลข ผมอยากจะให้ทางหน่วยงานซึ่งเป็นที่กรมทรัพยากรน้ำเป็นกรมที่เกิดใหม่ หรือกรมชลประทานก็ดี เรื่องตัวเลขต้องชัดเจน ปริมาณน้ำฝนเท่าไรปีหนึ่งเท่าไร เราสามารถที่จะกักเก็บได้เท่าไร พี่น้องเกษตรกรใช้ไปเท่าไร ความต้องการเท่าไร ตัวเลขต้องชัดเจน เพื่อที่เราจะหาแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำของพี่น้อง นั้นเป็นจุดที่เราจะต้องมีคำตอบ เหมือนกับที่ผ่านมา ๆ มา ตัวเลขเป็นเพียงการประมาณ เวลานี้ น้ำยังขาดอยู่ประมาณ 20,000 แต่ปีหนึ่ง 200,000 ล้าน ถ้าหากเราหาแนวทางเพื่อกักเก็บน้ำได้สักครึ่งหนึ่งคือ 100,000 ล้านลูกบาศก์เมตร เราถึงพอที่จะสามารถบรรเทาเรื่องน้ำท่วมได้ พอที่จะนำน้ำพวกนี้มาผัน ไปสู่การเกษตรของเราได้ด้วย เป็นการบ้านที่เราจะช่วยกันคิด ฉะนั้นวันนี้เรื่องปัญหาที่ทางหลาย ๆ ฝ่ายได้เสนอมาในสภาพปัญหาทั้งหมด ถ้าดูแต่ละลุ่มน้ำค่อนข้างจะมีส่วนคล้ายคลึงกันมาก แต่บางพื้นที่ที่มีส่วนแตกต่างกัน โดยเฉพาะลุ่มน้ำยมคงจะเป็นการแสดงความคิดอิสระของหลาย ๆ ท่าน แต่แท้จริงเรื่องนี้จะสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น ผมคิดว่าคงจะต้องดูตัวเลขจากหน่วยงานของกรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทานอย่างชัดเจนว่า น้ำจริง ๆ ที่ไหลผ่านเท่าไร กักเก็บได้เท่าไร เราจะต้องไปวัดที่จะสร้างเขื่อนปริมาณน้ำไหลเท่าไร และข้างล่างเท่าไร จะได้บอกกลับคุณหาว่าจะเหมาะสมขนาดไหนถึงบอกว่าเป็นเรื่องที่เราจะต้องศึกษาให้ละเอียดอีกครั้งหนึ่ง

ผมคงจะสรุปไว้เพียงสั้น ๆ เท่านั้นว่า แนวทางของคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งก็ได้รับฟังและรับจากเอกสารทั้งหมด จะเป็นท่านสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลหลาย ๆ ตำบล ภาคราชการ โดยเฉพาะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยนเรศวร ท่านอาจารย์จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น ทั้งหมดทางคณะกรรมการฯ จะรวบรวมหลักฐานและไปสรุปอีกครั้งหนึ่ง หลังจากสรุปแล้วก็ส่งมาให้มหาวิทยาลัยนเรศวร ตลอดทั้งหน่วยงานของรัฐเพื่อที่จะเอาไปศึกษาแนวทางแก้ไขกันต่อไป ฉะนั้น วันนี้ผมขอกราบขอบคุณทางภาคราชการ ซึ่งก็มี 4 หน่วยงานหลัก ๆ เรื่องน้ำ โดยเฉพาะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยนเรศวรและหลาย ๆ ท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดสัมมนาในวันนี้ ทางคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ขอถือโอกาสขอบคุณเป็นอย่างมาก มีสิ่งใดที่จะให้ทางคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สถาปนาผู้แทนราษฎรได้รับใช้ หรือมีสิ่งใดที่จะปรึกษาหารือ ทางคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ก็ยินดีที่จะรับฟังข้อเสนอแนะต่าง ๆ วันนี้ได้เวลาพอสมควร ขอปิดการสัมมนาเรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรทางภาคเหนือในวันนี้ ขอกราบขอบคุณครับ

ภาคผนวก ก.

ผนวก ก 1

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่รวบรวมได้จากผู้เข้าร่วมสัมมนา แต่ละลุ่มน้ำดังนี้

1. ลุ่มน้ำสาละวิน – โขง – กก จากความเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนา มีดังนี้

ปัญหาของลุ่มน้ำลาว

1) น้ำท่วม

แนวทางแก้ไขปัญหา – โดยสร้างเก็บน้ำที่ลำน้ำลาว

2) ดินถล่ม

ปัญหา – เกิดจากการถล่มของดินริมตลิ่งของแม่น้ำลาว

กรมทรัพยากรน้ำ รับผิดชอบน้ำผิวดิน

- มุ่งเน้นเรื่องการจัดสรรทรัพยากรน้ำ
- การจัดการเรื่องการวางแผนเรื่องการจัดกรน้ำ
- จัดสรรหาแหล่งน้ำ

เรื่องแนวทางการจัดการแหล่งน้ำและแก้ปัญหาเรื่องน้ำท่วม

แม่น้ำกกที่ห้วยสัก

- ปัญหา - ต้องการมีการผันน้ำจากแม่น้ำกกเข้าภาคกลาง
- ต้องการผันน้ำจากแม่น้ำลาวลงหลังคอยุ่ย

ปัญหาดินพังแก้ไขโดยการขุดลอกแม่น้ำ

สาละวิน

- ปัญหา - เกิดปัญหาอุทกภัยคือไม่มีหน่วยงานไปช่วยตอนเกิดน้ำท่วมและเน้นหนักเรื่องของงบประมาณ
- เกิดปัญหาน้ำหลาก

แม่น้ำกก

- ปัญหาอุทกภัย - การระบายน้ำไม่ทัน
- แก้ไขโดยการทำให้มีการระบายน้ำได้เร็วขึ้น

การผันน้ำแนวทางแก้ไขปัญหาแม่น้ำกก

- การขุดลอกหนองหลวงแม่น้ำกก

ผนวก ก 2

- เรื่องการระบายน้ำจะมีการระบายได้ยาก
ถ้ามีการสร้างอ่างเก็บน้ำได้จะมีการบริหารจัดการน้ำได้ดี
- ส่วนที่ 1 เสนอเรื่องของการสร้างอ่างเก็บน้ำของส่วนราชการ
- ส่วนที่ 2 เสนอเรื่องของการระบายน้ำลาวขององค์การบริหารส่วนตำบล
- ส่วนที่ 3 พัฒนาและปรับปรุงแหล่งน้ำเดิม

ปัญหาการชะล้างพังทลายของทรัพยากรดิน

การทำไร่เลื่อนลอย กรมพัฒนาที่ดิน จังหวัดพะเยา ได้ดำเนินการหลายอย่างเช่น

- กรมป่าไม้จะมีการปลูกป่าทดแทน
- มีการปลูกหญ้าแฝก
- ได้มีการรณรงค์เรื่องการทำไร่ตลอดปี
- เสนอเรื่องของการให้รัฐบาลออกกฎหมายบังคับใช้ด้วย

แม่น้ำจัน

ปัญหา

1. ทำลายป่าต้นน้ำ
2. น้ำมีคุณภาพต่ำ
3. เกิดการพังทลายของพังกันน้ำและการทับถม
4. ไม่มีการพัฒนาลุ่มน้ำอย่างต่อเนื่อง
5. ไม่มีความรู้เรื่องการจัดการ

แนวทางแก้ไขปัญหา

ลุ่มน้ำกก

- แนวทางการแก้ไขปัญหา
- มีปัญหาเรื่องภัยแล้งในจังหวัดเชียงราย
- เสนอให้มีการก่อสร้างฝายหรืออ่างเก็บน้ำในจังหวัดเชียงราย
- เราจะทำอย่างไรให้มีการไหลได้เร็ว
- การสร้างฝายจะทำการปัญหาการไหลของน้ำเพราะขาดความรู้จะทำให้น้ำไหลช้าลงได้คือ
อยากให้มีการจัดระเบียบเรื่องของการออกแบบฝายอย่างถูกต้อง

ผนวก ก 3

- เสนอเรื่องการจัดสรรการใช้น้ำเพราะต่อไปจะมีการเสนอร่างพระราชบัญญัติน้ำเพราะจะมีการเสียค่าใช้จ่ายในการใช้น้ำเป็น Unit

กรมทรัพยากรน้ำ: ตอบว่าพระราชบัญญัตินี้ยังไม่ได้ออกมาเพราะอยู่ในช่วงร่างอยู่

กรมป่าไม้: แจ้งว่า แม่น้ำสาละวิน

- ไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่องไร่เลื่อนลอย
- เสนอแนวทางแก้ไขโดยจัดสรรที่ทำกินให้แน่นอนได้จัดสรรให้คนอยู่กับป่า หรือการจัดแบ่งโซนว่าโซนไหนให้ทำกินและโซนไหนเป็นที่ดินของป่า

2. ลุ่มน้ำ ปิง - วัง จากความเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนา มีดังนี้

สาเหตุของลุ่มน้ำปิง สรุปได้ดังนี้

1. น้ำเสียเกิดจากการระบายน้ำจากสวนส้ม และอุตสาหกรรม เช่น ในลุ่มน้ำปิงตอนบนและตอนล่าง
2. ภัยแล้ง บริหารด้านทรัพยากรน้ำป่าไม้ มีการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้ไร่เลื่อนลอย
3. อุทกภัยน้ำท่วม แก้ปัญหาโดยการให้ทางเดินน้ำไหลได้สะดวกมีสิ่งกีดขวางทางน้ำ เช่น สิ่งก่อสร้าง วัชพืช รุกค้ำทางน้ำ
4. ภัยแล้ง น้ำแห้งก่อนเวลาอันควร ไม่มีฝายชั่วคราวกักเก็บน้ำเป็นช่วงๆ
5. น้ำเน่าเสียในฤดูแล้ง และน้ำขุ่นในฤดูน้ำหลากเกิดจากการทิ้งของเสียจากชุมชน ที่อยู่อาศัย และการแผ้วถางป่า ไม่มีการอนุรักษ์ดินน้ำลำธาร
6. มีสารเคมีจากการระบายออกของพื้นที่การเกษตร
7. มีการบุกรุกแผ้วถางป่าต้นน้ำลำธาร
8. ทรัพยากรมนุษย์ขาดจิตสำนึก คนต้นน้ำมักตัดตอนการใช้น้ำไม่ถึงพื้นที่ปลายน้ำ
9. กฎหมายที่หย่อนยานและขาดการลงโทษตามที่เป็นอย่างจริง

ลุ่มน้ำปิงตอนบน

กำนันทวี ภูชนะ: ดิน น้ำ ป่า และคน คือสาเหตุของปัญหา ปิงตอนบน สาขาลำน้ำแม่แจ่ม 16 ตำบล 150 หมู่บ้าน เน้นปัญหาที่เกิดจากคน คนต้นน้ำ อำเภอมแม่แจ่ม พื้นที่ป่าถูกบุกรุกโดยแผ้วถางป่า คนต้นน้ำทำให้คนปลายน้ำเดือดร้อน ปัญหาช่วงชิงการใช้น้ำตัดตอนการใช้ลำน้ำ ทำอย่างไรไม่ให้มีการเบี่ยงเบนทางเดินน้ำ จากอิทธิพลของท่อจากสถานีพลังงานเชียงใหม่-ลำพูน

ผนวก ก 4

ลุ่มน้ำปิงตอนล่าง

คุณสมหมาย แสงประเสริฐ กิ่งอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก: เสนอแนวคิดในการใช้น้ำที่ตกมาจากภูเขาให้มากกว่าที่เป็นอยู่ เป็นประปาภูเขาขนาดใหญ่จะสามารถใช้ได้ 3-4 ตำบล

คุณประดิษฐ์ ผู้ใหญ่บ้าน จากจังหวัดกำแพงเพชร: ปัญหาหลักของคั้นน้ำคือมนุษย์ การทำลายป่าไม้ ทำงานจำกัดแบบกระทรวง ดินเสื่อมโทรมเนื่องจากป่าไม้ถูกทำลาย การครอบครองที่ดินไม่เป็นเอกภาพ ไม่กระจายบทบาทให้เอกชนเข้ามารับผิดชอบ

ประชาชนจังหวัดตาก: ฟังทิศตะวันตกของ จังหวัดตาก ควรจะสร้างฝายและอ่างเก็บน้ำ ระบบการบริหารจัดการทั้งลุ่มน้ำปิงตอนบน และ ลุ่มน้ำปิงตอนล่างควรจะเป็นระบบเดียวกัน

นายวิทย์ เพียงศิริ สำนักงานป่าไม้ จังหวัดตาก: กุมกำเนิดประชากร กำหนดนโยบายจากส่วนกลางให้ชัดเจนเป็นแผนแม่บท

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลมหาชัย อำเภอไทรงาม จังหวัดกำแพงเพชร: ให้แนวคิดว่าการที่ไม่ศึกษาธรรมชาติอย่างแท้จริง นโยบายของรัฐบาลการเน้นการส่งออกด้านผลผลิตนำมาสู่การปลูกพืชที่ผิดธรรมชาติ

สรุปภาพรวมของปัญหาของลุ่มน้ำปิง

1. ด้านคุณภาพน้ำ

น้ำเสียเนื่องจากการปนเปื้อนของสารเคมีจากโรงงาน ชุมชน พื้นที่เกษตรพืช สวน ไม้ผล ฯลฯ

2. ด้านปริมาณน้ำ

ภัยแล้ง ลำน้ำตื้นเขิน จากการบุกรุก วัชพืช ตกตะกอน ฯลฯ

แนวทางการแก้ไขของลุ่มน้ำปิง

1. โครงการระยะสั้น ควรให้มีการสร้างฝายและอ่างเก็บน้ำให้กระจายทั่วถึงทั้งลุ่มน้ำ
2. สร้างระบบประปา จากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น น้ำตก เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนน้ำ อุปโภค บริโภค
3. สร้างกฎระเบียบในการใช้น้ำ
4. ตั้งกฎระเบียบแบบยืดหยุ่น โดยให้คณะกรรมการระดับท้องถิ่นเป็นผู้พิจารณา
5. การพัฒนาคนเพื่อสร้างจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรน้ำร่วมกัน ด้วยการให้ศึกษาดูงาน เรียนรู้จากพื้นที่อื่นที่มีการจัดการดีกว่า
6. คณะกรรมการควรมาจากทุกสาขาอาชีพและศาสนา และ กำหนดวิธีดำเนินการให้ชัดเจน
7. กุมกำเนิดแหล่งน้ำไม่ให้มีการบุกรุกต้นน้ำ ปิดกั้นลำน้ำสาธารณะ

ผนวก ก 5

ลุ่มน้ำวัง และปัญหา

1. ปัญหาการชะล้างพังทลายของตลิ่งแม่น้ำ แก๊ใจ โดยใช้หลักวิชาการอนุรักษ์ดินและน้ำและวิศวกรรมน้ำ
2. การคูตทรายและวัชพืชแก๊ใจ โดยเข้มงวดควบคุม ส่วนการคูตทราย และการขุดลอกทำลายวัชพืชปรับปรุงร่องน้ำให้ถูกหลักวิชาการ
3. คุณภาพน้ำไม่ดีพอ แก๊ใจด้วยการประชาสัมพันธ์ในระดับชุมชน ไม่ให้ทิ้งขยะและเข้มงวดกับโรงงานให้มีการบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้ง
4. ลำน้ำแม่ทา ต้นเงินมากและมีการเปลี่ยนแปลงทิศทางการไหลอยู่บ่อยๆแก๊ใจ โดยใช้หลักวิชาการวิศวกรรมแม่น้ำ
5. น้ำเสีย จากการเกษตร แก๊ใจ โดยการควบคุมการนำเข้าสารเคมีเกษตรและประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรับรู้ส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์แทน
6. การลुक้าพื้นที่ลำน้ำแก๊ใจ โดยใช้กฎหมาย ข้อบังคับให้สังย้ายออกจากพื้นที่เขตลำน้ำ และพื้นที่สาธารณะ
7. การชะล้างหน้าดิน การใช้ที่ดินไม่ถูกต้อง ยังไม่มีการกำหนดเขตจัดการพื้นที่ (Zoning) การเกษตร ส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ แก๊ใจโดยใช้หลักอนุรักษ์ดินและน้ำ บนพื้นที่ต้นน้ำ
8. ปัญหาการขาดแคลนน้บนพื้นที่ตอนบนของกลุ่มน้ำควรเร่งรัดก่อสร้าง โครงการอ่างเก็บน้ำแม่ฟ้า (โครงการพระราชดำริ อ่างเวียงเหนือ จังหวัดลำปาง)

ปัญหาของกลุ่มน้ำปิงและแนวทางแก๊ใจ สรุปตามที่ประธานนำเสนอด้วยสไลด์

1. ภาครัฐ และ ประชาชน ต้องร่วมกันแก๊ใจปัญหาและเสนอแนวทางแก๊ใจแบบบูรณาการ
 2. ขาดงบประมาณและระเบียบไม่เอื้ออำนวยให้ดำเนินการได้สะดวก
 3. ให้เอกชนดำเนินการ ในเรื่องของการจัดการกระตุน หรือส่งเสริมสร้างประสิทธิภาพ
- ในท้องถิ่น
4. ปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวข้องให้ง่ายต่อความเข้าใจตรงกันในการร่วมกันปฏิบัติตน

ภัยแล้ง/น้ำแห้งก่อนเวลาอันควร แก๊ใจโดย

- การจัดการด้านบริหารป่าไม้ ให้มีการปลูกป่าทดแทน
- การสร้างฝาย เขื่อนเก็บกักน้ำ ให้กระจายทั่วทั้งลุ่มน้ำอย่างเหมาะสม

น้ำบาดาล

- เอกชนใช้น้ำบาดาลไม่เป็นธรรมเอาเปรียบประชาชน แก๊ใจ โดยปรับปรุงกฎหมายค่าน้ำให้เป็นธรรมกับผลผลิตที่จะได้

ผนวก ก 6

- ประชาชนในท้องถิ่นควรเป็นผู้ควบคุมการใช้น้ำอย่างเป็นธรรม

น้ำเสีย

- ในการทำการเกษตร เช่น สวนส้ม การฉีดยาฆ่าแมลงและหอยเชอร์รี่ แก้ไขโดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม
- อุตสาหกรรม สารเคมีปนเปื้อน แก้ไขโดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม ให้มีการบำบัดเสียก่อนปล่อย
- จากชุมชน แก้ไขโดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม

การรुक้ำในน้ำ และใช้พื้นที่ลำนน้ำ แก้ไขโดยใช้กฎหมาย / รือถอนออก

การชะล้างหน้าดินจากต้นน้ำ

- การทำลายป่าต้นน้ำ แก้ไขโดยใช้หลักการอนุรักษ์ดินและน้ำ ต้นน้ำ ลำธาร และการปลูกป่า

การครอบครองที่ดินไม่เป็นเอกภาพ

- การจัดรูปพื้นที่การเกษตร
- สร้างกติกาที่มีประโยชน์สูงสุด

น้ำท่วม

- อ่างขนาดใหญ่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ควรสร้างอ่างขนาดย่อมๆ ให้กระจกระบายทั่วทั้งลุ่มน้ำ
- รักษาป่าต้นน้ำ
- การสร้างฝาย เขื่อนเก็บกักน้ำ ให้กระจายทั่วทั้งลุ่มน้ำ
- ให้ความรู้พลเมือง ให้ทราบสาเหตุที่แท้จริง / แนวทางแก้ไข

น้ำแล้ง

- ขาดน้ำในฤดูแล้ง/ฤดูฝน ยังขาดแคลนในบางส่วน ในช่วงฝนทิ้งช่วง แก้ไขโดยจัดการสร้างอ่างขนาดย่อมให้กระจกระบายทั่วทั้งลุ่มน้ำ
- ใช้ทรัพยากรไม่ถูกต้องให้มีการประชาสัมพันธ์จะแก้ไขได้
- ส่งเสริมความรู้สร้างจิตสำนึก แก้ไขโดยศึกษาดูงาน ให้ความรู้แก่ท้องถิ่น
- ปัญหาจากแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรมเร็ว และทิ้งของเสียลงทางน้ำ แก้ไขโดยออกกฎ ข้อบังคับ แก่เจ้าของสถานประกอบการ เข้มงวดการทิ้งของเสียลงก่อนบำบัด ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยว เข้มงวด / รักษาดูแลทรัพยากรธรรมชาติ

ผนวก ก 7

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกษตรกร ผู้ใช้น้ำด้วยกันเองระหว่างตอนบนกับตอนล่างของกลุ่มน้ำย่อยๆ เช่น เกิดการแย่งน้ำหรือทิ้งของเสียลงมา แก้ไขโดยการจัดการของท้องถิ่นให้เข้มแข็ง ให้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งกันและกัน/ ออกกฎการใช้ น้ำ

ลำนํ้าตื่นเงิน ร่องนํ้าเปลี่ยนทิศทาง เกิดนํ้าท่วม

- แก้ปัญหากัดเซาะบริเวณตลิ่ง ด้วยการใช่วิชาการวิศวกรรมแม่น้ำและการอนุรักษ์ต้นน้ำ
- การสร้างฝาย เขื่อนเก็บกักน้ำทางตอนบนของกลุ่มน้ำให้เหมาะสม
- ขุดลอกลำคลอง โดยงบประมาณที่จะจัดสรรให้หน่วยงานดำเนินงานในระดับท้องถิ่น
- หน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าศึกษาโดยภาพรวมจากส่วนราชการ / สถาบันการศึกษาที่เป็นที่เลี้ยงในท้องถิ่น

มนุษย์

- ต้นน้ำล้นท่วยประโยชน์ไม่คำนึงถึงปลายทาง แก้ไขโดยคณะกรรมการลุ่มน้ำในระดับท้องถิ่นออกกฎกติกา
- สร้างรูปแบบ การบริหารจัดการรูปแบบใหม่ในเชิงบูรณาการ

ปัญหาของกลุ่มน้ำวังและแนวทางแก้ไข สรุปตามที่ประธานนำเสนอด้วยสไลด์

น้ำแล้ง

- ระบบจัดส่งน้ำไม่ดีแก้ไขโดยการสร้างอ่างเก็บน้ำให้กระจายทั่วทั้งพื้นที่

น้ำท่วม

- น้ำท่วมซ้ำซาก แก้ไขโดยการสร้างอ่างเก็บน้ำตอนบนลุ่มน้ำ / ปรับระบบการเกษตร อาชีพให้เข้ากับสภาพ
- ล่องน้ำแคบ แก้ไขโดยการขุดลอก
- สร้างลำน้ำใหม่ เพื่อระบายน้ำให้กระจายไปทั่ว หรือทำการผันน้ำไปลงยังลำน้ำอื่นแทน

น้ำตื่นเงิน น้ำไหลไม่สะดวก เช่น แม่น้ำวัง

- มีเกาะแก่งและไมยราบยักษ์ให้ขุดลอกออก
- แก้ปัญหากัดเซาะบริเวณตลิ่ง โดยใช้หลักวิชาการ
- การสร้างฝาย เขื่อนเก็บกักน้ำ กระจายให้ทั่วถึงทั้งลุ่มน้ำ
- ขุดลอกลำคลอง โดยท้องถิ่น
- การดูตรวจ ทำลายวัชพืช โดยท้องถิ่น

ผนวก ก 8

- ปลูกป่า อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยชุมชนท้องถิ่น

น้ำเสีย คุณภาพน้ำไม่ดี

- ประชาสัมพันธ์ชุมชนเกี่ยวกับการกำจัดน้ำเสีย
- บำบัดน้ำเสียชุมชน โดยให้ท้องถิ่น เข้าไปดูแลจัดการ

การชะล้างพังทลายของดิน

- การทำลายป่าต้นน้ำ แก๊ซ โดยให้หลักอนุรักษ์ต้นน้ำและน้ำ และการปลูกป่าต้นน้ำลำธาร
- การปลูกป่าเศรษฐกิจแล้ว มอบให้ชุมชนจัดการดูแล บำรุงรักษา

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกษตรกร รัฐ และ ประชาชน ต้องร่วมกันแก้ไข

- ต้นน้ำจกฉวยประโยชน์ไม่คำนึงถึงปลายน้ำ แก๊ซ โดยออกกฎ กติกา การใช้น้ำในระดับท้องถิ่นทั้งลำน้ำ
- สร้างรูปแบบ การบริหารจัดการรูปแบบใหม่ในเชิงบูรณาการ

3. ลุ่มน้ำน่าน - ป่าสัก จากความเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนา มีดังนี้

ปัญหาในลุ่มน้ำน่าน ณ ห้องประชุมกลุ่มลุ่มน้ำน่าน

ประเด็นการประชุม

- แสดงความคิดเห็น สอบถาม
- ลักษณะของปัญหา

ความคิดเห็นที่ 1 สาเหตุที่น้ำท่วม

1. การตัดถนนขวางทางน้ำ
2. ที่ทำมาหากินของประชาชนอยู่ที่สูง
3. ไม่ใช่หลักวิชาการที่ถูกต้อง เช่น ปัญหาน้ำหลาก
4. ไม่มีคลองชลประทาน
5. บุกรุกพื้นที่ป่าไม้ ไม่มีต้นไม้อัดน้ำชะลอความเร็วของน้ำไหล

ความคิดเห็นที่ 2 ตำบลทับกฤช เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เป็นพื้นที่ต้องกระทะ การระบายน้ำไม่ดี จุดที่

อยากมี จุดที่สะพานลำป่อ ตำบลเกรียงไกร อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ความคิดเห็นที่ 3 อำเภอวัดโบสถ์ น้ำท่วมมากที่สุดเมื่อปีที่แล้ว ท่วมขังนาน ความต้องการ

อยากใช้วัสดุช่วยสร้างฝายน้ำล้น ตามคลองต่าง ๆ

ความคิดเห็นที่ 4 สาเหตุที่น้ำท่วมเร็วก็คือ การที่พัฒนาที่ก่อให้เกิดการทำลายป่าไม้

ความคิดเห็นที่ 5 ไม่มีการสร้างเขื่อนทดน้ำ แฉะน้ำ (สร้างถ้ำล่อง) ตำบลผาเลือด อำเภอ

ท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์

ผนวก ก 9

- ความคิดเห็นที่ 6 ระบายลงแม่น้ำนานไม่ได้ น้ำท่วมซ้ำซาก
- ความคิดเห็นที่ 7 ปัญหา 1. พื้นที่เป็นท้องกระทะ น้ำท่วมซ้ำ
2. สร้างเขื่อนผาจุก
- ความคิดเห็นที่ 8 1. บูรณาการแต่ละท้องถิ่น (การจัดการและบริหารน้ำ)
- ความคิดเห็นที่ 9 1. เรียนรู้และจัดการด้วยกัน
2. นโยบายการถ่ายโอน
3. ควรจะจัดสรรงบประมาณให้องค์การบริหารส่วนตำบล โดยเฉพาะเรื่องการจัดการน้ำ
- ความคิดเห็นที่ 10 1. องค์กรบริหารส่วนตำบลและเทศบาล ถ้าสามารถใช้งบประมาณร่วมกันได้จะเป็นผลดี
2. เรื่องปัญหาการทำลายป่าไม้
3. บุกรุกป่าไม้ ทิ้งป่ากร้าง
4. ผู้นำแต่ละชุมชนจะต้องรู้สภาพพื้นที่ของตนเองได้เป็นอย่างดี
- ความคิดเห็นที่ 11 1. ให้มีการสำรวจพื้นที่เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการสร้างเขื่อน
- ความคิดเห็นที่ 12 1. ยกเลิกป่าสงวน ให้ประชาชนปลูกพืชไร่ พืชสวน
- ความคิดเห็นที่ 13 1. ปัญหาน้ำท่วมและภัยแล้งพอ ๆ กัน
- ความคิดเห็นที่ 14 1. ขุดลอกคูคลองเพื่อให้มีการระบายได้ดีขึ้น
- ความคิดเห็นที่ 15 1. ประชาชนไม่ย้ายออกจากพื้นที่เนื่องจากน้ำท่วมเอ่อประโยชน์ในการทำมาหากิน
- ความคิดเห็นที่ 16 1. ประชาชนอยู่ตรงดินเขา เมื่อฝนตกหนักทำให้โคลนไหลทับบ้านเรือน (บ้านน้ำก้อ บ้านน้ำซุน อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์)
- ความคิดเห็นที่ 17 1. สร้างทำนบฝายน้ำล้น

ข้อคิดเห็นจากเวทีสัมมนาเบื้องต้น

ประชาชนจังหวัดพิษณุโลก: พื้นที่ภูเขาถูกทำลาย ประกาศป่าสงวนบุกรุกป่า น้ำไหล น้ำหลาก

นายกองค์การบริหารส่วนตำบล: ป่าต้นน้ำถูกทำลาย

พัฒนาที่ดิน: ไม่ใช่หลักวิชาการในการแก้ปัญหา

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอชุมแสง: พื้นที่ราบลุ่มมีการจัดการระบายน้ำไม่ดี ที่จุดสะพานบางปอ ตำบลเกรียงไกร อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ประชาชน จังหวัดพิษณุโลก: ลุ่มน้ำน่าน มีน้ำท่วมเกิดขึ้นเป็นประจำ ๆ

ประชาชน จังหวัดพิษณุโลก วัดโบสถ์: น้ำหลาก น้ำไหลป่าจากเหนือลงที่ลุ่มไม่มีสิ่งกีดขวางชะลอความเร็วของกระแสน้ำ

ผนวก ก 10

ประชาชน จังหวัดอุตรดิตถ์: ขาดเขื่อน ขาดน้ำ ด้านเหนือมี น้ำป่า (ท่วม) ตอนกลาง มีน้ำท่วมไหลป่า ช้ำ ซาก ระบายไม่ทัน พื้นที่ท้องทะเลในเขต อำเภอเมือง อำเภอลับแล ที่เกิดจากคลองละมุง และแม่น้ำน่าน โครงการสร้างพื้นฐาน คนอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ต่ำ

ประชาชนลับแล: ข้อมูลพื้นที่ บริเวณที่ต้องการในเขตพื้นที่ลงอำเภอดำบล

ประชาชน อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน: มีน้ำป่าไหลหลากในฤดูฝน และจะแล้งจัดในฤดูแล้ง

ประชาชน จังหวัดพิจิตร: มักเกิดปัญหาน้ำท่วมเป็นประจำในพื้นที่นอกเขตโครงการชลประทาน ระหว่างพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน จนถึงทางรถไฟ

ประชาชน จังหวัดพิษณุโลก: การจัดการไม่มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน เช่น การขุดคลองชลประทานที่ไม่มีการวางแผนร่วมกัน การจัดการน้ำ

สรุปประเด็นปัญหาน้ำแล้ง

1. ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ
2. เจ้าหน้าที่ทำการสำรวจร่วมกับผู้นำชุมชน
3. ทำการสูบน้ำบาดาลขึ้นมาใช้แจกจ่ายในชุมชน โดยจัดตั้งเป็นกลุ่ม และยื่นเรื่องที่กรมทรัพยากรน้ำ

บาดาล

4. ทำแอ่งเก็บน้ำขนาดเล็ก

แนวทางแก้ไขปัญหาน้ำท่วม/น้ำแล้งในกลุ่มน้ำน่าน เป็นการสรุปความเห็นจากผู้เข้าสัมมนาดังนี้

- พื้นฟูสภาพป่า ปลูกพื้นที่ทำกิน ปลูกคันสัก
- กองทุนดินน้ำ อนุรักษ์
- แก้ไขการระบายน้ำ ปรับระบบคลองชลประทาน
- สร้างฝายน้ำล้น ทุกคลอง โดยเฉพาะตามคูคลอง
- อนุรักษ์ป่า หรือแหล่งเก็บกักน้ำ
- สร้างเขื่อนทดน้ำ บริเวณ ตำบลผาเลือด อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ พร้อมระบบคลองชลประทาน และ

คลองระบายน้ำ

ลักษณะปัญหาน้ำท่วม/น้ำแล้งของกลุ่มน้ำป่าสัก

1. ทำไร่เลื่อนลอย
2. ไม่มีการร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. มีการสร้างถนนหนทางกีดขวางทางน้ำ
4. มีน้ำป่าไหลป่าฉับพลัน
5. การเกษตรกรรมไม่ถูกหลักวิชาการ ทำให้รากพืชไม่ยึดเกาะกับดินที่ถูกถาดทำไร่เลื่อนลอยอย่างมาก

ผนวก ก 11

ประชาชน จังหวัดเพชรบูรณ์: ป่าไม้ถูกทำลาย การไหลบ่าของน้ำ มีการทำไร่เลื่อนลอย ขาดความร่วมมือระหว่างชุมชน ข้อมูล สภาพทั่วไปในท้องถิ่น

กำนันฯ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์: สภาพพื้นที่ท่วมและแล้งสลับกัน

ผู้ใหญ่บ้านฯ: การสร้างถนนทับทางระบายน้ำ คูคลองตื้นเขิน (น้ำท่วม)

ประชาชน อำเภอเขาค้อ: ภัยธรรมชาติ

นักวิชาการเกษตร อำเภอหล่มสัก: โครงการลุ่มน้ำป่าสัก การมีภูเขาล้อมรอบ ทำให้เกิดน้ำป่าไหลบ่าแบบฉับพลัน

การแก้ไขปัญหาหน้าท่วม/น้ำแล้งในลุ่มน้ำป่าสัก

- สร้างอ่างเก็บน้ำ (ระหว่าง จังหวัดลพบุรี-จังหวัดเพชรบูรณ์)
- สร้างทางระบายน้ำ เพิ่มเติม
- ขุดลอกคูคลอง
- ขยายท่อระบายน้ำ ปรับปรุงการระบายน้ำ ตามแนวถนนสายต่าง ๆ ให้ดีขึ้น
- กั้นทำนบ ฝายน้ำล้นในลำน้ำเพื่อชะลอความเร็วของน้ำไหลนอง
- ให้มีชลประทานแบบระบบท่อผันน้ำที่มีมากเกิน ไป เพื่อไปยังพื้นที่แห้งแล้งกว่า

ความคิดเห็นอื่นๆ

ประชาชน อำเภอตะพานหิน: ชลประทานหลวงอำนาจที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง

4. ลุ่มน้ำยม จากความเห็นของผู้เข้าร่วมสัมมนา มีดังนี้

คุณสุนทร เขียรเจริญ (ผู้อำนวยการชลประทานที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่): ลุ่มน้ำยมในสมัยก่อนน้ำจะท่วมทั้ง 2 ฝั่ง ภายหลัง องค์การบริหารส่วนตำบล มีการสร้างคันกั้นน้ำ ทำให้เกิดปัญหาจากการป้องกันภัยให้ตัวเอง และสิทธิของตนเองในแต่ละหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัยเป็นคอคอดจึงมีการท่วมล้นมาก มีการผันน้ำเพื่อทำ by pass แต่ไม่ช่วยแก้ปัญหา แต่ละจังหวัดมีการแก้ปัญหาปลายเหตุจึงมีการทะเลาะกันอยู่เสมอ ผู้สื่อข่าวสนับสนุน แต่องค์กรเอกชน (NGO) ไม่เคยให้การช่วยเหลือเกษตรกร ขอให้มีการช่วยเหลือในแนวรุกอย่างน้อย 5 ปี ขั้นต่ำ จึงจะแก้ปัญหานี้ได้ ทำอย่างไรเราจึงพัฒนาลุ่มน้ำยมให้เป็นหนึ่งเดียว

ผนวก ก 12

คุณวิชัยฯ (สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดพิจิตร): จังหวัดพิจิตรมีน้ำท่วมซ้ำซากทุกปี สาเหตุเพราะการบริหารจัดการลุ่มน้ำยมไม่ดีพอ เห็นด้วยกับการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น เพราะได้ประโยชน์มากกว่าผลเสียเมื่อเทียบกับสิ่งแวดล้อมที่เสียไปและยังมีผลพลอยได้จากการผลิตกระแสไฟฟ้าคืนทุนให้กับรัฐบาลอีกด้วย องค์กรเอกชน (NGO) ไม่เคยเข้ามาช่วยเหลือ แต่คิดจะคัดค้านการสร้างเขื่อน ตัวอย่างเช่น โครงการเขื่อนเจ้าพระยา มีคลองชลประทานอนุศาสนนันท์ รับน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดชัยนาทตัดผ่าน ไปยังจังหวัดลพบุรี มีการ สร้างระบบคลองกระจายน้ำ ดังนั้น ถ้ามีการสร้างเขื่อน หรืออ่างเก็บน้ำไว้ในลุ่มน้ำยม ก็ควรมีการขุดคลองชลประทานด้วย

คุณสัมพันธ์ฯ (ปลัดอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย): ปีนี้ในอำเภอศรีสำโรง มีการท่วมมากจนเขื่อนริมตลิ่งแม่น้ำยมพัง สนับสนุนการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น สนับสนุนการสร้างอ่างเก็บน้ำใหญ่ ๆ เพื่อเก็บกักน้ำทางตอนบนของลุ่มน้ำยม

คุณจรัญฯ เกษตรอำเภอสอง จังหวัดแพร่): ปัญหาที่มากที่สุดคือ การไม่มีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น การบริหารจัดการที่ให้ประโยชน์สูงสุดคือการสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ถ้าทุกจังหวัดมีการร่วมกันประสานงานและเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้เกษตรกรยอมรับในการสร้างเขื่อน ควรให้เกษตรกรมีจิตสำนึกร่วมในการแก้ปัญหา โรงงานต่าง ๆ ในลุ่มน้ำยม เช่น โซดาไฟ ฯลฯ ควรมีการจัดการเพราะทำให้เกิดปัญหาน้ำเสียการดูทรายเป็นลุ่มน้ำยม สูญเสียทรัพยากร และตลิ่งพัง ควรมีการจัดการในเรื่องนี้ให้ชัดเจน

คุณบุญเทินฯ (กำนัน ตำบลวังน้ำขาว จังหวัดสุโขทัย): ขอให้รัฐได้ช่วยพิจารณาโครงการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่แห้งแล้งซ้ำซาก ของอำเภอบ้านด่านลานหอย ที่ต่อกับเขตจังหวัดตาก

คุณคูตีฯ (นักวิชาการเกษตร 7 อำเภอด่านหนองหอย จังหวัดสุโขทัย): การจัดการน้ำทางการเกษตร ส่วนใหญ่ไม่ได้ผล จังหวัดสุโขทัยปีไหนฝนตกมากจะไม่มีแหล่งเก็บน้ำทำให้น้ำไหลลงเร็ว ควรมีฝายเพื่อไม่ให้น้ำไหลเร็วเกินไป ให้ไปเก็บกักไว้ใช้ฤดูแล้ง ควรมีการผันน้ำจากที่มีน้ำมาก ไปยังพื้นที่แหล่งที่น้ำแล้ง

คุณนิคมฯ (นายก อบต. อนุกรรมการพัฒนาลุ่มน้ำยม จังหวัดแพร่): การจะสร้างอะไรควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ฟังเสียงประชาชน เห็นด้วยกับการสร้างอ่างเก็บน้ำแก่งเสือเต้น แต่ให้มาสร้างที่แก่งสัก จะให้ประโยชน์ที่ดีกว่า และประชาชนไม่เดือดร้อน ควรมีการจัดทำหรือปรับปรุงแผนพัฒนาลุ่มน้ำยม จังหวัดแพร่ ให้เป็นระบบ เสนอควรเป็น 1 ตำบล 1 แหล่งน้ำ สนับสนุนนโยบายรัฐบาล และมีการเชื่อมโยงของแหล่งน้ำ ถ้ามีแหล่งเก็บน้ำขนาดกลาง - เล็ก จะทำให้มีน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งควรมีการพิจารณาจุดไหนเหมาะสม

ผนวก ก 13

คุณสวน พิธิ์ (เกษตรกรตัวแทนประชาชนจังหวัดพิจิตร): ปัญหา คือ ประชาชนไม่มีส่วนร่วม และรัฐบาลไม่ฟังเสียงประชาชนในพื้นที่ เช่น อำเภอสามง่าม การสร้างถนน ไม่มีการใส่ท่อทำให้ถนนพังเมื่อน้ำขม ดันตลิ่งและท่วมทุกปี ความต้องการของประชาชน คือ ธนาคารน้ำ รัฐบาลควรสร้างแหล่งน้ำให้ประชาชน เป็นเรือข่าย 4 จังหวัดให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้สามารถส่งไปให้แหล่งที่ขาด

คุณสัมพันธ์ บุญจาง (ชลประทานจังหวัดสุโขทัย): ชี้แจงเรื่องทำไมไม่สร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น เพราะยังไม่ได้รับอนุมัติจากรัฐบาล ส่วนที่แก่งสัก จะเก็บน้ำได้มากกว่าแก่งเสือเต้น แต่ต้องยกเลิกไป พื้นที่ตำบลบ้านด่าน ลานหอย ตอนนี้มีอ่างเก็บน้ำแล้วแต่ถ้าจะสูบไปใช้ก็ได้ก็ต้องใช้เงินงบประมาณจำนวนมาก

คุณกิตติวิทย์ (นายก องค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดสุโขทัย): อยากให้พิจารณาห้วย หนอง คลอง บึง ที่มีขนาดเล็กหลาย ๆ แห่ง ให้สามารถพัฒนาเป็นคันกั้นน้ำ และเป็นแหล่งเก็บน้ำได้ เพราะพื้นที่เหล่านี้ยังสามารถรองรับปริมาณน้ำได้อีกมาก พื้นที่ชุ่มน้ำยังมีอีกหลายแห่งที่นำมาพัฒนาเป็นแหล่งเก็บกักน้ำทุกตำบล หมู่บ้าน มีพื้นที่ที่สามารถสร้างเป็นที่เก็บน้ำได้ ถ้ารัฐมีงบประมาณให้ งบประมาณที่องค์การบริหารส่วนตำบล ได้รับไม่เพียงพอต่อการพัฒนาแหล่งน้ำ

คุณสุวรรณ (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดลำปาง): แม่น้ำงาว มีปัญหาต้นเขิน ลำน้ำมีขนาดเล็ก สนับสนุนการสร้างอ่างเก็บน้ำแก่งเสือเต้น และควรไปสร้างอ่างของลำน้ำสาขาด้วย ขอให้อนุเคราะห์งบประมาณสำหรับลุ่มน้ำงาว และใช้งบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการขุดลอกลำน้ำที่ต้นเขิน

คุณไพศาล (ตัวแทนชาวบ้าน อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร): ปัญหาจากลุ่มน้ำยมที่ อำเภอโพทะเล มีไม่มากนัก เพราะมีอยู่ในพื้นที่โครงการชลประทานเขื่อนแควน้อย ควรสร้างอ่างเก็บน้ำแก่งเสือเต้นเพื่อลดปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่นอกเขตชลประทาน และควรทำแบบเดียวกับคลองส่งน้ำอนุศาสนนันท์ ควรมีการปรับปรุง หนอง บึง ขุดลอก ทำคลองส่งน้ำ และทำคลองชักน้ำ

คุณสุรัตน์ (กรมส่งเสริมการเกษตร): เห็นด้วยที่จะสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เช่น อ่างเก็บน้ำแก่งเสือเต้น ซึ่งจะเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ สามารถจุน้ำได้ถึง 1,100 ล้านลูกบาศก์เมตร แต่ค่าใช้จ่ายสูงประมาณ 8-9 พันล้านบาท และยังมีปัญหาอีกมากมายในเรื่องผลกระทบสิ่งแวดล้อม และสถานที่ก่อสร้าง ควรเลี่ยงไปสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดกลางหลาย ๆ แห่งให้กระจายทั่วทั้งลุ่มน้ำตามลุ่มน้ำสาขาของลุ่มน้ำยมแทน ที่อำเภอสวรรคโลก มีการพัฒนาแหล่งน้ำได้ดินเป็นโครงการชลประทานขนาดใหญ่ ทำให้เกิดผลกระทบต่อระดับน้ำได้ดินของบ่อน้ำต้นในบริเวณพื้นที่รอบ ๆ ของโครงการนี้ เกษตรกรเอาไปใช้ประโยชน์ได้ไม่คุ้มค่างลงทุน จึงไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาน้ำได้ดินมาใช้ แต่ควรพัฒนาน้ำผิวดินให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น สนับสนุนระบบท่อ การส่งน้ำแบบประหยัด ควรดูบทเรียนจากอดีตเรื่องน้ำได้ดินและผลกระทบของโครงการฯ เมื่อทางชลประทานสร้างเสร็จมากกว่า 10 ปีแล้ว มีระบบส่งน้ำท่อให้ แก่เกษตรกร ถ้าสูบน้ำไปใช้จะต้องเสียค่าไฟฟ้าเอง ทำให้เกิดปัญหาและพิพาทกับการไฟฟ้าฯ เรื่องหนี้สินการค้างชำระค่ากระแสไฟฟ้า

ผนวก ก 14

สหกรณ์คลองบ้านด่านลานหอย: การใช้น้ำบาดาลควรใช้ให้คุ้มกับประโยชน์ รัฐบาลและใช้ให้เหมาะสมเพื่อใช้ได้ตลอด

อาจารย์ธนุชัยฯ (มหาวิทยาลัยนเรศวร): ข้อมูลที่ได้จากที่มาสัมภาษณ์นี้เพียง 70 คน ซึ่งส่วนใหญ่มาจากพื้นที่จังหวัดสุโขทัย และเป็นภาคราชการ ส่วนกลุ่มผู้ที่เดือดร้อนจริงไม่ได้มาให้ข้อมูลด้วย เช่น สองหมู่บ้านที่ทำการต่อต้านการสร้างเขื่อนไม่ได้มาพบปะพูดคุยด้วย ทำให้ไม่สามารถสรุปได้ว่าการสร้างเขื่อนที่แก่งเสือเต้นจะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนเรื่องน้ำท่วมและน้ำแล้งได้ทั่วถึงจริงทั้งลุ่มน้ำยมหรือไม่ พื้นที่แห้งแล้งถ้าใช้น้ำบาดาลเพื่อใช้ปลูกข้าวจะไม่คุ้มทุน ควรปลูกพืชอื่นที่ใช้น้ำน้อยแทน ส่วนพื้นที่ลุ่มน้ำควรมีการส่งเสริมอาชีพอื่น มีการจัดการทางสังคมมากกว่าการจัดการทางเทคโนโลยี

คุณโยมยิตฯ (สำนักงานการเกษตรจังหวัดพิษณุโลก): ปัญหาน้ำท่วม น้ำจากภายนอก ที่ลุ่ม (แอ่งกันกระตะ) การแก้ไขที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน คือ ควรเร่งทำการปลูกพืชก่อนกำหนด แล้วปรับตัวเองให้เข้ากับธรรมชาติ นอกจากนี้ถนนสายอ้อมเมือง (by pass) สุโขทัย ควรรื้อขยายช่องระบายน้ำ เช่น ทำสะพานเพิ่มขึ้น เพื่อแก้ปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่ลุ่มด้านเหนือถนนอ้อมเมือง

คุณชาติรีฯ (จังหวัดแพร่): อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ปัญหาจากต้นน้ำ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของชาวเขาเผ่าม้ง ได้ตัดต้นไม้เพื่อทำไร่เลื่อนลอย เช่น ปลูกกะหล่ำ เพราะดินมีแร่ธาตุความอุดมสมบูรณ์ดี แต่ทำผิดพระราชกำหนด ดังนั้นควรจัดเป็นเขตกำหนดพื้นที่ภายใต้กฎหมาย ไร่กะหล่ำเหล่านั้นใช้สารเคมีมาก ควรมีกฎหมายกำหนดจำกัดการใช้เพราะน้ำที่ไหลลงไปข้างล่างจะมีปัญหาสารพิษตกค้าง มลพิษสูง กฎหมาย องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ ในพื้นที่เหล่านี้ควรกำหนดกฎหมาย เพราะมีการลักลอบตัด การลักลอบของนายทุนที่รัฐไม่ได้ประโยชน์ ส่วนเขื่อนแก่งเสือเต้นควรให้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมาพิจารณาทบทวนความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง

ผนวก ก 15

รายละเอียดแบบสอบถาม

“การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตร” ในเขตพื้นที่ภาคเหนือ

1. ข้อมูลทั่วไป จากลุ่มน้ำ..... จังหวัด.....

2. เพศ..... อายุ.....ปี

3. การศึกษาระดับ

☐	ประถมศึกษา	☐	มัธยมศึกษา	☐	อาชีวศึกษา
☐	อนุปริญญา	☐	ปริญญาตรี	☐	สูงกว่าปริญญาตรี
☐	อื่นๆ(ระบุ).....				

4.อาชีพ

☐	เกษตรกร	☐	อุตสาหกรรม	☐	การบริการและการท่องเที่ยว
☐	รับจ้างทั่วไป	☐	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	☐	อื่นๆ(ระบุ).....

5.สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำในจังหวัดของท่าน

5.1 จัดอันดับความสำคัญในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นโดยรวมเขตพื้นที่ลุ่มน้ำในจังหวัดของท่าน 5 อันดับ

1. ปัญหาภัยแล้ง อันดับที่.....	2. ปัญหาอุทกภัย อันดับที่.....
3. ปัญหาดินถล่ม อันดับที่.....	4. ปัญหาคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม อันดับที่.....
5. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ อันดับที่.....	

5.2 รายละเอียดของสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในลุ่มน้ำในจังหวัดของท่าน

รายละเอียด	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ป่าไม้ต้นน้ำ ลำธาร ถูกทำลาย					
ขาดระบบการอนุรักษ์ดินและน้ำที่ดีทำให้แหล่งน้ำดินเงิน					
ไม่มีแหล่งจัดเก็บน้ำในพื้นที่ต้นน้ำ					
มีตะกอนที่บดลงสู่แหล่งน้ำหรือแม่น้ำ					
พื้นที่แหล่งน้ำ ลำน้ำธรรมชาติถูกบุกรุกทำให้การระบายน้ำลดลง					
ตามแหล่งน้ำหรือแม่น้ำมีวัชพืช ผักตบชวา และสิ่งกีดขวางทางน้ำ					
ขาดพื้นที่หรือแหล่งเก็บกักน้ำเพื่อการบริโภค อุปโภค และการเกษตร					

ผนวก ก 16

รายละเอียด	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
มีการพึ่งพหลายของคลัง ตามแหล่งน้ำ แม่น้ำ และลำคลอง					
ปริมาณน้ำที่กักเก็บไว้ไม่เพียงพอต่อความต้องการต่อการใช้					
ขาดระบบชลประทานและระบบส่งน้ำเข้าแปลงไร่นาที่มีประสิทธิภาพ					
ฝายน้ำล้นสร้างไม่เหมาะสมและไม่สามารถระบายน้ำล้นออกได้ถึงปริมาณน้ำไหล					
มีสิ่งกีดขวางทำให้น้ำเกิดการไหลย้อนเข้าท่วมพื้นที่ที่ไม่สามารถไหลลงสู่แม่น้ำ					
ขาดการวางแผนการใช้ที่ดินและผังเมืองที่เหมาะสม					
ขาดการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ					
คุณภาพน้ำตามแหล่งน้ำของท่านที่ผ่านมา มีคุณภาพน้ำดี					
มีการระบายน้ำเสียจากท่อระบายน้ำลงสู่แหล่งน้ำ โดยไม่ผ่านการบำบัดที่ถูกต้อง					
มีโรงงานอุตสาหกรรมปล่อยน้ำเสียลงแหล่งน้ำธรรมชาติโดยขาดการบำบัด					
มีปล่อยน้ำเสียจากแหล่งที่อยู่อาศัย โดยไม่มีการบำบัด					
มีสารพิษตกค้างจากการเกษตรไหลลงสู่แม่น้ำทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม					
ขาดการดูแล รักษา และพัฒนาแหล่งน้ำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
ประชาชนขาดจิตสำนึกในการใช้น้ำแบบรู้คุณค่า					
มีการเข้มมีส่วนร่วมของประชาชนรักษาบ่บัดและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ					
มีแผนงาน การจัดการและ โครงการที่ดีต่อการป้องกันอุทกภัย					
มีแผนงาน การจัดการและ โครงการที่ดีต่อการป้องกันภัยแล้ง					
มีแนวทางการจัดการที่ดินงานแบบบูรณาการร่วมกันจากทุกภาคส่วน					
ขาดงบประมาณที่ใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรเหมาะสม					
มีงบประมาณในการใช้แก้ปัญหาหน้าท่วม ที่เหมาะสมดี					
มีงบประมาณในการใช้แก้ปัญหาภัยแล้ง ที่เหมาะสมดี					
อื่นๆ เพิ่มเติม โปรดระบุ.....					
.....					

ผนวก ก 17

5. แนวทางการจัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำของท่าน

รายละเอียด	แนวทางการจัดการและการดำเนินการ							
	ระยะเวลา(ปี)			ความคิดเห็น				
	1-3	3-5	> 5	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
ปรับปรุงและพัฒนาแหล่งน้ำที่มีอยู่ให้ใช้งานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด								
ให้รับเร่งดำเนินงาน โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่มีอยู่ในแผนงานให้เสร็จโดยเร็ว								
ปรับปรุงออกแบบ ก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ								
ทำการขุดลอกแม่น้ำลำธารเพื่อให้สามารถเก็บน้ำให้มากขึ้น								
มีการก่อสร้างอาคารควบคุมน้ำที่สามารถปิด - เปิด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ								
ส่งเสริมการขุดสระน้ำในไร่ - นา ตามหลักทฤษฎีใหม่								
พัฒนาแหล่งน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ให้เต็มประสิทธิภาพสูงสุด								
ขยายเขตการใช้ไฟฟ้าเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรรม								
ขยายเขตพื้นที่การใช้น้ำประปาสะอาดเข้าสู่ชุมชนและหมู่บ้าน								
โครงการสร้างแหล่งจัดเก็บน้ำต้นทุนขนาดใหญ่ในพื้นที่ที่เหมาะสม								
โครงการสร้างและพัฒนาฝายให้เก็บกักและระบายน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ								
พัฒนาและสร้างพื้นที่แก้มลิงและการขุดลอกหนองน้ำธรรมชาติเพื่อเก็บกักน้ำ								
พัฒนาโครงการและจัดสร้างระบบการส่งน้ำชลประทานระบบท่อเพื่อผันน้ำในพื้นที่ที่มีน้ำมาก ไปยังพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำ								
ปรับปรุงแม่น้ำ ลำน้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการระบายน้ำ								
ปรับปรุงและก่อสร้างทำนบกั้นดินหรือผนังกันน้ำริมตลิ่งสามารถระบายน้ำลงสู่ลำน้ำได้ในพื้นที่ที่เหมาะสมและป้องกันตลิ่งพังทลาย								
ปรับปรุงออกแบบและก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำให้ถูกต้องตามหลักวิศวกรรม								
จัดทำและกำหนดเขตพื้นที่วางแผนการใช้ที่ดินและผังเมืองที่เหมาะสม								
จัดทำและพัฒนาโครงการระบบเตือนภัยธรรมชาติ(น้ำท่วม ดินถล่ม ภัยแล้ง และความเสื่อมโทรมของคุณภาพน้ำ) ที่แม่นยำและเป็นปัจจุบัน								
ภาครัฐกำหนดคน โยบายและดำเนินการตามกฎหมายเกี่ยวกับอนุรักษ์ป่าไม้ ดิน และน้ำอย่างจริงจัง มีประสิทธิภาพทั่วถึงและเป็นธรรม								
สร้างจิตสำนึกและส่งเสริมให้ประชาชนภาคการเกษตรเพิ่มการใช้สารอินทรีย์ และปุ๋ยชีวภาพในการปลูกพืชและปรับปรุงดิน								

ผนวก ก 18

รายละเอียด	แนวทางการจัดการและการดำเนินการ								
	ระยะเวลา(ปี)			ความคิดเห็น					
	1-3	3-5	> 5	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด	
สร้างจิตสำนึกและส่งเสริมให้ประชาชนภาคการเกษตรเพิ่มการใช้สารอินทรีย์ และปุ๋ยชีวภาพในการในการปลูกพืชและปรับปรุงดิน									
จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการลุ่มน้ำให้ทุกภาคเข้าร่วมในการบริหารทรัพยากรน้ำ ให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และยั่งยืน									
ให้มีการศึกษา วิจัยและส่งเสริมพัฒนาในการผันน้ำจากพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีน้ำมาก ไปยังพื้นที่ลุ่มน้ำที่มีน้ำน้อย									
เร่งรัดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนและ โครงการแบบบูรณาการในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระบบลุ่มน้ำ									
อื่นๆ โปรดระบุ.....									
.....									
.....									
.....									
.....									

5. ข้อเสนอแนะ.....

ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ครั้งนี้

ภาคผนวก ข.

ภาพที่ 1 นายกำชุง ประภากรแก้วรัตน์ ประธานคณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์
สภาผู้แทนราษฎร กล่าวรายงานการสัมมนา เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
เพื่อการเกษตรของภาคเหนือ เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2546 ณ โรงแรมอัมรินทร์ ลากูน
จังหวัดพิษณุโลก

ภาพที่ 2 รองนายกรัฐมนตรี (นายสุวิทย์ คุณกิตติ) เป็นประธานเปิดการสัมมนาเรื่อง การบริหาร
จัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ พร้อมบรรยายพิเศษเรื่อง แนวนโยบาย
ในการจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศไทย

ภาพที่ 3-4 นายสุวิทย์ คุณกิตติ รองนายกรัฐมนตรี นายกำชุง ประภากรแก้วรัตน์ ประธานคณะกรรมการมาธิการ พร้อมทั้งคณะกรรมาธิการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาในภาคเหนือ กำลังรับฟังการอภิปรายของวิทยากรในภาคเช้า เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ

ภาพที่ 5-6 จากซ้าย รศ.ชูเกียรติ ทรัพย์ไพศาล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นางจุฬารัตน์ นีรัตติยศกุล ผู้อำนวยการประจำคณะกรรมการ นายอนันต์ ผลอำนาจ สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดกำแพงเพชร และ รศ.นิพนธ์ ตั้งธรรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมเป็นวิทยากรในการบรรยายเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในภาคเหนือ จากนั้นประธานคณะกรรมการได้มอบของที่ระลึกให้กับวิทยากร

ภาพที่ 7-8 คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร พร้อมทั้งที่ปรึกษา
ผู้ชำนาญการ และเลขานุการประจำคณะกรรมการเข้าร่วมรับฟังการอภิปราย
สำหรับนำข้อมูลที่ได้รับไปพิจารณาหาแนวทางแก้ไขและนำเสนอต่อรัฐบาลเพื่อ
นำไปพิจารณาดำเนินการต่อไป

ภาพที่ 9-10 สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วิทยากร ที่ปรึกษา ส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาชนที่ให้ความสนใจ จำนวน 1,500 คน เข้าร่วมการสัมมนา เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ ที่คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ สภาผู้แทนราษฎร จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27 กันยายน 2546 ณ โรงแรมอัมรินทร์ลากูน จังหวัดพิษณุโลก

ภาพที่ 11 การอภิปรายกลุ่มย่อยที่ 1 เรื่อง การแก้ไขปัญหากัญแล้งการป้องกันและบรรเทา
ปัญหาอุทกภัย พร้อมแนวทางการปรับปรุงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
บริเวณลุ่มน้ำสาละวิน ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำกก โดยมี อ.วิชาญ อมรากุล ศูนย์ภูมิภาค
เทคโนโลยีอวกาศ

ภาพที่ 12 การอภิปรายกลุ่มย่อยที่ 2 เรื่อง การแก้ไขปัญหากัญแล้งการป้องกันและบรรเทา
ปัญหาอุทกภัยพร้อมแนวทางการปรับปรุงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
บริเวณลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำวัง โดยมี อ.วิมาลา ชโยดม คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร เป็นประธาน

ภาพที่ 13 การอภิปรายกลุ่มย่อยที่ 3 การแก้ไขปัญหากัญแล้งการป้องกันและบรรเทาปัญหา
อุทกภัย พร้อมแนวทางการปรับปรุงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อการเกษตรบริเวณ
ลุ่มน้ำน่าน ลุ่มน้ำป่าสัก โดยมี รศ.ดร.มาฆะสิริ เขาวกุล คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

ภาพที่ 14 การอภิปรายกลุ่มย่อยที่ 4 เรื่องการแก้ไขปัญหากัญแล้งการป้องกันและบรรเทา
ปัญหาอุทกภัยพร้อมแนวทางการปรับปรุงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
บริเวณลุ่มน้ำยม โดยมี ดร.สงวน ปัทมธรรมกุล เป็นประธาน คณะวิศวกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ภาพที่ 15 ประธานกลุ่มย่อยในฐานะผู้แทนกลุ่ม กำลังทำการอภิปรายกลุ่มย่อยให้ที่ประชุม ได้รับทราบถึงผลสรุปของแต่ละกลุ่ม

ภาพที่ 16 ผ.ศ.สมบัติ ชื่นชุกกลิ่น นำคณะนักศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยนเรศวร มาช่วยคณะกรรมการในการลงทะเบียนและสรุปประเด็นการสัมมนาในครั้งนี้

ภาพที่ 17-18 หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันจัดนิทรรศการเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สำหรับให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้ชมก่อนที่จะถึงพิธีเปิดการสัมมนา ณ บริเวณหน้าห้องสัมมนา

ภาพที่ 19-20 เจ้าหน้าที่ประจำคณะกรรมการกำลังให้การต้อนรับกรรมการ ส่วนราชการ ภาคเอกชน และผู้สนใจ ในการลงทะเบียนเพื่อเข้าร่วมสัมมนา เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรของภาคเหนือ เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2546 ณ โรงแรมอัมรินทร์ลากูน จังหวัดพิษณุโลก

ພິມພ໌ທີ່ : ສຳນັກກຳພິມພ໌
ສຳນັກງານເລຂາທິການສຳຄັນຜູ້ແທນຮາຍກຽງ